

[Heilesen.]

mange Esbjergkuttere, som fisker fra Hirtshals.

Endvidere anfører ministeren, at Hirtshals har fået ca. 50 pct. udvidelse af det tidligere havneareal. Dertil kan anføres, at alene en tredjedel af det nyanlagte er optaget af beddingsanlæg.

Det er fra ansvarlig side under forhandlingerne om pladsforholdene i Hirtshals altid anført, at bygningen af Hanstholm ikke skulle komme til at gå ud over udviklingen ved de bestående fiskerihavne.

Det er rigtigt, som den højtærede minister anførte, at vor økonomi er stærkt anstrengt, men udviklingen i det spørgsmål, jeg har fremført, har bevist, at der ligger rigdomme af fremmed valuta i det sildefiskeri, der kan opnås her. Det er først og fremmest spørgsmålet om pladsforhold, det drejer sig om, og spørgsmålet bliver, om vi har råd til at lade være med at skaffe den nødvendige plads.

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): Jeg vil gerne sige til det ærede medlem i anledning af det sidst fremførte, at det er jo rigtigt, at da vi sidst vedtog at bygge Hanstholm havn udtalte vi, at det ikke skulle blive til ugunst for de øvrige havne, og jeg mener i og for sig stadig væk, at det løfte må stå ved magt, men det kan jo ikke forhindre, at man først ser, hvor meget Hanstholm nu kan tage af den flåde, der kommer til, før man skrider til udvidelser af den størrelse, der er tale om. Her er tale om en udvidelse for 30 mill. kr., altså en meget stor og kostbar udvidelse af Hirtshals havn. Jeg synes, det er naturligt, at man afventer og ser, hvordan tingene udvikler sig på vestkysten, og det ærede medlem ved jo, hvis det virkelig skal være sådan i det lange løb, at der bliver brug for udvidelse af Hirtshals havn, vil jeg altid være lydhør over for ønsker i den henseende.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af første behandling af:

Forslag til lov om forlængelse af kollektive overenskomster,

forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v., forslag til lov om pris- og avancestop og forslag til lov om bunden opsparing for skatteåret 1963-64.

(Foregående del af første behandling findes i tidenden sp. 3045).

Forhandlingen genoptoges.

Helge Larsen: Det danske samfund har i årene efter krigen bevæget sig henimod en tilstand, hvor vi hvert andet år i forårsmånederne har stået over for meget omfattende forhandlinger om lønninger og indkomster. Oprindeligt var det vel egentlig kun arbejdsmarkedets to store organisationer, LO og Dansk Arbejdsgiverforening, men efterhånden er flere og flere kommet til. Vi har vel alle følt det naturligt at regulere folke- og invalidepensionerne samtidig med disse hvertandetårige indkomstreguleringer. Fra 1958-59 kom tjenestemændene med, idet den nye lønningslov bestemte, at tjenestemandslønningerne skulle reguleres efter overenskomsttillæg knyttet til de afgørelser og den udvikling, der fandt sted på arbejdsmarkedet, og i 1961 kom yderligere landbruget med i billedet på baggrund af den forringelse af dette erhvervs stilling, der da var tydelig og mærkbar. Vi stod altså i en situation, hvor de fleste befolkningsgrupper omtrent samtidig mødte op med deres ønsker og krav og fik deres indkomster reguleret. Men hvad vi ikke fik under disse forhandlinger, og vel navnlig ikke fik gennemført i 1961, var en afstemning af indkomstforøgelserne efter samfundets økonomiske bærekraft. Der blev ikke taget det hensyn til helheden, som må være nødvendigt og selvfølgelig.

Resultatet heraf er jo alt for velkendt. Forbruget oversteg den ene gang efter den anden i årene efter krigen produktionstilvæksten. Vi fik valutatab, vi fik inflatorisk prisudvikling, det blev nødvendigt at gribe regulerende ind bagefter; jeg understreger, at det skete bagefter og så i mange tilfælde for sent. Fra nationalbanken skete indgrebene i form af diskontoforhøjelser, kreditstramning og rentestigning og fra statens side gennem skatter og afgifter, der skulle begrænse købekraften; og følgen blev den

[Hølge Larsen.]

ikke ukendte, at de indkomstforøgelser, folk mente at få, ikke havde den reelle værdi, man regnede med, og at der til valutatab og inflation i værste fald kom arbejdsløshed, den hårdeste af byrderne, fordi den rammer nogle enkelte, medens andre overhovedet ikke rammes.

Det var på baggrund af disse erfaringer, det radikale venstre formulerede sine tanker om en økonomisk samordning, om nødvendigheden af at alle de bestemmende økonomiske faktorer har så megen føling med hinanden og tager så meget hensyn til helheden, til samfundet, at indkomsterne ikke løber foran produktionstilvæksten, eller sagt på en anden måde, at vi ikke bruger mere, end vi har råd til.

Vi fik sidste efterår gennemført loven om økonomisk samordning, vi fik det økonomiske råd oprettet, og vi har i vinter set, hvorledes dette råds formandskab gennem sin redegørelse af 18. december i fjor har medvirket til at få befolkningen til at se alle disse problemer i deres sammenhæng, så helhedsløsning er blevet et princip, alle anser for rigtigt. Jeg husker vel, at oppositionen sidste efterår gik stærkt imod lovforslaget om økonomisk samordning og kun havde hånsord tilovers derfor. Jeg tror, det var en kortsynet indstilling hos oppositionen, for allerede i juleugen var jo det konservative folkepartis gruppeleder, det ærede medlem hr. Poul Sørensen, så energisk for det økonomiske råds formandskabs rapport, at han mente, at statsministeren var alt for langsom til at aktionere. Besynderligt så, fristes man jo til at sige, at man nu fra konservativ side bebrejder regeringen, at den handler hurtigt og beslutsomt.

Jeg husker også, at det ærede medlem hr. Poul Møller sidste efterår forkyndte, at loven om økonomisk samordning ville forflygtige ansvaret; ansvaret var først og fremmest regeringens og folketingets, sagde han. Det korrekte var vel, at ansvaret er både organisationernes og, det tilføjer jeg, navnlig regeringens og folketingets.

Men det gik jo ikke, som det ærede medlem hr. Poul Møller mente. Ansvaret blev ikke forflygtiget. Det bevises, mener jeg, både af organisationernes forståelse for regeringens forslag til helhedsløsning, af den beslutsomhed, hvormed regeringen nu

har forelagt sin plan, og den fasthed, der er i dens ønsker om at få den gennemført hurtigt. Man skulle vel egentlig vente, at det ærede medlem hr. Poul Møller ville takke regeringen herfor, navnlig på baggrund af den kritik, der fremførtes sidste efterår, og frygten for ansvarets forflygtigelse. Men takken er udeblevet, og jeg forstår det i og for sig... (*Poul Møller*): Jeg takkede jo netop! ... for det er vel nok vanskeligt at overvinde sig selv og erkende de fejltagelser, man har begået, navnlig når de ikke ligger længere tilbage.

Men hvad vi nu står over for med regeringens forslag til en helhedsløsning er jo dette enkle, at man søger at løse alle indkomstproblemer under ét og ud fra en helhedsvurdering. I modsætning til tidligere lader vi ikke indkomsterne løbe deres egen vej for så senere at rette situationen op gennem statsindgreb, der måske måtte komme for sent og derfor, hvis de skulle hjælpe, måtte være så meget desto hårdere.

Det er ganske rigtigt noget principielt nyt, vi indlader os på, og det er noget, der er affødt af det moderne samfunds højt udviklede økonomiske system, et system, hvor uligevægt ét sted får vidtrækkende konsekvenser, og jeg tror, man skal indstille sig på, at fremtidig må en afvejning af alle krav og ønsker ske under en sådan helhedsvurdering, hvis det moderne samfunds stabilitet og rolige udvikling skal kunne bevares og videreføres. Hvis vi ikke vil, at tilbageslag skal ramme os alle og enkelte grupper skal rammes ekstra hårdt gennem arbejdsløshed, så må, tror jeg, et helhedssynspunkt accepteres af alle, og det er naturligt, at regeringen og folketinget som de bestemmende politiske myndigheder i givet fald angiver retningslinjen.

Det er ikke, som nogle formentlig vil sige, en utidig indblanding fra statsmagten, og det er heller ikke utålelig statsdirigering. Det er efter mit partis vurdering ganske simpelt en del af det samarbejde mellem stat og erhverv, der er så karakteristisk for det moderne samfund, et samfund, der ikke tåler, at grupper står skarpt over for grupper. Vel kan der være erhverv eller befolkningsgrupper, der mener, at de burde have mere, eller måske dem, der mener, at andre burde have mindre; men sandheden er vel den, at de alle er bedre tjent med, at

[Helge Larsson.]

man løser problemerne under et helhedssynspunkt, end de er tjent med en tilstand, hvor enhver river mest muligt til sig.

Men når det er sådan, må det også for det radikale venstre være en given ting, at en helhedsløsning skal indeholde en social balance. Der vil i et samfund under stærk udvikling altid være nogle, der ikke rigtig vinder med frem. De skal naturligvis ikke glemmes, og det vil sige, at helhedsløsningen skal have social balance, såvel som den skal have indre sammenhæng og konsekvens, og det forekommer mig netop, at de forslag, den høje regering har fremsat, har begge dele.

Vi ved både fra det økonomiske sekretariats rapport fra november i fjor og fra det økonomiske råds formandskabs redegørelse af 18. december, at vi efter alt at dømme kun kan regne med samme produktionsfremgang i 1963 som i 1962, og vi ved, at vi ikke har nogen valutareserve af betydning at ty til; på det punkt er vi vel ringere stillet i år, end vi var i fjor, hvor vi endnu havde en valutareserve af ganske stort omfang. Vi må derfor i år ikke alene holde indkomstforøgelserne inden for rammerne af produktionsstigningen, men vi må også helst holde dem lavere for at forbedre betalingsbalancen og valutabeholdningen. Senest i mandags understregede det økonomiske råds formandskab dette i sin kommentar til indkomststatistikken, og det betyder ganske simpelt, at vi må indføre et indkomststop.

Indkomststop er for mig det centrale i helhedsløsningen. De allerfleste af os må affinde sig med, at der ikke bliver nogen indkomstforøgelse til os. De beskedne beløb, der kan afses til indkomstforhøjelser, forbeholdes de lavestlønnede i det private erhvervsliv, de lavestlønnede blandt tjenestemændene, de socialt svagest stillede blandt statspensionister: folkepensionister, invalidepensionister og enkepensionister. Og så er der efter den række af forslag, den høje regering har fremsat, også en lille forhøjelse af beløbet til landbruget i henhold til landbrugsordningerne. Men landbruget er jo også — det må vist alle erkende — det erhverv, der i de senere år er fulgt dårligst med i indkomstudviklingen.

Det radikale venstre kan tiltræde dette

sigte i lovgivningen. Vi finder det rigtigt, og vi finder det rigtigt, at der hertil knyttes både udbyttebegrænsning og pris- og avancestop. Mit parti har ikke — og det vil jeg gerne understrege — på noget tidspunkt begrænset mådeholdskravet til lønmodtagerne. Vi har forlangt, at alle skulle vise mådehold, fordi vi alle har fælles ansvar for, at landets økonomi stabiliseres. Det skal erkendes, at der kan være fare for, at et lavtlønstillæg smitter af på andre lønninger, og min gruppe tilslutter sig ganske den højtærede statsministers stærke advarsel imod, at noget sådant sker. Vi må her appellere til alle de berørte, til deres ansvarsbevidsthed og selvdisciplin. Der forlanges jo nemlig ikke, at nogen skal have mindre, blot at de afstår fra at presse lønnen og indtægten op, og jeg tror, at der nu, da situationens alvor er klar for alle, også vil være den fornødne selvdisciplin. Den vil blive underbygget af bestemmelser i pris- og avanceloven om, at længdning ikke kan medregnes ved pris- og avancereberegning. Her kan af lønstigning alene medtages de forhøjelser, der fastsættes ved lov, og de dyrtidstillæg, der måtte komme, og jeg gør udtrykkelig opmærksom på, at dette også gælder byggeriet. Bortset fra de lavtlønnede bliver der altså i år ikke tale om lønstigninger til lønmodtagere og tjenestemænd.

Det radikale venstre tiltræder derfor også, at de gældende overenskomster forlænges, og at arbejdsstandsninger bliver forbudt. Vi finder det også rigtigt, at uenighed om fordeling af lavtlønstillægget og om tilbagestående specielle problemer på arbejdsmarkedet skal afgøres af overenskomstnævnen eller af en opmand, der eventuelt udpeges af forligsinstitutionen. Den uvildige afgørelse af sådanne stridigheder, der på den måde sikres, finder vi rigtig, både set fra de to parter side og fra tredjeparts side, samfundets.

For næste år er der afsat en større, men dog beskedne beløbsramme for generelle lønforbedringer, og — hvad jeg finder særlig værdifuldt — der er påtænkt en forhøjelse af sygedagpengene og indførelse af efterlønsordning. Det første, forhøjelse af sygedagpengene, finder jeg værdifuldt, fordi det giver de sygdomsramte en vis fortrinstilling ved fordelingen af produktionsfrem-

[Hølge Larsen.]

gangen, og det sidste, efterlønsordningen, fordi det øger de ansattes sociale tryghed. Og så indebærer efterlønsordningen det værdifulde, at den del af produktionsudbyttet, der herigennem tilfalder lønmodtagerne, ikke umiddelbart går ud i forbrug, men opsamles til senere anvendelse, altså bliver en form for opsparing. I det hele taget finder mit parti, at det er en god udvikling, at den del af produktionsudbyttet, der tilfalder de ansatte, ikke bare ydes som uge- eller månedsløn, men også i en vis udstrækning gives som sociale ydelser og til sociale fonds. Vi håber, at dette må kunne videreføres, så der efterhånden kan udbygges et udbyttedelingssystem, så de ansatte ud over deres uge- eller månedsløn og sociale ydelser også kan få deres andel i virksomhedernes udbytte. Vi tror, det vil fremme samarbejdet og øge forståelsen for produktionens vilkår.

Det almindelige indkomststop, vi nu gennemfører, må selvfølgelig medføre, at vi begrænser aktieudbytter, tantiemer og bestyrelshonorarer til det, de har været i gennemsnit i de nærmest foregående år. Disse former for indkomster må selvfølgelig ikke unddrages indkomststoppet, og mit parti tiltræder derfor også, at adgangen til at udstede friaktier suspenderes i 2 år. Skete det ikke, ville udbyttebegrænsningen jo kunne omgås.

Det er blevet indvendt mod det midlertidige pris- og avancementstop og mod de skærpede kontrolregler for monopoltilsynet, at de vil spinde erhvervslivet ind i et net af utålelige snøringer. Hvad er det egentlig for en argumentation? Man kan da ikke — i hvert fald ikke efter mit partis opfattelse — gennemføre et indkomststop for den store del af befolkningen, og så lade pris- og avanceområdet være upåagtet. Det er vel tværtimod i erhvervenes egen interesse, at man herigennem søger at modvirke og begrænse længelidningen, og dette er netop en af følgerne af de skærpede regler for pris- og avanceberegning.

Dertil kommer, at på alle de områder, hvor konkurrencen er effektiv, vil de nye bemyndigelser til monopoltilsynet ikke komme i brug. Her søger konkurrencen for den rette prisansættelse, og med den fortsatte liberalisering og toldreduktion vil dette

område formentlig blive større og større. I øvrigt er det opfattelsen i mit parti, at landets erhvervsdrivende har disciplin og forståelse nok til at respektere ideen i helhedsløsningen og deltage i de almindelige bestræbelser for at stabilisere økonomien, hvilket ikke mindst er i erhvervslivets egen interesse. Der vil naturligvis være undtagelser, som ikke respekterer det, og dem må monopol- og prismyndigheder tage sig af. Undvære en kontrol på pris- og avanceområdet kan og vil vi ikke under en helhedsløsning.

Formanden: Jeg henstiller, at samtalerne i salen bringes ned til det mindst mulige.

Hølge Larsen: Jeg skal så til sidst gøre nogle bemærkninger om den statsfinansielle situation, om udskrivningslovforslaget og forslaget om en bunden opsparing.

På finanslovforslaget, der blev fremsat i november måned, budgetteredes der med et kasseoverskud på 165 mill. kr., og mit parti anser det for nødvendigt at opretholde et sådant overskud. Vi kan ikke have, finder vi, at statsfinanserne ikke er i orden, når man i øvrigt tilstræber en helhedsløsning. Men dertil kommer nu en række ændringsforslag til finanslovforslaget, idet der kommer udgifter i forbindelse med helhedsløsningen, som ikke var forudset, da finanslovforslaget blev fremsat. Alt dette betyder, at der skal bruges et beløb af en størrelse på 400-500 mill. kr., og det vil igen sige, at der ikke i år er basis for den skattelettelse, der aftaltes ved omsforliget. For min skyld kan man også godt kalde det en skatteomlægning, der altså består i en lettelse af den direkte beskatning på indkomsten.

Men selv om situationen nu er den, ønsker mit parti naturligvis at stå fast ved den aftale, som blev indgået under omsforliget, og min gruppe tiltræder derfor, at skatteomlægningen fastholdes i udskrivningsloven, og at der så i bunden opsparing opkræves et tilsvarende beløb. Derved sker der ikke en udpumpning af købekraft som den, der ville ske, hvis statsfinanserne havde haft underskud.

I denne forbindelse vil jeg gerne gøre en enkelt bemærkning til det ærede medlem hr. Henry Christensen, der mente, at man

[Helge Larsson.]

ikke kunne pålægge en bunden opsparing, når man for få måneder siden gennem ændringer i skattelovgivningen havde præmieret opsparing og lokket folk til at spare op. Det ærede medlem overser dog vist, at den form for bunden opsparing, som her foreslås, forudsætter en tilsvarende skattelettelse, således at der ikke i den forstand er tale om øgede byrder. Man kan derfor ikke stille dette forhold op, som det ærede medlem gjorde det.

Både det ærede medlem hr. Henry Christensen og det ærede medlem hr. Poul Møller har talt om mulighederne for yderligere besparelser på statsbudgettet. Jeg siger udtrykkelig yderligere besparelser, for der er jo, før finanslovsforslaget blev fremsat, foretaget en meget grundig gennemgang af det og sparet ganske væsentligt på det.

Når der nu i det høje ting tales så meget om besparelser, er det, der foregik her for ikke engang en time siden, ganske karakteristisk. To medlemmer af oppositionen, det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft og det ærede medlem hr. Heilesen, havde stillet spørgsmål til den højtærede minister for offentlige arbejder, og begge spørgsmål vedrørte betydelige udgifter til investering i trafik anlæg. Noget lignende det, der i forbindelse med de to spørgsmål blev fremført af en repræsentant for det konservative folkeparti og en repræsentant for venstre, vil man se gang på gang, hvis man gennemgår spørgetiden i dette folketingsår. Vi ved alle sammen, at lokale krav om at få gennemført bevillinger til trafik anlæg, til undervisningsformål og til sociale formål er stærke, og at de ofte fremføres her. Dette viser, hvor vanskeligt det hele er, og hvor hårdt det vil ramme i det øjeblik, man skal foretage yderligere besparelser. Situationen er jo den, at de to tredjedele af statsbudgettets udgifter er lovbundet, medens kun en tredjedel eller måske endda knap så meget drejer sig om mere frie områder, hvor nedskæring kan finde sted. Skal der ske yderligere nedskæring, vil den netop skulle ske på områder, som befolkningen føler det særdeles vigtigt at få udbygget, nemlig undervisning, uddannelse, trafikvæsen og i mange tilfælde også sociale institutioner, altså på områder, hvor

man ikke kan spare, uden at det mærkes overordentlig hårdt, og hvor man i mange tilfælde netop vil komme til at spare på investeringer i ungdommens uddannelse eller i samfundets udbygning, netop investeringer, som i de kommende år skal give mulighed for større produktion og dermed for øget velstand. De lovbundne udgifter kan man naturligvis godt tage op til revision; mit parti vil gerne være med til at overveje dette, men man må gøre sig klart, at skal man ændre i disse lovbundne udgifter, skal man ændre lovene, betyder det, at man skal flytte udgifter bort fra stats område over på det kommunale område, eller, hvis man vil tage et sådant tilbageskridt, som jeg vil betragte det som, lægge udgifter tilbage på borgerne, som de i dag regner med at det offentlige klarer for dem — det gælder ikke mindst udgifter til undervisning og udgifter til sociale opgaver.

Man skal tage disse konsekvenser med, når man vurderer, hvorledes besparelser på disse områder vil virke. Man kan nedbringe statsudgifterne, men pengene skal da i mange tilfælde enten betales direkte af borgerne selv eller føres over på de kommunale budgetter. Jeg siger ikke hermed, at mit parti ikke vil være med til yderligere besparelser, men jeg understreger, at man også anstændigvis bør gøre opmærksom på konsekvenserne deraf. Det sker ikke altid, når oppositionen så stærkt fører krav frem om yderligere besparelser. Det fremgår bl. a. deraf, at man sjældent siger, hvor det er, man ønsker besparelserne skal finde sted; men måske kan vi nu få nærmere besked derom.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen var også inde på den tankegang, at indkomsterne i 1962 måske vil vise sig at være steget stærkere end forudset, da finanslovsforslaget blev udformet, og at der dér skulle ligge visse indkomstreserver for staten i det kommende år. Nu gør jeg opmærksom på, at man ved udarbejdelsen af finanslovsforslaget har regnet med en indkomststigning på 8 pct., og jeg ved ikke, om man kan vente, at den har været stort større i 1962; men jeg vil gerne som mit partis synspunkt præcisere, at der er på finanslovsforslaget taget hensyn til denne stigning i indkomsterne, og mit parti kan ikke

[**Helge Larsson.**]

acceptere en helhedsløsning, hvor balancen på statsbudgettet skal være afhængig af usikre muligheder i de skattepligtige indkomster. En helhedsløsning er efter vor opfattelse ikke en helhedsløsning, hvis den indeholder risiko for, at staten øger købekraften ved at arbejde med et budget, der vil ende med underskud.

Med disse bemærkninger skal jeg på min gruppes vegne anbefale forslagene til en hurtig og velvillig behandling.

Aksel Larsen: Noget af det, der er en lille smule morsomt og karakteristisk ved forhandlingerne i dag, er for det første, at socialdemokratiets ordfører er det ærede medlem hr. Hans Rasmussen; det er vist første gang, vi har oplevet det ærede medlem som ordfører i en sag vedrørende lovfæstelse af overenskomster. For det andet at det ærede medlem hr. Erik Eriksen mærkværdigt nok ikke er ordfører for venstre, til trods for at dette er en såkaldt storpolitisk debat. Nu er der måske en naturlig forklaring på det sidste, for hvis det ærede medlem hr. Erik Eriksen skal have tid til at forhandle andetsteds med en anden person, der er fraværende, kan han naturligvis ikke godt samtidig være ordfører og følge forhandlingerne i salen. Men ellers er dette jo det, man kalder en storpolitisk debat; for en gangs skyld burde man have lov til at bruge dette udtryk, for vi behandler nok formelt 4 lovforslag, lovforslaget om forlængelse af kollektive overenskomster, lovforslaget om udbyttebegrænsning, lovforslaget om pris- og avancementstop og lovforslaget om bunden opsparring, men reelt behandler vi hele den økonomiske og statsfinansielle situation, og vi behandler naturligvis derfor også samtlige 12 lovforslag, regeringen har fremsat, samt de foranstaltninger, regeringen i øvrigt påtænker at gennemføre, og som statsministeren ved anden lejlighed har givet oplysninger om.

Man sammenfatter alt dette under det ene begreb helhedsløsning, der er lige ved

at blive et magisk ord; man har brugt det i meget lang tid, og hver gang nogen har spurgt den højtærede statsminister, hvad han forstår ved helhedsløsning, er han blevet svar skyldig. Men nu har han altså leveret svaret dels i form af redegørelsen, dels i form af 12 lovforslag, hvoraf vi må formodes at behandle nogle af de vigtigste i dag.

Meningen med disse 12 lovforslag, meningen med de af regeringen påtænkte foranstaltninger og meningen med helhedsløsningen er altså, at den økonomiske og statsfinansielle situation er så uhyre betænkelig, og at der må gøres noget, som retter Danmarks økonomi op, der må gøres noget, som redder Danmarks valuta, der må gøres noget, som sikrer beskæftigelsen, og noget, som bringer orden i statsfinanserne.

Jeg kunne forstå det, hvis der var nogen, der studsede over noget sådant. Det er nemlig ikke mere end godt et halvt år siden, dette blev gjort, endda for evige tider. Man forkyndte, da man lavede det såkaldte omsforlig, at nu ville vi for evige tider fremover redde gamle Danmark økonomisk og politisk, vi ville ordne valutaen, vi ville klare statsfinanserne, vi ville sikre en varig beskæftigelse, vi ville sørge for orden i økonomien. Det trådte alt sammen i kraft den 1. august 1962. Det er godt og vel et halvt år siden, og nu er vi mødtes ved den næste korsvej, og så kommer man og siger, at nu er den mere end gal igen, nu må der nye foranstaltninger til; men denne gang taler man ikke om forlig, men om helhedsløsning.

Tillad mig at minde om, hvad omsforliget indeholdt. Det indeholdt en omsætningsafgift på 9 pct. i engrosleddet, ikke på alle varer, men på de fleste varer. Det skulle give staten 900 mill. kr. og det er fuldstændig forkert, når det ærede medlem hr. Poul Møller her påstår, at disse 900 mill. kr. skulle sikre et passende overskud på statsfinanserne. Nej, de 900 mill. kr. skulle bringes til nationalbanken, og så skulle de brændes i nationalbankens kælder, eller hvor de nu har ovne til at brænde penge-

[Aksel Larsen.]

sedler i. De skulle afskrives på tyskergælden i nationalbanken, og det var aldeles ikke hensigten, at de 900 mill. kr., omsen skulle indbringe, skulle forbedre statsfinanserne. Det var en forbrugsbegrænsende foranstaltning, og ikke en statsfinansiel foranstaltning, men man påstod, at når man gennemførte denne forbrugsegrænsende foranstaltning, ville det altså alt sammen være i orden, og man behøvede ikke at nære bekymringer, navnlig var beskæftigelsen for evige tider sikret. Det er rart at høre det ærede medlem hr. Hans Rasmussen stå op her og sige, at nu må vi gøre noget for at sikre beskæftigelsen. Det gjorde vi for et halvt år siden.

Nå ja, dernæst skulle der gennemføres forskellige love, der gav visse folk kompensation for de forøgede udgifter, de fik på grund af, at priserne steg takket være omsætningsafgiften, og denne kompensation, bestående af visse tilskud til nogle med meget små indtægter og af forhøjede børnetilskud, ikke til det første barn, men til pristalsbarnet, var så fint afstemt, at regeringen påtog sig at give omsudvalget garanti for, at når disse kompensationer blev gennemført, ville det lønregulerende pristal ikke stige. Man må vel have haft en forestilling om, at så ville man også derved kunne afbalancere de prisstigninger, der i øvrigt måtte være en følge af forliget. Det er åbenbart ikke lykkedes. Prisstigningerne var så store, at de sikkert i statistisk departement har haft meget store anstrengelser med at forhindre, at pristallet ikke steg 1 point yderligere, så det ikke blev 2, men 3 dyrtidsportioner. Men 2 dyrtidsportioner blev det i hvert fald, og jeg synes alene den omstændighed burde fortælle de for omsforliget ansvarlige, at de har regnet forkert, og så burde det få dem til at gå i sig selv.

Videre indeholdt omsforliget bestemmelser om begrænsninger, ikke alene i byggeriet i almindelighed, men i særdeleshed i statens offentlige bygge- og anlægsvirksomhed. Der var for megen beskæftigelse i byggesektorerne, det kunne ikke gå, sagde man. Desuden måtte der spares penge, for staten fattedes penge, og derfor skulle der gennemføres begrænsninger i den civile bygge- og anlægsvirksomhed, hvorved staten kunne

spare 300 mill. på 1 år. Som sagt blev det også i dette tilfælde gjort, men for at man ikke skulle risikere, at der blev overskud i statskassen — det er i hvert fald noget, som det konservative folkeparti i almindelighed og dets ordfører, det ærede medlem hr. Poul Møller i særdeleshed, er meget bange for; jeg husker, hvorledes man under forhandlingerne i fjor fik at vide, at staten overhovedet ikke burde have overskud — blev de 4 partier enige om, at så kunne man passende give 300 millioner mere ud til materielanskaffelser til militæret. Derved havde man ganske rigtigt sikret, at så blev der ikke noget overskud i statskassen, men man havde heller ikke rettet valutaen op. Det er min opfattelse, at byggeriet herhjemme ikke kræver så megen valuta som anskaffelse af materiel til militæret.

Endelig, jeg nævner ikke alle detaljer, men tager kun det vigtigste med, blev man enig om, at der skulle lægges loft over statsbudgettet, således at det højst måtte være på 8.540 mill. kr. i finansåret 1962-63, og det blev altså gjort for at sikre, at regeringen ikke gik hen og blev letsindig og gav for mange penge ud, skønt den ganske vist ikke kan give penge ud, medmindre den har tilslutning enten fra folketetinget eller i hvert fald fra folketingets finansudvalg.

Til slut traf man aftale om, hvordan skatteskalaen skulle være for skatteåret 1963-64. Det var måske det, der burde konsternere én mest ved omsforliget, at man i juni måned 1962 vovede at fastlægge i detaljer, hvordan indkomstskalet skulle være for det skattebetalingsår, som begynder i juli måned 1963, altså 13 måneder senere. Man gjorde det ikke desto mindre og hævdede, at så ville det alt sammen være i orden. Nu kommer det ærede medlem hr. Helge Larsen som en af ordførerne for regeringspartierne og siger: vi glemte desværre i fjor at se på helheden, det var en meget stor fejl.

Ja, vi havde vor mening om det omsforlig og vort alternativ dertil, men man ville ikke høre på os. Man ville ikke på vilkår være med til at gennemføre noget af det, vi foreslog. Man ville ikke engang være med til at forhandle om det. Det nærmeste, vi kom det, var, da socialdemokratiets politiske ordfører rettede det spørgsmål til

[Aksel Larsen.]

mig, om jeg slet ikke under nogen som helst omstændigheder ville være med til en omsætningskat, hvortil jeg kun kunne svare, at det kunne godt tænkes, jeg ville være med, hvis i øvrigt den direkte skat blev organiseret på en fornuftig måde, og vi kunne træffe aftale om i fællesskab at reformere hele skattelovgivningen, konkret, hvis vi kunne træffe aftale om, at vi skulle se at slippe af med skattefradragreglen. Da jeg havde sagt dette, havde man ingen interesse for forhandling, og det er lidt forbavsende, eftersom det så lang tid, jeg kan huske tilbage, og jeg husker ret langt tilbage, har været et socialdemokratisk programpunkt, ja, det første af alle socialdemokratiets programpunkter, at skattefradragreglen, der er kommet ind i dansk skattelovgivning ved en fejltagelse og er af en sådan art, at når man beskriver den for folk i andre lande, bliver de fuldkommen forfærdede og tror, at vi er tossede, skal afskaffes.

Men nu kommer man altså og siger, at vi glemte at tage hensyn til helheden i fjor, og så må vi se at gøre noget for at klare os ud af den krise, vi er kommet ind i på grund af det, vi lavede i fjor. At det ærede medlem hr. Hans Rasmussen er ordfører signaliserer naturligvis det, som også den højtærede statsminister har sagt, at grunden til, at man kommer med det netop nu, er den, at overenskomstsituationen er ved at blive hvad man kalder akut, og så må man have gjort noget for at få klaret overenskomsterne på arbejdsmarkedet.

Herom har den højtærede statsminister sagt, at parterne er så langt fra hinanden, at der intet er at gøre. Forligsmanden kan dårligt stille mæglingforslag, og så må folkettinget tage sig af det, og derfor er regeringen fremkommet med sit lovforslag om forlængelse af de kollektive overenskomster.

Det er rigtigt, at parterne er langt fra hinanden. Fra fagforbundenes side er der fremsat ønske om forhandlinger om en hel mængde spørgsmål, de mest forskelligartede spørgsmål, og der er naturligvis fremsat ønske eller krav om lønforbedringer, forbedringer af arbejdsforhold og visse sociale forbedringer. Og det er rigtigt, at parterne er langt fra hinanden, for så vidt som Arbejdsgiverforeningen har sagt nej til det

hele og ikke alene har sagt nej til det hele, men har nægtet at forhandle.

Den højtærede statsminister siger, at man kunne selvfølgelig godt have tænkt sig at gribe ind noget før, men man var dog i januar måned af den mening, at man burde give parterne en rimelig tid til forhandling. Det har man også givet dem, men jeg tror, enhver, der har fulgt en lille smule med, vil erkende, at nok har der været tid til normal forhandling, men der har ingen normal forhandling været. Hvis jeg behøvede kronvidner på dette, kunne jeg bede det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, socialdemokratiets ordfører, om at udtale sig, men det er ikke nødvendigt. Enhver ved, at de såkaldte forhandlinger i denne omgang er gået på den måde, at Arbejdsgiverforeningen simpelt hen har nægtet at forhandle, det være sig om stort som om småt. Ja men det synes jeg ikke er nogen begrundelse for, at så må forligsmanden give op, eller så må folkettinget tage sig af sagerne.

Der er det beklagelige ved det, at — som det fremgår af den højtærede statsministers redegørelse — regeringen allerede i januar måned har gjort det klart for det, man kalder erhvervslivet, organisationerne, herunder Arbejdsgiverforeningen og fagforeningerne, at man agter at klare det ved en helhedsløsning. Man henviser til, at formandskabet havde fremsat en plan om, at man skulle udskyde overenskomstsituationen for at få tid til at få en helhedsløsning sammen med ordningen af landbrugets problemer. Men regeringen valgte det modsatte. Den valgte at rykke løsningen af landbrugets problemer frem, således at man kunne få helhedsløsningen samtidig med overenskomstsituationen, og så beklager man, at man ikke har 2 hoveder at ryste på, når man hører den højtærede statsminister sige, at det havde formandskabet ikke noget imod. Jeg troede ærlig talt, det var regeringen, der var regering. Jeg troede ikke, at den skulle spørge formandskabet om, hvad den må eller ikke må, men jeg forstår, at sådan opfatter regeringen det altså.

Man meddelte altså allerede i januar måned de såkaldte interesserede organisationer, at man syslede med planer om en helhedsløsning, og sagde derved faktisk til Arbejdsgiverforeningen: I behøver ikke at for-

[Aksel Larsen.]

handle, I behøver ikke at give indrømmelser, for regeringen agter at ordne det ved en helhedsløsning. Jeg tror, at vi her har begrundelsen for, at Arbejdsgiverforeningen stillede sig så stejlt, at den ikke alene var parat til at sige nej til alle krav og ønsker og forslag, men at den nægtede overhovedet at forhandle.

Så er vi altså kommet dertil, at den høje regering på dette grundlag kommer og fremsætter sit lovforslag om forlængelse af de kollektive overenskomster. Nu siger man, at landet stander i våde, og at der ikke er råd til indkomstforøgelser. Den melodi har vi nu hørt i mange år. Omtrent hver gang, der har været overenskomst-situation, har man haft travlt med at tale om, at der ikke er råd til indkomstforøgelser, og det er jo altid arbejderne, man konkret adresserer det til.

Jeg tror ikke, det er sandt, at der ikke er råd, og jeg giver i denne forbindelse ikke så forfærdelig meget for de 3 vise mænds seneste statistik, der fortæller noget om, hvor meget lønningerne efter deres opfattelse er steget. De begår nemlig den fejl, som man burde forsværge at fornuftige nationaløkonomer kan begå, at de opererer med timelønningerne og lader, som om de er uvidende om, at der er sket noget med arbejdstiden, således at man ikke burde operere med timelønningerne, men med ugelønningerne eller månedslønningerne. Det kan være, det giver et helt andet resultat.

Jeg er i besiddelse af en nogenlunde tilsvarende bearbejdet statistik, som vi har fået i udvalget angående prisloven, og hvori man fremstiller det for os sådan, at der har været en gennemsnitlig indkomstforøgelse for landets befolkning på 37 pct. fra 1955 til 1960, og så har man en indkomststatistik for lønarbejderne, hvoraf det fremgår, at i en nogenlunde tilsvarende periode er arbejdslønningerne steget med 41 pct. Det lyder jo imponerende. Det ser altså ud, som om arbejderne har fået større indkomstforøgelse, end samfundsbørgerne har fået i gennemsnit, og det vil altså sige, at de må have fået en betydeligt større indkomstforøgelse, end alle andre har fået.

Jeg har tilladt mig at gå denne statistik igennem, og så viste det sig naturligvis, at lønstatistikken var en timelønsstatistik.

Hvis man tog og reviderede den under hensyntagen til den arbejdstidsforkortelse, der faktisk er sket, viste det sig, at lønforhøjelserne på de 5 år androg ikke 41, men 27 pct. Derimod var statistikken over befolkningens gennemsnitlige indkomstforøgelse på 37 pct. rigtig.

Det ser virkelig efter dette ud til, at medens befolkningen har fået en ret betydelig, i hvert fald en antagelig, indkomstforøgelse — vi kan diskutere, hvorvidt landet har råd til det eller ikke — så har arbejderne fået en langt mindre indkomstforøgelse, for husk på: arbejderne er, som det rigtigt er sagt, en af de største, måske den største gruppe i befolkningen, og når de kun har fået 27 pct. i indkomstforøgelse, medens gennemsnittet er 37 pct., er der nogle, der har fået langt, langt mere end 37 pct.s indkomstforøgelse på 5 år. Det får mig til at sige, at jeg tvivler på, at det er sandt, at der ikke er råd; det er åbenbart også et spørgsmål om, hvordan goderne skal fordeles, hvordan indkomstforøgelsen skal fordeles. Jeg lader mig altså ikke af den statistik, der står til rådighed, imponere derhen, at så skal arbejderne vise tilbageholdenhed, der er ikke råd til at forbedre deres forhold.

Det, der naturligvis er det væsentlige at sige her — selv om der er en del detaljer, jeg også føler trang til at komme ind på, og yderligere detaljer vil min partifælle, det ærede medlem hr. Chr. Madsen komme ind på — er, at jeg advarer imod, at man her vedtager lovforslaget om forlængelse af de kollektive overenskomster. Jeg anser det for meget betænkeligt, hvis folketetinget giver sig af med at gribe ind i sådanne forhold ved at ophøje et mæglingforslag til lov, selv om jeg erkender, at der kan være situationer, hvor man kan tale om, at det er sagligt forsvarligt. Men her er det noget helt andet, man vil gøre. Her vil man, uden at der er foretaget nogen undersøgelse, nedsætte folketetinget som voldgiftsdommer og lade folketetinget sige: lønningerne i den kommende tid skal være sådan og sådan. Det har folketetinget ingen som helst kompetence til, og hvis man gør det én gang, skaber man et højst uhyggeligt præcedens, som vil få den alvorligste indflydelse på Arbejdsgiverforeningens villighed — eller rettere uvillighed — til at for-

[Aksel Larsen.]

handle i fremtidige overenskomstsituationer. Så har man for alvor gjort dansk fagbevægelse fortræd, eller — som en tidligere formand for Dansk Arbejdsmands Forbund, Aksel Olsen, udtrykte det — knækket fagbevægelsens ryggrad.

Hvilken kompetence har folketinget til at vedtage en lov om, hvordan lønningerne skal være i den kommende tid? Ingen som helst. Folketinget aner intet om, hvilke lønninger der betales; det aner intet om, hvilke lønninger der kan betales, og det kender i øvrigt slet ikke forholdene på arbejdspladserne.

Forsøg blot at tænke på, at Arbejdsgiverforeningen ved at nægte at forhandle — og det er det, den reelt har gjort — har gjort det umuligt blot at få snakket om at få visse elementære bestemmelser for arbejdspladserne ført à jour — endsige få dem bragt i orden. Det er ikke min sag her at holde forelæsning om dette, men spørg blot enhver forbundsformand eller enhver fagforeningsformand i dette land: han kan fortælle i detaljer, hvor mange småting der trænger til at blive ændret, og som må ændres, hvis det overhovedet skal gå. Men lad mig så, i håb om at man dog begynder at begribe det, sige, at enhver ved vel, at på en tekstilfabrik bruger man ikke håndvæv nu, man arbejder med maskiner, og hvis man har overenskomster, der forudsatte brugen af håndvæv, var de totalt uanvendelige i dag. Ja men den tekniske udvikling og udviklingen i arbejdsprocessen går så uhyre stærkt, at på et år eller to er bestemmelser, som måske var brugbare for et år eller to siden, blevet fuldkommen ubrugbare og må ændres. Men de har ikke kunnet ændres, for der har ikke været forhandling om det.

Nu kommer regeringen så og siger til folketinget: skal vi ikke tage og foreslå, at alt det, der har været gældende hidtil — også det, som måske er totalt upraktisk eller umuligt — skal gælde i de kommende to år? Folketinget bør lade være med den slags; det er ikke kompetent til det, og det er naturligvis slet ikke kompetent til at afgøre, hvordan lønningerne skal være.

Man kobler ind i ordningen et forslag om lønregulering efter pristal. En sådan skal opretholdes, men pristallet skal laves om;

men der er ingen af os, der netop i dag ved, hvordan det nye pristal vil blive, og hvordan det nye pristal vil virke. Ja men det kan jo være, det kommer til at være til skade for arbejderne; det kan — lad mig også tage det i betragtning, i hvert fald som en teori — også være, det bliver til gavn for arbejderne. Men det er temmelig betænkeligt at sige, at nu skal der reguleres efter et pristal, hvis virkninger vi ikke kender, og det bestemmer vi ved lov her i folketinget uden at undersøge det nærmere. Nå ja, måske udtrykker jeg mig forkert, for det kan jo godt være, det er hensigten at undersøge det nærmere, og jeg vil bede om, at man, hvis man ikke med det samme standser behandlingen af dette lovforslag, hvis regeringen ikke tager det tilbage, at man i det mindste undersøger det nærmere — det kan formentlig kun ske i et udvalg — således at vi får oplysninger om en hel masse detaljer, som man i hvert fald må kende for at kunne træffe en afgørelse, og som de fleste i denne sal intet kender til i øjeblikket.

Der foreslås i regeringslovforslaget en lønforhøjelse på 68 mill. kr. i år og 139 mill. kr. til næste år, og disse penge fordeles på en eller anden måde. Hvordan de skal fordeles, ved man ikke. Kan man ikke huske, hvordan det gik for 2 år siden, da forligsmanden havde et eller andet beløb — var det ikke 15 mill. kr. — der skulle fordeles i løbet af et par uger? Der gik 3-4 måneder, før man fandt ud af, hvordan beløbet skulle fordeles. Nu har man et lovforslag, der siger: her er først 68 mill. kr., og så er der 139 mill. kr., de skal fordeles i løbet af 14 dage, og hvis det ikke lykkes, skal de fordeles i løbet af 4 uger, men der må ikke gå mere end 4 uger fra dags dato, så skal det være i orden. Er der nogen, der tror, at det kan være i orden? Hvordan vil man klare det på den tid? Skal folketinget ikke have besked om principperne for denne fordeling om, hvad der kan blive til de forskellige? 68 mill. kr. til fordeling mellem de lavestlønnede — hvor meget bliver det til hver? Hvor mange lavtlønnede regner regeringen med? Hvor meget skal de have i tillæg om ugen, og hvor meget vil de få om ugen? Dansk Arbejdsmands og Specialarbejder Forbund har vedtaget, at de ikke vil finde sig i lønninger under 275 kr. om ugen. Det foreligger ikke oplyst fra regeringens side,

[Aksel Larsen.]

om de 68 mill. kr. er tilstrækkeligt til at honorere dette krav, så vi herefter ikke skal have, at voksne arbejdere skal forsørge deres familier for mindre end 275 kr. om ugen. Hvis der er nogen her, der ikke ved det, skal jeg fortælle dem, at der stadig er voksne arbejdsmænd, som slider hårdt i det og kun har en løn på 218 kr. om ugen. Vi bør i alt fald have dette her at vide, og jeg formoder, regeringen har papirerne så meget i orden, at den kan fortælle os, hvordan man har tænkt sig at fordele pengene. Men jeg har bare ikke indtryk af, at regeringen selv egentlig er helt klar over, hvad det hele drejer sig om.

Jeg står her med et mærkværdigt flyveblad, der hedder AIC-nyt, fra februar 1963. Det er udgivet af det danske socialdemokrati, naturligvis, og sendt ud i hastværk. Det har en overskrift, som lyder: Arbejdsgiverne siger nej. Og så står der videre: sig nej til arbejdsgiverne — og dette nej skal bestå i, at man skal sige ja til regeringens lovforslag, for det er et nej til arbejdsgiverne. I teksten står der — jeg skal ikke genere regeringen med at læse det hele op — noget om regeringens lovforslag om samordning, som man udgiver for at være arbejdernes svar til arbejdsgiverne. Man kommer minsandten og påstår, at det er Danmarks arbejdere, der har formuleret regeringens lovforslag.

I dette regeringens forslag til samordning står der også, at der sættes stop for spekulation. Hvilken spekulation sættes der stop for her? Det vil jeg gerne have at vide. Er det jordspekulationen? Er det bolig-spekulationen?

Så står der videre, at der gennemføres en lønforbedring på 68 mill. kr. i år og 139 mill. kr. næste år. Hvordan kan det opfattes? Det kan opfattes sådan, at nu får de lavtlønnede 68 mill. kr. til deling i år, og næste år kommer man og lægger 139 mill. kr. oven på det hele, ikke sandt? Det vil altså sige 2 gange 68 mill. kr. Det er 136 mill. kr., plus 139 mill. kr., i alt 275 mill. kr. Det er bare ikke sandt. Tager man regeringens lovforslag, som vi har her, står der i § 3, at der inden for en beløbsramme på henholdsvis 60 mill. kr. og 8 mill. kr. ydes et tillæg til de lavtlønnede medlemmer af fagforbund under

Landsorganisationen i Danmark. Så står der senere:

„Disse tillæg ydes for 1. år af den periode, hvormed overenskomsterne er forlængte i medfør af § 1.“

De ydes kun for det første år, kun fra 1. marts 1963 til 1. marts 1964, så er de bortfaldet. Derefter, det fremgår af stk. 3 i § 3, ydes der til fordeling blandt samtlige medlemmer af danske fagforeninger, der er beskæftiget hos medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening, et løntillæg, inden for en beløbsramme på henholdsvis 120 mill. kr. og 19 mill. kr. Her har man altså indtryk af, at de 139 mill. kr. skal lægges oven på de 68 mill. kr., men det skal de slet ikke, for i det øjeblik, vi når frem til at skulle fordele de 139 mill. kr., er de 68 mill. kr. bortfaldet.

Så håber vi jo, at de lavtlønnede stadig kan beholde i hvert fald de 68 mill. kr., men så bliver der ikke ret meget at fordele til alle arbejdere. (*Afbrydelse*) . . . Jeg har ikke misforstået det. I bemærkningerne står der om § 3:

„For tillæggene er inden for hvert af overenskomstområderne fastsat totale beløbsrammer, gældende for 1. år af den periode, hvormed overenskomsterne er forlænget, d. v. s. ét år fra pågældende overenskomsts udløbsdato.“

Overenskomsternes udløbsdato er 1. marts 1963, og 1 år dertil, det er 1. marts 1964. Jeg synes, at den slags i alt fald bør frem, så at folk ved, at der ikke er tale om, at først får de lavtlønnede 68 mill. kr. i år til fordeling, og så bliver der derudover lagt 139 mill. kr. på til næste år. Det bliver der ikke.

Ja, ja, vi må have set nærmere på alt det her, og nu da regeringen er blevet opmærksom på det, kan det jo godt være, den vil være villig til at ændre i lovforslaget. Jeg håber det, men på den anden side: der skal ændres ganske usandsynligt meget i lovforslaget, for at vi kan blive velvilligt indstillet over for det, idet vi principielt er modstandere af, at man laver en sådan lovgivning. Vi mener ikke, det havde været nødvendigt, hvis man ikke havde opmuntret Arbejdsgiverforeningen til at sige nej. 139 mill. kr. og 68 mill. kr., det er beskedne beløb til Danmarks arbejdere. Det er jo

[Aksel Larsen.]

helt andre beløb, man opererer med, når det drejer sig om landbruget; dér er det mere end 1 milliard. Nu ved jeg ikke, hvordan det kommer til at gå med de landbrugslovforslag, som skal behandles i morgen. Jeg ved jo, at landboforeningerne har gjort opmærksom på, at de slet ikke er tilfredse med 1 milliard, de skal have ½ milliard ekstra for at få dækket forventede, kommende tab. Det er en mærkværdig mentalitet. Jeg har aldrig oplevet, at arbejdere, som hver dag risikerer at blive arbejdsløse, er kommet til staten og har sagt: vi kan risikere at blive arbejdsløse om et halvt år, så nu må vi have støtte. Der er ingen arbejdere, der kommer og forlanger dækning for forventet kommende tab, men det gør landbruget altså. Jeg nævner det for at udtrykke frygt for, at regeringen skal blive blød i koderne, som den blev det for et par år siden, og være villig til at give lidt mere end det, der er foreslået. Vi kommer til at behandle disse lovforslag vedrørende landbruget i morgen — der er en hel del at sige om det — men lad mig dog komme med den bemærkning, at det ser ud til, at de principielt er en lille smule bedre end den hidtidige støttelovgivning for landbruget, men vi kunne jo ønske, de blev gjort meget, meget bedre.

Nå, i øvrigt er det jo blevet betonet, at man lovgiver ikke alene om, hvor lidt arbejderne må få i løn, man begrænser også kapitalisternes indkomster. Vi har fået et lovforslag om udbyttebegrænsning, og det er så udmærket, siger det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, for det sikrer, at pengene bliver i virksomhederne. Det er kedeligt, at vi er nogle, der kan huske. I 1940 stod Hartvig Frisch på denne talerstol. Vi var præsenteret for en helhedsløsning, en buket af lovforslag, deriblandt et lovforslag om, at arbejderne måtte ikke strejke, og de måtte ikke stille lønkrav; hvis de stillede lønkrav, skulle et formandskab afgøre, om de måtte få lønforhøjelse, og det dyrtidstillæg, de havde fået, skulle de aflevere igen.

Men i denne buket af lovforslag var der også et lovforslag om udbyttebegrænsning. Hartvig Frisch stod her som ordfører for socialdemokratiet, som hovedordfører for regeringen, og skulle anbefale hele denne buket af lovforslag, denne helheds-

løsning. Så brugte han halvdelen af sin taletid til at tale om udbyttebegrænsning. Han sagde, det er visdommens 7 søjler, det er verdenshistoriens mest sensationelle lovforslag. Ja, gud bevares, han brugte ikke de ord, jeg bruger, men det er mit indtryk af hans taler; han foldede sig ud, han var begejstret for forslaget om udbyttebegrænsning. Ærede medlemmer kan studere hans tale i Folketingstidende. Det var så enestående stort dette, det var så sensationelt, forkyndte han, det var det, man skulle lægge mærke til, det var det væsentlige af regeringens lovforslag. Så var der altså bare det ved det, at forslaget begrænsede, hvor meget man måtte udbetale i udbytte, men det sagde ikke noget om, hvad man skulle bruge pengene til. De kunne opmagasinere, og når udbyttebegrænsningen ophørte at eksistere, kunne de udbetales til aktionærerne.

På samme måde er det med det udbyttebegrænsningsforslag, der nu er fremsat. I 2 år må aktieselskaber ikke udbetale i penge mere udbytte til aktionærer eller tantieme til bestyrelse eller direktører, end de gennemsnitlig har udbetalt i de sidste 3 år. Så længe de ikke må det, bliver pengene i virksomheden, rigtigt. Men intet forhindrer, at man sætter dem hen til en udbytteudligningsfond og udbetaler dem, når 2 år er gået. Det kan være, at det er skattemæssigt upraktisk, det er muligt, men så finder man vel andre metoder, således at man kan klare det, uden at det generer aktionærerne for meget. Man kunne f. eks. give friaktier for dem om 3 år, ikke sandt, der er mange metoder til benytte. Skal en udbyttebegrænsningslov have mening, og skal den have min støtte og tilslutning, skal den ændres ganske betydeligt, så skal der siges noget om, hvad de penge skal bruges til. Jeg ville se med en vis glæde, om de blev brugt til virkelig produktive investeringer, men ikke sådan, at aktionærerne blot et par år skal undvære pengene og derpå på den ene eller anden måde få dem udbetalt.

I øvrigt er det altså kun aktieselskaber, lovforslaget beskæftiger sig med, og jeg ved godt, at der er en overhåndtagende tendens til at organisere alle mulige foretagender som aktieselskaber, men muligvis er der en del privat ejede virksomheder i

[Aksel Larsen.]

dette land, der ikke er aktieselskaber, og hvad vil man så gøre ved dem, hvis man ikke vil gøre uret mod aktionærene ved at lave udbyttebegrænsning for dem og ikke lave udbyttebegrænsning for dem, der ejer deres virksomheder, uden at disse har aktieselskabsform?

Jeg kan være adskilligt mere venlig mod regeringens forslag om pris- og avancementstop og mod ændringerne til det tidligere fremsatte prislovsforslag. Det har vi jo haft i udvalg siden oktober og haft en del udvalgs-møder om det. Jeg har forstået på disse hidtidige udvalgsmøder, at der var ikke tale om, at det kunne forbedres, det kunne ikke skærpes, der kunne ikke laves nogen bedre lov om priskontrol. Jeg har også fået at vide her i Folketinget af den højtærede handelsminister, at det kunne slet ikke lade sig gøre at gennemføre et lovforslag som det, jeg har været medforslagsstiller til, for det var fuldkommen umuligt at administrere — det sagde det ærede medlem hr. K. B. Andersen også — for så vil monopoltilsynet få 150.000 kunder, og hvordan skal de klare det? Nu kommer der et lovforslag om udvidet pris- og avancementstop. Priser og avancer må ikke forøges uden tilladelse. Jeg tillader mig at spørge den højtærede handelsminister: hvor mange kunder vil det give monopoltilsynet? For altså i oktober måned var det en fysisk umulighed; hvad der end blev gjort, var det en fysisk umulighed for monopoltilsynet at administrere en lov, der havde så mange kunder. Men det kan altså være, at videnskaben er gået frem siden, at det er blevet muligt nu, for jeg må gå ud fra, at det er muligt nu. Jeg vil dog gerne vide, hvorfor det så var umuligt dengang, og jeg vil også godt have at vide, hvorfor det var umuligt at gennemføre en skærpet prislov eller fra regeringspartierne side at give tilslutning til en skærpet prislov i fjor og i januar måned i år og i februar måned i år, når man nu pludselig kan komme med et forslag om absolut pris- og avancementstop og dertil forslag om ændring i det fremsatte prislovsforslag, så det skærpes, endda ret væsentligt.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen sagde, tror jeg nok, at i modsætning til socialistisk folkepartis forslag så er dette forslag tidsbegrænset, og derfor er det accep-

tabelt. Det ærede medlem har altså slet ikke lagt mærke til ... (Afbrudelse) ... men det hørte jeg det ærede medlem sagde. Vort forslag lød udtrykkelig sådan, at det var en lov om ekstraordinær kontrol, og vi sagde udtrykkeligt, det er ikke noget, der skal vare evigt. Så egentlig er der ikke så forfærdelig stor forskel på en lov om ekstraordinær kontrol og en lov, der er tidsbegrænset; men i hvert fald, her er noget, som kan bruges. Jeg håber blot, at vi kan få det gjort endnu bedre.

Jeg tror, man skal ændre datoen for lovens ikrafttrædelse. I lovforslaget siges det: fra den 25. februar må man ikke forhøje priser og avancer urimeligt. Skulle vi ikke tage og rykke den dato tilbage til f. eks. omsens ikrafttræden? Faktisk er der ikke noget i vejen for, at man kan gennemføre en sådan kontrol. Og skulle vi så ikke på visse andre områder ændre lovforslagene, så at lovene kan blive et endnu bedre værktøj i monopoltilsynets hænder, og naturligvis så sørge for, at der er hænder til at betjene værktøjet? For det er jeg klar over, at med de mangfoldige opgaver, der ikke har noget direkte med priskontrol at gøre, som man har læstet på monopoltilsynet, kan dets personale ikke klare arbejdet nu, og slet ikke når der bliver givet det yderligere bemyndigelse. Jeg går ud fra, at selv om venstre og de konservative kræver besparelser på statsbudgettet, vil regeringen være indstillet på, at der skal ansættes mere personale, og vel at mærke kvalificeret personale, til at sørge for, at lovene om priskontrol virkelig bliver ført ud i livet, sådan som de må formenes at være tænkt.

Hvad den bundne opsparing angår, ja, dér kommer man med forslag til lov om bunden opsparing, fordi man fastholder den skattelettelse, der blev aftalt ved omsforliget i fjor, og som man, allerede før forliget blev sluttet, vidste var noget mildt sagt tosset noget. Jeg ved jo, at allerede før forliget mellem de høje kontraherende parter var endeligt parafareret, lod man sig fra regeringshold forstå med, at jordskælvparagraffen skulle bruges til at slippe for at indføre skattelettelser; så blev den såkaldte jordskælvparagraf — ja, det er ikke mig, der har opfundet ordet, det er heller ikke den højtærede statsminister — ændret,

[Aksel Larsen.]

så den skulle virke som strammere håndjern på regeringen.

Men alligevel har man jo sådan forsøgt fra den side at tale om, om man ikke kunne slippe for disse skattelettelser. Det har man ikke kunnet, men man vidste jo, da man sluttede forliget med venstre og de konservative, at det gik ud på, at indkomstskatterne skulle lettes med op imod 700 mill. kr. fra den 1. april 1963. Man vidste, hvad man gjorde, og man vidste, at det var galt. Man vidste, det var skadeligt for landets økonomi, men man tog det ind i forliget alligevel. Så kan man komme nu og sige, at når man ikke kan slippe af med det, er man jo nødt til at have en bunden opsparing for at få det samme beløb ind, og så kan man hævde, at det altså er det, man kalder oppositionen, der har tvunget regeringen til at komme med forslag om bunden opsparing.

Ja, det kan man naturligvis nok sige. Jeg erindrer en statsmand i et andet land — jeg vil ikke dermed sige, at alle regeringens medlemmer gør sig fortjent til at betegnes som statsmænd — som ved en lejlighed udsendte en højtidelig proklamation om, at det var de grimme amerikanere, der fysisk havde tvunget ham til at genoptage prøvesprængningerne med atombomberne. Nu kommer regeringen og siger: vi ville så nødig lave bunden opsparing, men det er de andre, der tvinger os til det; men hvis det virkelig var nødvendigt at lave bunden opsparing, så er det regeringen, der har tvunget sig selv til at gøre det derved, at den gik ind på noget i omsforliget, som den godt vidste var meningsløst, uholdbart og uforsvarligt, og som den siden har gjort alt muligt for at slippe væk fra.

De ærede medlemmer hr. Poul Møller og hr. Henry Christensen siger, at staten kan jo bare spare. Det kunne jeg sådan set godt være enig med dem i, men jeg er altså, som jeg allerede har sagt, ikke enig med det ærede medlem hr. Poul Møller, der påstår, at meningen med omsætningskatten var, at den skulle give statskasseoverskud. Men det

var ikke meningen. Meningen var, at provenuet skulle afbetales på tyskergælden. Det ærede medlem sagde selv: staten må ikke have overskud.

Så siger det ærede medlem, at det er jo det tragiske ved det hele, at staten kan trække arbejdskraft til sig, for den kan byde højere lønninger end erhvervslivet derved, at den skal ikke finansiere sig ved hjælp af penge, den skal betale rente af, men den finansierer sig ved, at den tager skatter ind. Jeg troede, enhver i dette ting vidste, at et af statens problemer er det, at i det, man kalder det private erhvervsliv, kan folk få sådanne lønninger, at det er svært for staten at beholde sit kvalificerede personale. Sådan er det. Den højtærede handelsminister nikker, og så begriber jeg minsandten ikke, at man samtidig kan lægge navn til et lovforslag, der skal forhindre, at stats-tjenestemændene får en tiltrængt regulering af deres lønninger. Det kan jo kun gøre forholdet værre.

Men altså, venstre og de konservative siger, at der skal spares. Den melodi har vi hørt tilstrækkelig længe. Jeg giver ikke noget for, at man henviser til loftet over statsbudgettet for 1962-63. Der måtte ikke gives flere penge ud end 8.540 mill. kr., og det skabte jo en del vanskeligheder, da man skulle skaffe 95.000 kr. til at undersøge stål-kutternes sødygtighed. De penge havde man ikke.

Jeg giver ikke noget for, at man henviser til, at man fik lagt loft over statens udgifter, for hvad bevirkede det? Det ved vi jo alle sammen. Alle de påtrængende udgifter, der på nogen måde kunne skydes ud til næste finansår, blev skudt ud til næste finansår. Der har vi jo en af forklaringerne på, at det finanslovforslag, der er fremsat af den højtærede finansminister, er svulmet op og kommet op over 10 milliarder kroner. Sådan måtte det jo gå.

Jeg giver heller ikke noget for talen om, at man skal spare; for de partier, der siger, at man skal spare, kommer ikke og fortæller, hvor man skal spare. Ikke på ét

[Aksel Larsen.]

eneste område har de foreslået noget. Må vi bede om i al den sparesnak at få konkrete forslag. Hvilke udgifter skal staten spare på? Hvor kan der spares? Hvis venstre og de konservative ikke kan komme med sådanne forslag — og jeg synes, de bør have pligt til at komme med dem i denne debat, for de har haft tid nok til at regne dem ud — så er deres snak om, at staten skal spare, ikke ret meget værd.

Det er den heller ikke af en anden grund. De har dog jo nemlig en ikke ringe del af ansvaret for, at statens udgifter er steget i fjor med 300 mill. kr. til militæret, og at man nu har aftaler om yderligere stigninger i militærudgifterne. Militærudgifterne i dette land er vel i øjeblikket på omkring 1.600 mill. kr. om året. Det er absolut og totalt uproduktive udgifter. Der tales så meget om, at det offentlige forbrug kan være inflationsfremmende. Jeg er ganske enig. Det offentlige forbrug, der er produktivt og fornuftigt, er ikke inflationsfremmende, men det offentlige forbrug, der er uproduktivt, er inflationsfremmende, og hvis der er noget offentligt forbrug, der er uproduktivt, så er det militærets forbrug. Så hvis man vil spare, kan man spare dér.

Det kan vi ikke, siger den højtærede statsminister. Det er svært overhovedet at spare, fordi størsteparten af statens udgifter er fastlagt ved love, så dér kan der altså ikke spares, og dertil kommer, at på resten kan der heller ikke spares, fordi disse udgifter, deriblandt forsvarsudgifter og civilforsvarsudgifter, også er lovbundne. Den højtærede statsminister tager totalt fejl. Han kan spørge den højtærede finansminister, som ved det i kraft af, at han er finansminister, og ved det endnu bedre i kraft af, at han har været forsvarsminister. Der står ikke ét tal i forsvarslovene om, hvad der skal gives ud til militæret om året. Der står noget om, at vi skal have noget militær, men hvor meget der skal bevilges, må ordnes ved aftaler mellem regeringen og visse folketingspartier og ved beslutninger i finansudvalget samt i sidste instans ved confirmation af et flertal i folketings salen. Det er aldeles ikke lovbundet, og jeg begriber ikke, at den højtærede statsminister kan komme og fortælle, at forsvarsudgifter og

lignende udgifter er lovbundne, så dér kan man ikke spare. Jeg har ikke spor imod, at man sparer, jeg siger: lad os begynde med militærbudgettet; det er et af de områder, hvor der kan spares væsentligt. Efter min mening kan man spare det hele, men hvis man ikke vil det, kunne man da begynde at spare. Det kunne jo være, det hjalp.

Men så er der stadig den bundne opsparring. Ja, den kan vi ikke være tilhængere af, fordi meningen jo altså er, at pengene, man får ind ved denne bundne opsparring, de 675 mill. kr., skal gå ind i driften, bruges til at dække driftsudgifter med, og når de engang skal tilbagebetales, så skal det ske derved, at staten skaffer sig indtægter, altså ved, at man udskriver skatter. Det bliver der ikke så forfærdelig meget fornejelse ved for skatteyderne. Jeg synes af den grund ikke om denne metode, men jeg må samtidig sige til den højtærede statsminister, at han foruden andre fejl begik en fejl til i sin redegørelse i mandags.

Den højtærede statsminister sagde for det første om forslaget om bunden opsparring, at det fremsættes, fordi der skal skaffes dækning — det er altså først og fremmest en fiskal foranstaltning — og dernæst sagde den højtærede statsminister: forslaget er udarbejdet således, at det beløb, der skal svares i bunden opsparring af den enkelte skatteyder, stort set svarer til de skattelettelser, der opnås ved at gennemføre udskrivningsloven som foreslået. Dette betyder, at skattelettelserne gennemføres, men først bliver effektive, efterhånden som den bundne opsparring frigives, det vil sige i årene 1966-71.

Jeg har studeret igennem og igennem forslaget til lov om bunden opsparring og kan ikke finde ud af andet, end at der skal svares til den bundne opsparring i det kommende finansår. Det højeste, man skal betale, er 2.000 kr. Det skal betales i to rater — hvis jeg ikke husker meget fejl, som jeg står her, er det i oktober og februar. Der står ikke noget om, at der skal svares bunden opsparring i 1964-65 eller i 1965-66. Statsministeren siger her, at gennemfører vi den bundne opsparring, vil skattelettelserne først blive effektive fra 1966. Er det statsministeren, der har taget fejl, eller er det hensigten, at der ikke skal være ét års bunden

[Aksel Larsen.]

opsparing, men 3 års bunden opsparing? Jeg vil gerne have det oplyst, så vi ved, hvor vi er hende.

Ja, jeg har været så nogenlunde igennem det, jeg kunne sige, men alligevel, det er så omfattende et kompleks, og det er umuligt at holde en helt kort tale om det, så jeg vil gerne have, at det høje ting ved en sammenfatning bliver bekendt med vore hovedsynspunkter.

Sammenfattende kan jeg sige, at de 12 lovforslag samt de øvrige af regeringen påtænkte foranstaltninger er særdeles komplicerede og må studeres nærmere, før folkettingen kan træffe beslutning; de fortjener højst navn af en halvhedsløsning og ikke af en helhedsløsning.

De økonomiske og statsfinansielle vanskeligheder, der er baggrunden for regeringens fremsættelse af dette lovkompleks, er ikke naturskabte. De er en følge af menneskerværk. De er en følge af det omsforlig, regeringen sluttede med de 2 partier i fjor. Om sætningsafgiften, og hvad dertil hører, trådte i kraft den 1. august 1962. Man kan vist ikke forlange bedre bevis på, at det var et dårligt forlig, end den omstændighed, at regeringen et halvt år senere — altså et halvt år efter at man for evige tider fremover rettede Danmarks økonomi op, redede valutaen, sikrede beskæftigelsen og bragte orden i statsfinanserne — er nødt til at stræbe efter et nyt forlig eller i hvert fald få vedtaget et nyt kompleks af kriselove og skattelove. Hvis regeringen ikke i fjor sommer havde været så villig — jeg havde nær sagt vild — efter absolut at lave forlig sammen med venstre og de konservative, hvis regeringen havde lyttet til os og havde været villig til forhandling om vore forslag, så havde det set helt anderledes ud i dag.

Det var jo regeringen selv, der i fjor forpligtede sig til en udskrivningslov for 1963 med samlede skattelettelser på 675 mill. kr. Det var regeringen, som gik med til at lægge loft over indeværende finansårs statsudgifter på 8.540 mill. kr. Uanset hvor meget venstre og de konservative protesterede mod statsbudgettets vækst, er det da klart, at loftet i det finansår, der nu er afsluttet, kun kunne holdes på plads derved, at flest mulige ud-

gifter blev skudt ud til det kommende år. Det er som sagt udmærket, at de to ordførere kræver besparelser, men det ville virke stærkere, hvis de konkret ville foreslå, hvor der skal spares. Vi synes jo, man kunne begynde med militærudgifterne, som har passeret de 1.600 mill. kr. årlig og er godt på vej til at ruinere dette land.

Regeringen burde efter vor mening have frigjort sig for omsforligets aftaler om skattelettelser, men det kan eller vil den åbenbart ikke. Det er imidlertid det rene Ebberrød-bank at ville klare det ved samtidig at udskrive et tvangslån, som skal indbringe det samme beløb, nemlig 675 mill. kr., hvilket skal indgå i driften og altså bruges til at dække en del af statens udgifter med. Det er umuligt for os at se visdommen i noget sådant.

Halvhedsløsningens alfa og omega er som sagt forslaget om uforandret forlængelse af de kollektive overenskomster. Både principielt og praktisk er det forkert på denne måde og i denne situation at ville gøre folkettingen til voldgiftsdommer i en overenskomstsituation. Det kan få katastrofale følger for dansk fagbevægelse i tiden, der kommer. Det vil uanset de forlorne protester fra Arbejdsgiverforeningens hovedbestyrelse være forkasteligt at belønne Arbejdsgiverforeningen, som i forventning om en regeringsløsning hidtil har nægtet at inkludere sig i nogen som helst reelle forhandlinger med fagforbundene.

Det må samtidig understreges, hvad jeg allerede har sagt, at lovforslaget ikke, som folk tror, og som det fremstilles, giver arbejderne 68 mill. kr. til fordeling i år og derudover 139 mill. kr. til næste år. Forslaget giver altså kun godt 200 mill. kr. i lønforhøjelse til alle arbejdere under Arbejdsgiverforeningen fordelt over hele perioden på 2 år. Man forventer formentlig ikke, at vi skal stemme for det, men man kan også være forvissat om, at Danmarks arbejdere ikke har godkendt anbefalingen fra LOs forretningsudvalg, og hvis man er interesseret i ro på arbejdsmarkedet, og det er vi formentlig alle, så skal man lade være med at forsøge på...

Formanden: Der må være ro i salen under forhandlingen.

Aksel Larsen: . . . så skal man lade være med at forsøge på overenskomstsituationens løsning ad denne vej.

I buketter af lovforslag er der nogle beskedne sociale forbedringer, som vi får lejlighed til at drøfte i morgen, og det ser også ud til, at regeringen nu endelig er betænkt på at gøre noget alvorligt for at bremse prisstigningerne. Det ser derimod ikke ud til, at regeringen har til hensigt at begrænse eller lægge loft over den kapitalistiske del af erhvervslivets indkomster. Det højeste, udbyttebegrænsningsforslaget går ud på, er, at aktieselskabernes udbytter i penge ikke må forøges i de kommende 2 år, men skal opspares, hvorpå de, når to års perioden er forbi, kan udbetales til aktionærerne på den ene eller den anden måde.

Landbrugslovene bliver der lejlighed til at komme udførligt ind på i morgen. De indeholder som sagt visse principielle forbedringer, men de bygger stadig i alt væsentligt på tilskuds- og prisforhøjelsesprincippet, og de skal undergå meget betydelige forandringer, før vi kan stemme for dem.

Den højtærede statsminister har erklæret, at lovforslagene repræsenterer en helhedsløsning, og at man ganske vist kan forhandle om detaljer, men at det, han kalder balancen i helhedsløsningen, ikke under nogen omstændigheder må forandres. Det forekommer mig utænkeligt, at nogen regering kan komme til folketinget med en så kompliceret samling komplicerede lovforslag og forlange dem godkendt uden alvorlig prøvelse, så meget mere som lovforslagene; det ved vi alle, er hastværksarbejde.

Den højtærede statsminister skal have sagt, at ved omsforliget i fjor var det ham, der fik øretæverne, men sådan skal det ikke gå denne gang. Ja, det er naturligvis godt, at statsministeren nu erkender, at i fjor lod han venstre og de konservative bestemme, hvad der skulle være regeringens politik, selv om det altså er beklageligt, at han og hans parti i fjor medvirkede til, at Danmarks økonomi og befolkning dengang fik lussingerne. Det bliver nu også folket, der kommer til at betale, hvis den såkaldte helhedsløsning ikke undergår betydelige forandringer, men hvis den højtærede statsminister ikke har lært mere af omsforliget og dets fallit, end visse af de lovforslag, vi her behandler, tyder på, så vil hans

parti og han selv i en kommende tid på en helt anden måde end hidtil komme til at optræde i manegen som ham, der får lussingerne.

Chr. Madsen: Jeg skal komme med nogle ganske få bemærkninger til lovforslaget om kollektive overenskomster. Først vil jeg imidlertid igen gøre opmærksom på, da man nu flere gange i dag har talt om, at vi har en meget høj beskæftigelse og der ingen muligheder er for at udvide industriapparatet og produktionen, fordi alle er i arbejde, at man i Nordjylland og i Vestjylland i alle de gode år fra 1955 og til nu har haft og stadig væk har stor arbejdsløshed, stadig væk har arbejdsløshed i den bedste tid af året, og i tiden fremover regner man allerede med at få stigende arbejdsløshed på grund af, at man efter omsforligets bestemmelser har nedskåret anlægsarbejder og boligbyggeri med omkring 15 pct.

Jeg har desværre ikke haft tid til at læse den sidste beretning fra de tre vise mænd rigtig igennem, men jeg tror ikke på, at disse mænd regner med, at der er noget, der hedder arbejdsløshed her i landet. Jeg tror, at de har stillet hele deres statistik op på, hvad der foregår på denne side af Valby Bakke, altså går ud fra, at den pågældende arbejder- eller indtægtsgruppe, der undersøges, har arbejde hele året rundt og har arbejde i henhold til de overenskomster, der aflønnes efter her på øerne. Jeg er som sagt ikke sikker på, at min mening herom er rigtig, men jeg har nogen grund til at tro, at beregningerne er lavet på et sådant grundlag. Hvis man derimod havde taget den nævnte arbejdsløshed med i beregningerne og taget de lavtlønnede, der arbejder en ganske kort tid om året og har stor arbejdsløshed, med ind i de samlede indtægtsberegninger, var man nok kommet til et andet resultat end det, der nu foreligger for os.

Dernæst til lovforslaget om forlængelse af de kollektive overenskomster.

Den overenskomstsituation, som vi oplever denne gang, har jo sådan set ikke været anderledes end tidligere overenskomstsituationer. Man har også tidligere i lang, lang tid før forhandlingerne påbegyndtes, haft travlt med at fortælle arbejderne, at det går ikke an at stille lønkrav, at man skal resignere. Men denne gang har man nok lagt

[Chr. Madsen.]

mere kraft i disse udtalelser dels fra regeringen, dels fra forskellige økonomer, ikke mindst fra nationalbankdirektøren. Alt det har forårsaget, at man står i en overenskomstsituation, hvor arbejdsgiverne let kunne sige nej, let kunne undgå forhandlinger; de havde rygdækning i regeringen og alle andre autoriteter her i landet, som har udtalt sig om, at der ikke var større muligheder for lønforhøjelser. Det er jo meget let at køre en overenskomstsituation på den måde, det var let for arbejdsgiverne at sige nej lige til det sidste og vente på, at der skulle komme en helhedsløsning, og den har man altså set i dag.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har omtalt en hel del af denne helhedsløsning, og hvad den omfatter. Jeg vil bare understrege hans ord og stille det spørgsmål til den højtærede minister, hvordan man har fundet frem til de 60 mill. kr., som helhedsløsningen andrager i dette år, og de 120 mill. kr. til næste år foruden det, der skal gives til landbrugets arbejdere. Har man virkelig foretaget beregninger, der på nogen måde kan sandsynliggøre, at disse millioner er det beløb, som produktionen kan bære, og er der nogen muligheder for at foretage sådanne beregninger? Har man tilstrækkeligt statistisk materiale til at sige, at der virkelig er et grundlag for, at overenskomstsituationen denne gang kan løses inden for disse millionbeløb, som der er mulighed for at produktionen kan bære?

Jeg tror ikke på, at man har det statistiske materiale; jeg tror ikke på, at man har tilstrækkeligt materiale, sådan at man kan stille det bestemt op og sige, at her er den ramme, inden for hvilken man kan fastlægge overenskomsterne. Man har fået et lille fingerpeg; de tre vise mænd har, som det er sagt flere gange her i dag, i deres beretning sagt, at der er 2 milliarder til rådighed. Nu er det tre højt estimerede mænd i vort land, der har fået den opgave at fremkomme med en beretning eller et statistisk materiale. De gør selv opmærksom på, at de ikke har tilstrækkeligt materiale til at bedømme situationen helt nøjagtigt. Men man må vel gå ud fra — det er sikkert ikke for meget sagt — at når tre sådan højt estimerede mænd kommer med beregninger, vil de være meget forsigtige, de vil ligge i

underkanten med beregningerne. Hvis de derimod kom med beregninger, der lå lidt over, hvad man måtte bedømme det til, ja, så løb de en stor risiko for bagefter at blive anklaget for, at deres beregninger ikke var så gode, som de burde være. Jeg mener altså, at disse to milliarder må ligge i underkanten. Det kan vel ikke afklares, før året er gået, så man kan se, hvor stor produktionsstigningen har været, og så er det heller ikke sikkert, at man kan gøre det, for det tager et stykke tid, før man får de nøjagtige tal frem.

Med disse bemærkninger har jeg blot villet spørge, om den højtærede socialminister kan sige noget bestemt om, hvordan det ligger med de beregninger, man har foretaget, hvordan det ligger med dette rammebeløb. Man har haft rammebeløb før; under sidste overenskomstsituation havde man et rammebeløb på ca. 217 mill. kr. De, der spurgte, hvordan man var kommet til det rammebeløb, fik ikke noget svar. Jeg ved ikke, om man dengang også havde regeringen med inde i billedet, om man havde regeringens økonomiske eksperter til at beregne det rammebeløb, som forligsmanden sidste gang stillede forligsforslag på grundlag af. Men denne gang er det jo klart og tydeligt, at det er regeringen, der lægger op til det, og så må man vel have en formodning om eller beregninger for, hvordan beløbene er udregnet.

Der er en væsentlig ting i denne overenskomstsituation, og det er, at man ifølge helhedsløsningen nu vil søge overenskomsterne fastlagt her i folketinget. Jeg tror, det er meget farligt at komme ind på denne vej. Som det er sagt før, er der i overenskomstforhandlingerne mange krav, små og store krav, spændende fra øretillæg til forholdene på arbejdspladserne, forståelse af overenskomsterne, kortere arbejdstid, skifteholdsarbejde og formerne derfor, tillidsmandsbestemmelser, tillidsmandsbeskyttelse o. s. v., o. s. v. Alt det, der er stillet som krav, skal der forhandles om, og selv om det måske er små krav inden for et overenskomstområde, kan det være krav, der har givet anledning til irritation gennem mange år. Alt dette er åbenbart ikke blevet forhandlet. Ved sit økonomiske oplæg har regeringen forhindret, at alt dette blev forhandlet, fordi arbejdsgiverne ventede på denne helhedsløsning, og fordi vel også nogle

[Chr. Madsen.]

af arbejderorganisationerne så hen til, at denne helhedsløsning kunne klare en hel del problemer. Jeg mener, det er farligt at komme ind på noget sådant. En lang, lang række organisationer her i landet er utilfredse med, at folketinget skal til at ordne deres overenskomstforhold, og den medbestemmelsesret, som arbejderne har tilkæmpet sig, kan man vel ikke fratage dem på den måde, man her forsøger at gøre det.

Jeg har den opfattelse, at den strejkeret, vi har her i landet, er noget, der skal bevares, det er en ret, arbejderne skal have, men derudover har jeg den mening, at strejkeretten er ikke noget, man kan tage fra en befolkning og fra en arbejderklasse. En strejkeret må man udøve; når man mener, at tiden er inde dertil, og jeg kan ikke se andet, end at man inspirerer arbejderbevægelsen her i landet til at se mere alvorligt på det spørgsmål, hvordan man i denne overenskomstperiode, hvor man vil foretage indgreb fra folketingets side, skal behandle det alvorlige problem, som strejkeretten er. Skal det være små strejker eller store strejker, og hvornår skal man gribe til dem for at bevare i alt fald en andel af den produktivitetstigning, der finder sted her i landet?

Jeg mener altså som sagt, at det er farligt, det, man vil gøre, og jeg vil på mit partis vegne stille følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget bemærker, at der ikke har været ført virkelige forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter om vilkårene i de kommende overenskomster, opfordrer det regeringen til at tage lovforslaget om forlængelse af kollektive overenskomster tilbage. Folketinget henstiller på det alvorligste til Arbejdsgiverforeningen at indhente det forsømte og gå ind i reelle forhandlinger med fagforbundene om løn- og arbejdsvilkår.

Folketinget fortsætter derpå behandlingen af lovforslagene.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår i forhandlingen.

Rimstad: Den højtærede statsminister sagde i forgårs her i tinget, da han forelagde den af regeringen udarbejdede såkaldte hel-

hedsløsning til imødegåelse af de store økonomiske, finansielle og samfundsmæssige vanskeligheder, som landet om kort tid løber ind i, at det drejer sig om en samlet løsning, en løsning, der har en indre sammenhæng, som må respekteres. Jeg har forstået disse ord sådan, at den højtærede statsminister vil indbyde til forhandling, men kun om detaljer i hans løsning, ikke om principper, og det er jo ikke noget godt oplæg til en forhandling om så vigtige ting på et så vigtigt tidspunkt. Oplægget får derved karakter af et diktat, der, båret oppe af, hvad jeg vil kalde en god portion tæft for politisk taktik, nu skal gennemtrumfe en usaglig løsning, som ingen løsning er, til fordel for en bestemt vælgergruppe, statsministerens, og under diskriminering af de øvrige vælgere, hans modstander. Det er den helhedsløsning, han byder os i et så vigtigt øjeblik for landet som det, vi nu befinder os i.

Vi vil da også med det samme svare, at vi ikke vil være med til den halvhed, som disse 12 lovforslag betyder, der taget under ét forekommer os at være toppunktet af politisk egoisme, fordi ikke ét har som mål at fordele byrderne ligeligt i arbejdet for at genrejse, hvad socialdemokraterne gennem letsindig og ansvarsløs bortødslen af værdier har nedbrudt. Tværtimod skal nu de befolkningsgrupper, der via den politiske stemmekøbsindstilling hos landets største parti i lang tid har nydt godt af partiets tilskudsletsindighed, nu igen på de andre gruppers bekostning have lønforhøjelser af både speciel og almindelig karakter. At bruge betegnelsen helhedsløsning her er simpelt hen falsk varebetegnelse, beregnet på gennem den ordfloam af almindeligheder og postulater, der har ledsaget den halve helhed, at kaste befolkningen blår i øjnene, at bedøve den med ord, bag hvilke der findes en helt anden, skjult hensigt end den, ordenes dække tilsyneladende angiver. Det er så spørgsmålet, hvor længe befolkningen lader sig holde for nar. Det kneb allerede, da man i forbindelse med sidste forårs forlig stopfodrede den med den tungtfordøjelige omsætningsskat, der først gled ned — ganske vist gennem den gale hals — da der blev givet tilsagn om betydelige skattelettelser i foråret 1963.

Allerede mindre end en måned efter, at

[Rimstad.]

den generende byrde for samfundet, som omsætningskatten er, under stor ståhej og megen chikane var blevet indført, stod det helt klart for borgerne, at dens virkninger, fordi den blev indregnet i pristallet, i hvert fald ikke stod i forhold til anstrengelserne og genererne. Her mærkede befolkningen første gang i denne runde, at den blev holdt for nar af de styrende.

Vi er i dag i den situation, at vi står umiddelbart foran det tidspunkt, på hvilket forårsforligets løfter skal indfries. Vil man så indfri tilsagnet? Nej, det vil man ikke, og her bliver befolkningen for anden gang holdt for nar. For det er ikke gjort med, at den højtærede statsminister formelt holder sit løfte til det ærede medlem hr. Erik Eriksen og det ærede medlem hr. Poul Sørensen. Den, over for hvem han skal holde sit løfte, er befolkningen, som har regnet med, at halvdelen af den forhadte og byrdefulde omsætningsafgift bliver ækvivaleret gennem den i udsigt stillede skattelettelse. Hvis denne straks efter bliver fulgt op af en tvungen opsparring af næsten samme størrelsesorden som skattelettelserne, kan befolkningen med rette føle sig som genstand for et politisk narrespil, i hvilket deltagerne sidder og spiller om alvorlige og betydningsfulde problemer, som angår hver enkelt borgers ve og vel. Jeg forstår fuldt ud den højtærede statsministers bitre smag i munden, der får ham til at sige, at heller ikke han er glad for dette arrangement. Mon ikke mangelen på den statsministerielle glæde hidrører fra, at der her åbenbares for meget af den politiske taktik, der som en rød tråd går gennem regeringens lovbuket?

Men bortset fra dette, at man ikke skulle synes, det var politikernes opgave at holde befolkningen for nar — og i de to af mig nævnte tilfælde er det jo oven i købet sket på groveste måde — vil jeg gerne her nævne endnu en sag, der angår forholdet mellem befolkning og politikere, og hvori der givet ligger en opgave at løse.

Jeg mener, at regeringen, som jo udgår fra politikernes kreds, først og fremmest må have hele landets og hele befolkningens samlede interesser for øje. Kan den forme en positiv udvikling for hele samfundet, der understreger, at de principper og den ideologi, der underbygger dens ledemotiver, er

rigtige og gavnlige for samfundet, får den jo sine stemmer af sig selv — og uden at købe dem. Hos socialdemokraterne har vi imidlertid ikke set det ringeste til en sådan udvikling, som kan berettigg principperne og ideologien, og ydermere har vi jo fra udlandet erfaringer for, at det alleruheldigste, man kan gribe til økonomisk, er nationaliseringer, hvad enten det drejer sig om jernbaner, kulminer eller skibsværfter.

Jeg synes derfor, at socialdemokratiet i sin politiske adfærd burde have været langt forsigtigere og langt mere afbalanceret, end tilfældet har været her. På grund af de to store oppositionspartiets ufornuft fik det ganske vist rygdækning i det befolkningsmæssigt stærkt slagsideprægede forlig sidste år. En sådan rygdækning vil det derimod antagelig næppe få i det kompleks af jordlove, som nu er lagt på folketingets bord under devisen „beskyttelse af Danmarks jord mod udlændinges køb“, men som forfølger et helt andet og skarpt parti-præget mål, nemlig socialiseringen af Danmarks jord. Jeg kan ikke se, at man her igennem har skabt en særlig god atmosfære for fremsættelsen af de 12 lovforslag, som vi nu skal behandle, og som i en meget vanskelig situation for det danske samfund beskæftiger sig med det så absolut parti-prægede. Der er bestemt en opgave for folketinget i at lægge større vægt på det saglige og mindre på det partipolitiske.

Jeg skal herefter gå over til en redegørelse for vor opfattelse af de to første af de 12 lovforslag, vi nu skal igennem, nemlig lovforslaget om forlængelse af kollektive overenskomster og lovforslaget om udbyttebegrænsning.

Til den højtærede arbejdsminister, som har fremsat det første lovforslag, vil jeg gerne sige, at jeg ikke tror på, at han med det vil nå sin målsætning: at tilvejebringe en ordening af arbejdsmarkedets forhold. Når man skal forlige to parter, opnår man nemlig som regel ikke noget ved at tyrannisere den part, der stiller sig forstående over for den fælles, saglige målsætning, og give efter for den umedgørlige part. Men det er det, der her er lagt til grund. Man erkender uden videre fra regeringens side, at den ene part, repræsenteret ved arbejdsgivernes aktieselskaber — hvad enten det nu er bank- eller industriselskaber — alle-

[Rimstad.]

rede har vist forståelse for situationen gennem mådehold i udbyttepolitikken. Om mådehold fra den anden side har vi derimod ikke hørt et ord.

Jeg må mene, at det må være af langt større værdi gennem de egnede kilder at oplyse befolkningen om situationen og de krav, den stiller til hver enkelt, end det er at imødekomme urealistiske krav fra den part, der taler højest og forlanger mest. Det, der virkelig kan have betydning for begge parter, er jo, at beskæftigelsen sikres mest muligt. Man gør det modsatte ved at forøge omkostningerne og derigennem forringe eksportens konkurrenceevne.

Jeg tror, at vi alle i denne sal er frihandelsvenlige, men det er i dag ikke nok at ride dette som en kæphest. Den udvikling, som vi har tilsluttet os gennem de internationale organisationer, forlanger i dag de underskrevne vekslers indfriet. Er det ikke vor hensigt at indfri, burde vi ikke have underskrevet. Men med dette lovforslag siger vi — ganske vist indirekte, men dog helt tydeligt — at vi ikke vil arbejde og konkurrere, men vil hænge i det internationale sikkerhedsnet, som enhver international samarbejdsinstitution må spænde ud under sig. Under hensyn til, at vi i mange år har levet i sus og dus og brugt af vore reserver, som var de udtømmelige, tror jeg ikke, at man hos vore udenlandske partnere vil finde stor forståelse for et forslag som det foreliggende, der endnu en gang udvander den danske krone og endnu en gang understreger, at vi ikke vil ofre noget af vort velvære og vor hygge.

I øvrigt skal jeg nævne, at vort parti principielt står på samme standpunkt som det, der kom til udtryk i den skrivelse, der i går lå på vort bord fra fællestillidsmanden for Burmeister & Wains arbejdere, nemlig at arbejdsgivere og arbejdere må se at klare deres egne vanskeligheder og sammen må se at finde frem til et resultat. Jeg behøver formentlig ikke at tilføje, at vort parti i øvrigt ikke er enig i resten af det, der stod i den nævnte skrivelse.

Vi mener ikke, at den tingenes tilstand, der efterhånden har udviklet sig som en art tredje løsning på spørgsmålet om tvungen voldgift eller ej, kan fortsætte. Vi vil i påkommende tilfælde være parat til at disku-

tere betimeligheden af en løsning af overenskomstproblemerne netop gennem voldgift, hvis parternes ansvarsfølelse over for den øvrige del af samfundet under den fri forhandlingsret skulle vise sig for ringe. Men vi må helt tage afstand fra den patentløsning, som synes at være alle socialdemokratiske regeringers, nemlig at folketinget skal gribe ind og fungere som voldgift. Det vil i det lange løb bringe tingets anseelse i fare, så sikkert som tinget ikke har indsiget til at fordybe sig i disse ofte meget udviklede spørgsmål for at kunne nå frem til et retfærdigt og derfor rigtigt resultat.

Men indtil videre tror vi på, at de to parter er i besiddelse af den fornødne ansvarsfølelse, som dog naturligvis kun kan komme til udtryk, hvis udsigterne til regeringsindgriben er så fjerne, at de første sværdslag i kampen under alle omstændigheder kan veksles. Det er under den fase, der går umiddelbart forud for dette, at jeg mener regeringen på sørgelig vis tit — og også nu — har forsømt sin oplysningspligt over for befolkningen.

Inden for industrien opererer man under stabile forhold med langtidsprognoser. Samme frugtbare idé kan regeringen jo kaste sig over og dertil f. eks. anvende sit nye økonomiske samordningsorgan. Ud fra sådanne prognoser må det til en vis grad være muligt at fortælle befolkningen, hvad der efter planen eller alternativet venter forude. Man har godt nok gjort et yderst spagfærdigt forsøg derpå denne gang, men forudsætningen for fremgangsmådens gennemførlighed er, at der i befolkningen oparbejdes tillid til disse prognoser. En sådan tillid kan ikke frembringes, hvis regeringen omgør undersøgelsesresultat for at få en anden og mere ønskelig retning at gå i end den, prognoserne angiver. Det forekommer mig, at det er det, der her er sket. I det brev fra formandskabet for det økonomiske råd til statsministeren, hvoraf vi har fået kopi her i folketinget, fremholdes der for statsministeren sådanne kendsgerninger, at de næsten får karakter af en reprimande, som kan sammenfattes sådan:

Det økonomiske forlig i sidste samling har endnu ikke medført stabilisering af økonomien. De løntillæg, som januar- og julireguleringerne giver, vil derfor lægge beslag på det meste af produktionsstigningen, som

[Rimstad.]

burde have været reserveret til udligning af betalingsbalancen, hvis underskud må og skal nedbringes i 1963. Derfor må indkomststigninger oven i dette skæve forhold indtil videre begrænses til det mindst mulige.

Nu er det mindst mulige som bekendt nul, og når det økonomiske råd peger på, at der allerede er disponeret således over produktionsstigningerne, at der intet er til udligning af betalingsbalancen, så er der altså slet ikke noget til yderligere lønstigninger, og så betyder det mindst mulige simpelt hen nul. Alligevel kommer den højtærede arbejdsminister med forslag om lønstigninger, og således gør regeringen ikke brug af sit eget samordningsudvalgs undersøgelsesresultat, men nægter tværtimod at tage hensyn til det. Hvad skal vi så med alle disse nævn og kommissioner og råd og udvalg? De er ikke pengene værd, hvis de kun anvendes på den måde, at de, når synspunkterne er sammenfaldende, bruges til at understøtte regeringen, medens de, når det modsatte er tilfældet, simpelt hen negligeres.

Hvad lovforslagets tekniske enkeltheder angår, svarer fremgangsmåden med det faste rådighedsbeløb, som hovedorganisationerne selv fordele, i princippet til det svenske system, der under normale forhold utvivlsomt må hilses velkommen. Men forholdene er bare ikke normale, og vor modstand mod denne del af lovforslaget hidrører da også fra, at der for det første ikke er råd til lønforhøjelser af nogen art inden for de mulige produktionsstigninger, og dernæst at det slet ikke vil være muligt at holde forhøjelserne inden for den — det skal indrømmes — beskedne 1 års ramme på 68 mill. kr. Det er her, afsmitningen opefter må befrygtes, og befrygtes i så høj grad, at forslaget simpelt hen ikke kan fungere efter sin hensigt. Skal de lavestlønnede derfor have en håndsrækning — og det synes jeg de skal af retfærdighedsgrunde — må de have den således, at den gives dem ad skattevejen. Er denne ikke eller kun delvis farbar, må som en nødhjælp tilskudsvejen benyttes,

men i så fald må hjælpen alene have midlertidig karakter. Som forslaget er udarbejdet, betragter vi det som alt for letsindigt til, at vi kan medvirke til dets gennemførelse.

Den højtærede handelsministers lovforslag om udbyttebegrænsning vil vi ikke betegne som letsindigt, men kun som et forslag, der er kommet til verden ud fra det usaglige tryk, der fra mange sider og i demagogisk hensigt øves på dem, der har bestemmelsesretten. Jeg er skuffet over, at den højtærede handelsminister har givet efter for dette tryk, for hans lovforslag er på ingen måde et forslag, der gør ret og skel. F. eks. vil jeg spørge den højtærede minister, om han mener, det er retfærdigt, at den enke, som sidder tilbage med renterne af en opsparing, som hendes mand ved flid og sparsommelighed har samlet for at sikre hendes alderdom — samlet i samfundets interesse og investeret i samfundets interesse — ikke må få sit dyrtidstillæg på en renteafkastning, som måske er mindre end de laveste lønninger, fordi den højtærede minister nu vil dekretære udbyttebegrænsning. Det ligger simpelt hen sådan, at den, der i dag for at imødegå den stigende inflation vil investere i aktier, altså i mange tilfælde i produktion, kun kan opnå særdeles beskedne forrentninger af det opsparede, så beskedne, at formueskatten mange gange tager op imod halvdelen af afkastningen. Hvorfor vil regeringen nu gennem et lovforslag som dette understøtte den forkerte opfattelse hos den ubemidlede del af befolkningen, at en aktieejer er en person, som snylter på samfundet, som lever bon på andre menneskers nød, og som har et overdimensioneret forbrug i forhold til den øvrige del af samfundet? Det er et misundelses-synspunkt, som regeringen her til skade for produktionen understøtter. Hvis regeringen virkelig ville undersøge disse forhold, og det kunne jo gøres gennem dens meget produktive socialforskningsinstitut, skulle det nok vise sig, at folk med høje indtægter i dag er de folk, der bestiller noget, ikke dem, der lever af renter.

Det er en ulykke for vort samfund, at

[Rimstad.]

ingen mere kan betrygge sin alderdom ved en ekstraordinær arbejdsindsats, en ulykke, der får forbruget til at vokse ud over alle grænser og opsparingen til at synke ned under det minimum, der er nødvendigt for kapitaldannelsen i et moderne industrisamfund. Jeg finder, at den højtærede handelsministers forslag her er et ufornuftigt forslag, som aldeles ikke ligner ham. Det er ufornuftigt, fordi den nødvendige kapitaldannelse til produktionsformål mangler eller ikke fremkommer, ufornuftigt, fordi det på uretfærdig vis gør skel mellem de små indtægter i samfundet, og ufornuftigt, fordi det gøder jordbunden for den gule misundelse, der er en af vort samfunds værste sygdomme.

Men der er andre ting i handelsministerens forslag, som fortjener en omtale. Det, der hedder bestyrelshonorarer, er også medtaget. Jeg sidder selv i nogle bestyrelser inden for industrien. I ingen af dem er der foretaget honorarforhøjelser på mere end 20 pct. inden for de sidste fire år. Havde andre aflønninger holdt sig inden for denne grænse, havde vi antagelig ingen problemer haft i dag. Også på dette sted ligesom ved lovforslagets bestemmelser om tantiemer overvurderes de summer, der udbetales, tit på helt komisk måde. Naturligvis ligger der bag en sådan overvurdering en klar demagogisk hensigt. Det er ikke nemt i et samfund, der har realiseret det forhold, at få har for meget og færre for lidt, at drive rigtig vaskægte rød socialistisk politik, og kan man ikke finde de store, ophidsende økonomiske forskelligheder, nuvel, så må man opfinde dem. Der er jo nok, der vil labbe det i sig, selv om forskellighederne intet har med virkeligheden at gøre, men lovgivningen skal vel ikke kunne påvirkes af en sådan vælgermødedemagogi.

Også de stakkels friaktier, som blot har et forkert navn, skal ud af billedet for at tilfredsstille råbene fra gaden. Mig bekendt er friaktiernes nuværende form en i øvrigt fornuftig socialdemokratisk foretæelse, som absolut ikke behøver at blive inddraget i denne autodafé til ære for demagogerne. Dette fremgår også af den meget anstrengte begrundelse af forbuddet mod friaktier i handelsministerens fremsættelsestale, nemlig at man ikke må gøre selskabernes reserver likvide, hvilken fare dette end må indebære.

Med kapitalvindingsskatten er risikoen nok nul, så handelsministerens forslag her er da igen en udhuling af grundlovens § 73.

Vi kan derfor heller ikke medvirke ved dette forslags gennemførelse. Havde det været et led i et samlet og absolut løn- og prisstop, havde vi gerne været med til at forme en tilsvarende lovgivning, men når det skal medvirke til, at regeringens vælgere under de kommende vanskeligheder skal ride på ryggen af den øvrige befolkning, så siger vi fra.

Iver Poulsen: Med fremsættelsen af de 12 lovforslag, som skal underkastes behandling her i tinget i dag og i morgen, udløstes spændingen om regeringens meget omtalte helhedsløsning. Den højtærede statsminister har ret i, at der er tale om en helhed, men om en løsning af de økonomiske vanskeligheder, som regeringen har bragt landet ud i, er der ikke tale, og da slet ikke en løsning, som har noget med fornuft at gøre.

Igen en gang må vi opleve, at regeringen behandler folketinget og dermed folkestyret med en helt usømmelig ringeagt, som kun kan bidrage, og det meget væsentligt, til at reducere befolkningens respekt for lovgivningsmagten — der er for resten efterhånden ikke ret meget at reducere af — og for øvrigt fremskynde undergravningen af selve vort folkestyre. Vi havde ellers ventet, at det beskæmmende eksempel, som vi oplevede, da de 4 forligspartier gennemførte forliget om omsætningskatten, skulle blive det sidste, hvor de politiske magthavere og toppolitikere under tilsidesættelse af de mest elementære demokratiske anstændighedsbegreber og egenmægtigt uden mindste hensyn til, hvad folkevalgte repræsentanter for et mindretal havde at sige, ville gennemføre de mest uhensigtsmæssige foranstaltninger for at bremse den forrygende og ødelæggende inflation. Men i dag gentager regeringen den samme hensynsløshed. Den fremsætter ganske frimodigt mandag eftermiddag ikke mindre end 12 lovforslag, som den har drøftet med sine to borgerlige støttepartier fra forliget om omsætningskatten, og den ønsker nu disse mange og meget vigtige forslag behandlet her i tinget mindre end 48 timer efter fremsættelsen. Enhver kan se, at der her er tale om en hensynsløs fremgangsmåde, således som det

[Iver Poulsen.]

også var tilfældet ved fremsættelse og behandling af forslaget om omsætningskatten, for det er simpelt hen umuligt for de folketingsmedlemmer, som ikke på forhånd er informeret og orienteret om forslagenes indhold, at underkaste dem blot en nogenlunde beskeden bearbejdning og saglig vurdering.

Det har åbenbart heller ikke været regeringens mening, at folketinget skulle have anden opgave end uden væsentlige kommentarer at sige enten ja eller nej til denne såkaldte helhedsløsning, som regeringen og fagforeningerne er blevet enige om. Det er alene fagforeningerne og ikke folketinget, som regeringen har forhandlet med, og det er fagforeningernes mening og godkendelse og ikke den folkevalgte repræsentations godkendelse, der har interesseret regeringen. Det er ganske tydeligt fagforeningerne, der har haft det store, det sidste og afgørende ord i forbindelse med disse lovforslag.

Regeringens hele udemokratiske adfærd taget i betragtning er der for mig i hvert fald ingen tvivl om, at fagforeningerne som regeringens strenge herrer har dikteret regeringen, hvordan det skal være, og den højtærede statsministers udtalelse i fremsættelsestalen om, at der ikke kan ændres noget ved disse lovforslag, synes at vise, at regeringen har fået besked om ikke at komme tilbage fra folketinget og antyde noget om, at spørgsmålene skal forhandles her i den folkevalgte, repræsentative forsamling. Her er spørgsmålet åbenbart kort og godt: er du socialdemokrat, ja eller nej? Hvis ikke, gider vi ikke at høre din og anderledes tænkende vælgeres mening.

Stillet over for en flertalsregerings og fagforeningernes fremgangsmåde kan det for resten også være ret underordnet, om der levnes folketinget tid til at underkaste de 12 lovforslag en forsvarlig behandling, for det står i regeringens magt at gennemtrumfe de 12 lovforslag, der som nævnt ifølge statsministerens udtalelse udgør en samlet kæde, hvor der ikke må pilles ved nogen af leddene, for kæden er nemlig omhyggeligt udarbejdet, og dens funktion er åbenbart og ganske enkelt den, at den uden noget svækket led skal lægges om halsen på det borgerlige Danmark og bringe samfundets socialisering et meget væsentligt

skridt fremad imod socialdemokratiets ønskemål, som det er udtrykt i det lille skrift „Fremtidens Danmark“.

Det ville være utilgiveligt naivt at tro på, at der er nogen anden hensigt og sidst af alle den, at forslagenes gennemførelse skulle virke bremsende på inflationen og stabiliserende på landets sønderlemmede økonomi. For øvrigt er der vel heller ingen, der tror på, at den nuværende regering, der har vist sig helt blottet for evne til at administrere de gode tider og de bedste muligheder, Danmark nogen sinde har haft for reel velstandsfremgang og for at udbygge erhvervslivets produktionsapparat og styrke dets konkurrenceevne, skulle have mod og vilje og evne til at gennemføre de sanerende foranstaltninger, som er nødvendige, hvis landet skal genrejses fra den økonomiske ruin, som regeringen har bragt det ud i, og som ikke er blevet bedre siden omsforliget, hvis skadelige virkninger vi ifølge det økonomiske råds udtalelser ikke har set enden på endnu. Vi finder det i hvert fald helt uforsvarligt at betro denne evnesvage regering de mange penge, den nu stiller krav om i form af øgede skatteindtægter.

Hvad lovforslaget om pris- og avancestop angår, skal jeg ikke gå i enkeltheder, men det må forundre, at regeringen tror, at den kan gennemføre en effektiv kontrol med et, om jeg så må sige, blandet pris- og avancestop. Man fandt jo vanskelighederne for store ved at gennemføre en blandet omsætningskat i detailledet, altså en omsætningskat, som ikke gjaldt alle varegrupper. Lige så vanskeligt, ja, vel vanskeligere, vil det blive at kontrollere et pristop, hvis forudsætningen, et generelt lønstop, ikke samtidig gennemføres, og det er ikke tilfældet her, idet nogle indkomststigninger skal være tilladt.

Lovforslagets gennemførelse vil ikke blot kræve et helt uoverskueligt og uhyre kostbart administrations- og kontrolapparat, som vil beslaglægge en mængde arbejdskraft og derfor i den nuværende situation virke yderligere inflationsfremmende. Det vil også betyde en i et ikke-socialistisk samfund meningsløs statsindblanding i det private næringsliv. For øvrigt mangler lovforslaget foruden den nævnte forudsætning, det totale løn- og indtægtsstop, endnu en forudsætning, nemlig pristalsreguleringens

[Iver Poulsen.]

ophør. Hvis regeringen virkelig her greb om ondets rod og gennemførte disse nødvendige foranstaltninger, ville selve pristoppet ikke være noget problem, hvis løsning ville kræve et mægtigt kontrolapparat. Så ville nemlig den allerede eksisterende hårde konkurrence blive endnu hårdere og sørge for, som tilfældet jo for øvrigt allerede er i dag i praksis, at der ikke bliver nogen, der beregner sig urimelige priser og avancer, som vil medføre nedsat omsætning i forretningen. Og når lønstigninger ikke finder sted, skal forbrugerne nok selv holde et vågent øje med eventuelle pristigninger.

Den højtærede handelsminister sagde selv her i tinget i sin fremsættelsestale den 4. oktober sidste år vedrørende lovforslaget om indseende med priser, at den mest effektive kontrol med prisudviklingen er den, forbrugerne selv udøver ved at holde øje med priser og kvaliteter og skifte handlende, hvis de føler sig misbrugt. Ja men når vi således ganske gratis kan få den kontrol med prisudviklingen, som den højtærede handelsminister kalder den mest effektive, hvorfor så ikke klare os med den? Den forudsætter ganske vist, som den højtærede handelsminister også sagde, at forbrugerne er vågne og prisbevidste, men det skulle da ikke være et for stort forlangende at stille til forbrugerne, at de skal være vågne og prisbevidste. Tværtimod finder jeg det både u hensigtsmæssigt og urimeligt at reducere forbrugerne til sløve individer, som med lukkede øjne skal gøre deres indkøb i sikker forvisning om, at kvalitet og pris er rigtig, fordi den er kontrolleret og måske endda fastsat af statsmagten. Når hertil så endelig kommer de beføjelser, som monopoltilsynet og forbrugerorganisationerne allerede har til at foretage priskontrollerende undersøgelser, kan der hverken være nogen saglig, forbrugsbegrænsende eller samfundsmæssig interesse forbundet med en sådan lov. Den tager udelukkende sigte på statsindblanding og socialisering, hvorfor mit parti ikke kan medvirke til lovforslagets gennemførelse.

Det andet lovforslag, lovforslaget om den bundne opsparing, har vel nok en særlig interesse for de borgerlige forligspartier, idet dette lovforslag er udtryk for, hvordan regeringspartierne mener at kunne opfylde

forligsløftet om en lettelse i de direkte skatter som modstykke til omsætnings-skatten. Men det er nu ikke blot en sag forligspartierne imellem; dertil har den for stor principiel og samfundsmæssig betydning. For os kommer lovforslaget naturligvis ikke som nogen overraskelse. Vi udtalte allerede under den forhastede behandling af omsætningsskatten vor velbegrundede tvivl om, at det økonomiske forlig i fjor forsommer skulle få en sådan sanerende virkning på vor løbske og ødelagte økonomi, at regeringen ville gå med til de i forliget lovede lettelser i de direkte skatter uden modforholdsregler. Disse modforholdsregler kommer altså nu i første omgang til at bestå i den skærpelse af regeringens utrættelige jagt på den private opsparing, som dette lovforslag er udtryk for.

Regeringen har kun haft overlegen afvisning tilovers for enhver saglig begrundet opfordring til at sætte tæring efter næring, således som den enkelte borger må gøre det, hvis han vil have orden i sin økonomi, og således som regeringen nu forlanger, at han skal gøre det. Det ville for øvrigt højne befolkningens respekt for regeringen, hvis den i den alvorlige økonomiske situation, den selv har ført landet ud i, nu også selv efterlevede det krav, den stiller til menigmand om at nedsætte forbruget, og nedsætte sit eget overforbrug, som vel er det største af alle overforbrug. Men regeringen har ikke haft nogen tanke om offentlige besparelser. Tværtimod stiller den nu krav om større statsindtægter, så at den ikke blot kan vedligeholde, men endog forøge sit overforbrug, og for at sikre dette overforbrug og for yderligere at knægte den private opsparing, som der i dag er større brug for end nogen sinde, foreslår regeringen nu dette tvangslån gennemført og tilført statskassen, og naturligvis gør den det med virkelig glæde, for socialisterne elsker jo alt, hvad der har med statstvang at gøre.

Afdøde statsminister Knud Kristensen har sagt mange kloge og sande ord. Havde man herhjemme levet lidt mere efter dem, havde meget set anderledes og bedre ud, end det gør i dag. Således sagde Knud Kristensen engang, at der er to måder, hvorpå man kan få folk til at arbejde, eller i hvert fald få dem til at yde deres yderste og største indsats. Den første og den mest

[Iver Poulsen.]

tiltalende er at lade dem beholde en rimelig del af deres arbejdsfortjeneste. Gør man ikke det, fratager man dem incitamentet og arbejdsglæden, og så kommer den anden måde i betragtning, og det er tvangsarbejdet.

Nøjagtig på samme måde forholder det sig, når talen er om den private opsparing. Hvis man giver den private opsparing sådanne muligheder og kår, at den kan betale sig, skal den nok komme i gang og sørge for skabelse af den kapital, som nationalbanken flere gange i den senere tid har efterlyst, og som er nødvendig til udbygning af vort produktionsapparat, men som vi i dag, selv efter de såkaldt gode tider, må gå til udlandet for at låne. Regeringen har konsekvent forfulgt den private opsparing og sparerne dels gennem en voldsom progressiv beskatning, som fratog befolkningen den del af arbejdsindtægten, som ellers skulle være opsparet, dels ved hjælp af den mest umoralske skat af alle skatter, nemlig formueskatten, og sidst men ikke mindst gennem sin inflationsfremmende politik, som har frataget befolkningen tilliden til, at det opsparede kronebeløb bevarer sin værdi. Der er ikke noget at sige til, om befolkningen mister lysten til at spare op af arbejdsfortjenesten, når den med sikkerhed ved, at inflationen sluger renteudbyttet — og som regel mere til. Den danske befolknings økonomiske sans er så veludviklet, at den foretrækker at købe for pengene, mens de endnu er en lille smule værd, i stedet for at spare op og blive holdt for nar — og det er jo det, der sker med sparerne.

Det må indrømmes, at regeringen er nået vidt i sine bestræbelser for at bekæmpe såvel befolkningens sparemuligheder som befolkningens sparelyst. Og nu skal så dette lovforslag om tvangsopsparing hjælpe regeringen endnu et skridt fremad mod dens mål, som ganske tydeligt er affivning af den private opsparing og udvidelse af statskassen til også at være alle borgeres sparekasse — selv om ingen kan have blot mindste gran af tillid til hverken statssparekassen eller dens direktion.

Dette lovforslag har således, ligesom de øvrige elleve i buketten, det helt vaskeægte røde stempel og sigter lige imod socialisternes

„Fremtidens Danmark“, hvor den enkelte borgers økonomiske frihed og uafhængighed af statsmagten betragtes som noget vederstyggeligt, og derfor kan mit parti naturligvis heller ikke medvirke til dette lovforslags gennemførelse.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 19.

Mødet udsat kl. 17³⁰.

Mødet genoptaget kl. 19.

Formanden: Udvalget angående forslag til helligdagslov har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Forhandlingen genoptoges.

Finansministeren (Poul Hansen): Jeg skal tillade mig at gøre nogle bemærkninger om de statsfinansielle forhold. Spørgsmålet om de skattelettelser, som i henhold til forligsaftalen fra sidste sommer er blevet foreslået på et tidligere tidspunkt, har jo været et vigtigt punkt i den debat, der her har fundet sted. Jeg vil herom sige, at jeg naturligvis er helt enig i det synspunkt, som statsministeren på regeringens vegne har givet udtryk for: at det var ønskeligt, om disse skattelettelser eller, om man vil, denne skatteomlægning kunne udskydes 1 år. I den diskussion, der har været ført, har man anført, at det har været nødvendigt at fastholde kravet om disse lettelser eller denne omlægning, for at befolkningen kunne tro på, at en aftale var en aftale. Herom må jeg jo sige, at det var jo et led i aftalen, at der skulle optages en forhandling om, hvorvidt disse skattelettelser var forsvarlige, og det var forudset, at hvis de fire forligspartier var enige derom, kunne disse aftaler om skattelettelser fraviges. Det vil altså med andre ord sige, at det på forhånd er sagt til befolkningen, at der var en mulighed for, at disse lettelser ikke kunne gennemføres. Derfor har regeringen ikke, og det er der heller ikke sagt fra nogen

[Finansministeren.]

side, brudt nogen aftale eller noget løfte ved at begære en forhandling om denne sag, og den forhandling fandt sted den 22. februar. Jeg mener endvidere, at partierne ikke ville have brudt noget løfte til vælgerne, noget løfte til befolkningen, og ikke ville have brudt nogen aftale, hvis man var blevet enige om at udskyde disse lettelser. Det synes jeg dog må præciseres. Der viste sig imidlertid ingen mulighed for at opnå enighed om en udskydelse, og derfor har regeringen fundet det nødvendigt at fremsætte lovforslaget om gennemførelse af en bunden opsparing, fordi det både af finansielle og af samfundsøkonomiske grunde er nødvendigt at inddrage dette beløb i statskassen.

Der har været gjort enkelte bemærkninger om denne bundne opsparing, og jeg vil gerne svare på nogle af dem. Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har stillet det spørgsmål, hvor længe det er tanken at denne bundne opsparing skal gælde. Der er foreslået en bunden opsparing for det kommende skatteår, og det er hvad regeringen har tænkt sig, hverken mere eller mindre.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen pegede på et par forhold, som han mente der burde tages hensyn til ved den bundne opsparing. Han mente, at man ikke havde taget et hensyn, som man tidligere ved lignende ordninger har taget til ældre medborgere, og det ærede medlem mente, at der heller ikke var taget det hensyn, som burde tages til de skatteydere, som gør brug af de forskellige opsparingsordninger, som er gennemført. Jeg vil hertil sige, at når vi ikke i det udarbejdede forslag har taget disse hensyn, hænger det ganske simpelt sammen med, at den foreslåede bundne opsparing i princippet går ud på — der er visse afvigelser — at inddrage det beløb, som ligger mellem den foreslåede udskrivningslovs skalaer og den gældende udskrivningslovs skalaer. Medmindre man har disponeret om jeg så må sige på forventet efterbevilling efter den foreslåede udskrivningslovsskalaer, skulle der ikke være grund til at tage de hensyn, som det ærede medlem nævnte, fordi man måtte regne med at betale mindst de beløb, der er tale om i den bundne opsparing, undtagen for de større indtægter, hvor de

nævnte hensyn vist ikke kan spille nogen større rolle. Men jeg vil da gerne sige, at navnlig for så vidt angår hensyntagen til de ældre medborgere i forbindelse med den bundne opsparing, er det vel et forhold, som man kan tale om, hvis der i øvrigt kunne blive enighed om gennemførelsen af den ordning, der er foreslået.

Jeg skal derefter sige lidt om de statsfinansielle forhold i øvrigt, altså statens indtægter og udgifter.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen rejste spørgsmålet, om der ikke var en mulighed for større indtægter af de bestående skatter og afgifter end der er regnet med henholdsvis i finanslovforslaget og i de stillede ændringsforslag. Jeg må hertil sige, at skønnene over forbrugsafgifterne for nylig er gennemgået meget nøje og på basis af de senest foreliggende tal, og der synes herefter ikke at være grundlag for at ændre de tidligere skøn, som forudsatte en vis fortsat forbrugsstigning gennem 1963. Jeg tror, det er realistisk at regne med, at der ikke bliver samme stigningstakt i forbruget i 1963 som i de 3 foregående år. Det er da i alt fald en af de ting, vi tilsigter med helhedsløsningen. Bl. a. er det nok meget tvivlsomt, om salget af personbiler fortsat vil stige som hidtil.

Vedrørende indtægtstallene for aktieselskabsskatten er der stillet et ændringsforslag, idet der nu regnes med, at provenuet vil blive 90 mill. kr. større end foreslået på finanslovforslaget.

For så vidt angår indkomstskatten af personer og formueskatten er der stillet et ændringsforslag om en reduktion på 5 mill. kr. Dette tal må dog anses for foreløbigt, idet der på det tidspunkt, dette ændringsforslag blev udarbejdet, ikke forelå oplysninger vedrørende selvangivelserne fra 1962. Der er i de allersidste dage fremkommet foreløbige opgørelser fra forskellige kommuner, der tyder på, at indtægtsstigningerne fra 1961 til 1962 har været større end de 8 pct., man hidtil er gået ud fra, og jeg vil derfor ikke udelukke den mulighed, at der kan blive tale om et noget større provenu. Hvor meget større synes jeg, det ville være meget uforsigtigt på dette tidspunkt at sige noget bestemt om.

De ærede ordførere for venstre og det konservative folkeparti brugte jo også ved denne

[Finansministeren.]

lejlighed stærkt kritiske vendinger om stigningen i statsudgifterne, og jeg måtte både høre kritik, pålæg og ønsker for fremtiden.

Det ærede medlem hr. Poul Møller ønskede mig styrke til at sige nej i de kommende 50 år. Bortset fra, at det jo kan løbe én koldt ned ad ryggen ved tanken om at skulle være finansminister i 50 år, kan jeg kun takke det ærede medlem for den vurdering, han derved giver udtryk for med hensyn til den nuværende regerings holdbarhed.

Det ærede medlem var så flot, at han stillede tingene op på den måde, at staten næsten ville lægge beslag på hele den produktionsstigning på ca. 2 milliarder kr., som formandskabet for det økonomiske råd har sagt der ville være mulighed for i 1963 under gunstige forudsætninger. Jeg må sige, at det ærede medlems regnestykke er anfægteligt. For det første er der ikke tale om en udgiftsstigning på 1800 mill. kr., som det ærede medlem gik ud fra, men om en udgiftsstigning på ca. 1600 mill. kr. I forligsbetænkningen fra juni 1962 blev udgifterne ansat til 8540 mill. kr., men var opstillet på en anden måde end på finanslovsforslaget. Opstillet på samme måde som i dette forslag ville forligsbetænkningens udgiftstal have andraget 8650 mill. kr., hvortil kommer det beløb, som regeringen tidligere har meddelt måtte lægges til, således at der bliver tale om udgifter på i hvert fald 8,7 milliarder kr. for indeværende finansår. Heroverfor står så de samlede udgifter, som nu må påregnes for finansåret 1963-64. Regner man her de stillede ændringsforslag med og de konsekvenser for statsfinanserne, som den foreslåede helhedsløsning har, kommer man op på et beløb på 10,3 milliarder kr., og stigningen bliver altså 1600 mill. kr.

For det andet gælder det, at de 2 milliarder kr.s produktionsstigning, som formandskabet har regnet med, er målt i faste priser. De dækker altså en pengemæssig forøgelse af vare- og tjenesteproduktionen i dette omfang, medens de nævnte 1,6 milliarder kr. i stigning for statsfinanserne er en stigning i løbende priser, altså en forøgelse, der både dækker over mængde og prisstigninger. Den størrelse, de 1,6 milliarders udgiftsstigning skal sammenholdes med, er derfor ikke 2 milliarder kr., men en stigning i nationalproduktet på mellem 5 og 6 milliarder kr.

Det var jo, jeg havde nær sagt, et fast refræn i de ærede ordføreres taler, at regeringen satte udgifterne op. Man kunne næsten få det indtryk, at regeringen havde sat sig for rigtigt at bringe udgifterne i vejret, at den havde bestræbelser i den retning. Heroverfor må jeg gentage, hvad jeg tidligere har sagt, at vi har bestræbt os for at holde igen, men der er en række forhold, som har betinget de stigninger, der er tale om, og disse forhold vil jeg gerne gå en lille smule ind på, fordi jeg synes, det er nødvendigt at gøre opmærksom herpå.

Jeg kan nævne, at pristalsreguleringen af lønninger og pensioner vil medføre en udgiftsstigning på 260 mill. kr. Disse udgifter er i realiteten lovbestemte, og jeg kan ikke tænke mig, at man fra oppositionens side kan anfægte dette. De rent lovbestemte tilskud — jeg understreger: lovbestemte tilskud — medfører en udgiftsstigning på 750 mill. kr. Det drejer sig bl. a. om merudgifterne til folke- og invalidepensioner, et beløb på 270 mill. kr., det drejer sig om sygehustilskuddene på 70 mill. kr., det drejer sig om andre sociale ordninger som enkepension, underholdsbidrag, offentlig forsorg m. v. på 90 mill. kr. Der er lærerlønstilskuddet til folkeskolen, en stigning på 100 mill. kr., og så er der en række mindre tilskud, som jeg ikke skal specificere. For vore grønlandske opgavers vedkommende er der en udgiftstigning på 25 mill. kr. Jeg tror, at man også skal være meget varsom med at sige, at vi her skulle have holdt mere igen.

For statsvirksomhedernes anlægsvirksomhed er der tale om en stigning på 100 mill. kr. Der er her tale om produktive anlægsudgifter. Regeringen har holdt stærkt igen og har afvist en række forslag, hvad ministeren for offentlige arbejder både kan tale med om og formentlig vil beklage stærkt. Det kan ikke være forsvarligt yderligere at udskyde disse anlægsarbejder, da det i virkeligheden ville betyde, at vi dermed udskyder indtægtsmuligheder for statsvirksomhederne og dermed indtægtsmuligheder for det samlede statsbudget. Jeg vil endvidere om disse investeringer sige, at de er i virkeligheden at betragte som et nødvendigt supplement til erhvervenes investeringer, som jo i de seneste år er steget stærkt.

Hvad andre anlægsarbejder angår, vil jeg

[Finansministeren.]

pege på de store udgifter og udgiftsstigninger på undervisnings- og uddannelsesområdet, til universiteter, seminarier og gymnasier. Også dette er en investering i fremtidig indtægtsfremgang for samfundet, og for stærk tilbageholdenhed her vil komme os alle til skade i de kommende år.

Til imødegåelse af uforudsete udgifter er der kun afsat meget små reserver, 40 mill. kr. på driftsbudgettet og 30 mill. kr. til nye anlægsarbejder.

Ud over hvad jeg her har nævnt, er der på alle andre udgiftsposter en stigning på i alt 400 mill. kr. Her er vel ikke i snævrere forstand tale om lovbundne udgifter, men i hvert fald om vigtige offentlige opgaver, som det er meget vanskeligt at afvise. Jeg kan eksempelvis nævne, at der ligger en stigning på 90 mill. kr. til vor særforso rg og til statshospitalerne. Jeg tror alle i det høje ting er enige om, at vi her har at gøre med opgaver, som gennem mange år er forsømt, og der har tit nok i tinget lydt klage over, at der ikke skete mere på disse områder. Vi mener derfor, det er meget vanskeligt at holde mere tilbage end allerede sket.

Ud over de anlægsudgifter, jeg har nævnt, har der naturligvis på andre områder været stigninger for undervisningsvæsenets vedkommende. Her gælder den betragtning, som jeg allerede har fremsat. Man kan naturligvis for hver udgiftspost, som kan nævnes, diskutere, hvor langt man skal gå, eller hvor kraftigt man skal holde igen, men jeg kan sige, at vi både ved udarbejdelsen af finanslovsforslaget og ved gennemgangen af ændringsforslagene fra finansministeriets side har holdt overordentlig stærkt igen. Jeg har hørt kolleger sige, at der næppe ved nogen anden lejlighed er gennemført en så indgående drøftelse og været presset så stærkt for at holde udgifterne nede, som der er gjort ved denne lejlighed.

Vi har jo nogle gange rejst den tanke over for oppositionen, at man også fra den side måtte stille sine forslag til besparelser. Det kan vel ikke være rigtigt, når man fra oppositionens side ligesom undviger på dette punkt. Jeg vil gerne her citere, hvad det ærede medlem hr. Henry Christensen udtalte i formiddags. Jeg citerer efter det manuskript, som det ærede medlem har

været så venlig at stille til disposition. Det ærede medlem udtalte ifølge manuskriptet:

„Jeg ved, man vil sige som sædvanligt, at regeringen har udvist den yderste sparsommelighed, og er oppositionen ikke tilfreds, kan den stille sine forslag til yderligere besparelser.

Dette er naturligvis let, når det drejer sig om udgifter, over for hvilke der kan anlægges en helt principiel betragtning, således som socialistisk folkeparti gør, når de kan spare alle forsvarsudgifterne på samme måde, som de radikale kunne indtil 1957.

Men vi hævder jo ikke, at det almindeligvis drejer sig om opgavers løsninger, som vi er uenige om. Tværtimod drejer det sig i langt de fleste tilfælde om løsning af opgaver, som også vi“ — altså oppositionen — „synes er nyttige og rigtige opgaver“.

Jeg synes ikke, at man kan klare det med den betragtning, og jeg synes heller ikke, at vi stadig væk kan klare det med, at man fra oppositionens side generelt taler om besparelser, og navnlig kan vi ikke klare det dermed, når vi samtidig oplever det ene eksempel efter det andet på, at enkelte medlemmer fra oppositionens side, når talen er om konkrete ting, kræver øgede udgifter.

Vi har i dag i to spørgsmål her i det høje ting oplevet, at medlemmer har krævet øgede udgifter. Jeg havde den fornøjelse forleden aften at være til et møde, hvori også det ærede medlem hr. Foged deltog, og han bebrejdede mig, at jeg havde sagt nej til et par, ganske vist ikke store, men til et par udgifter, som han mente var berettigede. Ja, han bebrejdede mig oven i købet, at vi i finansministeriet ikke sendte nogle flere ændringsforslag frem til finansudvalget, så man dér kunne tage et skøn over, hvad der var nødvendigt eller ikke nødvendigt. Vi har tidligere oplevet, at man har krævet tilskud til en havn på Djursland. Vi har oplevet, at man her har krævet, at statsbanerne skulle bruge flere penge til investeringer o. s. v.

Jeg må sige til de herrer i oppositionen, at det er en uholdbar situation, og en situation, som ikke kan vedvare, at man blot generelt kræver besparelser uden at anvise, hvor de skal foretages, samtidig med at

[Finansministeren.]

man lader det ene medlem efter det andet bebrejde os, at vi ikke vil afholde den og så den og så den udgift. En sådan form for agitation, for det må jeg vist have lov til at kalde det, må vi have lov til at protestere imod og sige, at den kan ikke karakteriseres som reel.

Når der er tale om, hvor vi skal finde besparelser, så kan jeg måske lette de ærede medlemmer opgaven lidt ved at meddele resultatet af en oversigt på en lidt anden måde end sædvanligt, vi har foretaget over statens udgifter. Denne oversigt viser for det første, at pensioner — ja, jeg må måske først gøre den bemærkning, at de tal, jeg her taler om, er de tal, der vil fremkomme, når vi til finanslovsforslaget lægger ændringsforslag og de finansielle konsekvenser af helhedsløsningen — at der vil til pensioner og lovbundne tilskud være tale om udgifter på 4,9 milliarder kr. af det samlede statsbudget på godt 10 milliarder kr. Her har vi altså halvdelen. Dette er lovbundne udgifter. Her kan kun ske besparelser, hvis man vil ændre lovgivningen og dermed enten give mindre ydelser til borgerne eller gennemføre en anden byrdefordeling stat og kommuner imellem. Der har forsigtigt været rejst spørgsmål om en anden fordeling af lærerlønningerne. Det er ikke, fordi vi her har mødt særlig begejstret tilslutning til den tanke, tværtimod lød der indgående protester. Men vil man altså spare her, så må man sige det til os eller i hvert fald komme med forslag til, hvor det så kan ske.

Forsvaret og civilforsvaret drejer sig om ca. 1,6 milliard. Jeg ved ikke, om det er på dette område, oppositionen ønsker besparelser. Vore internationale udgifter, som flyder af medlemskabet af forskellige internationale organisationer, og som i øvrigt også omfatter u-landshjælpen, andrager 66 mill. kr. En række, som vi kunne kalde nationale opgaver — jeg tænker på drifts- og anlægsudgifter vedrørende Færøerne og Grønland og vedrørende grænseområdet, de kulturelle opgaver i grænseområdet —

omfatter tilsammen 235 mill. kr., og dermed er vi i alt kommet op på 6,8 milliarder kr. eller de to tredjedele af statsbudgettet, som set fra regeringens synspunkt måtte anses for at være lagt fast også i forhold til oppositionen. Statsvirksomhederne koster os derudover 77 mill. kr., øvrige civile, ikke lovbundne driftsudgifter 2,1 milliarder kr., øvrige civile anlægsudgifter godt 800 mill. kr., og så er der afsat reserver på 70 mill. kr. Endelig har vi på § 30, kapitalkontoen, beløb til udlån m. v. på 350 mill. kr. + en reserve på 25 mill. kr. Det er jo på denne sidste del, der omfatter omkring 3 milliarder kr., man må antage oppositionen mener spæremulighederne ligger. Det er disse områder, regeringen har gået særdeles tæt igennem. Det er på disse områder, vi er meget villige til drøftelser med oppositionen om, hvad der kan gøres. Men som jeg sagde, det kan ikke ske på den måde, at man blot rejser generelle krav og undviger at komme med mere konkrete anvisninger.

Jeg kunne i denne forbindelse tænke mig at spørge, hvilke spareforslag man fra oppositionens side indtil nu har fremsat i finansudvalget. Jeg har ikke hørt noget derom, men det kan jo være, fordi underretning ikke er nået frem til mig. Selv om jeg ikke vil afvise muligheden for ved en endnu tættere gennemgang at finde nogle beløb, tror jeg dog, vi må afvise det som aldeles urealistisk at opfylde det krav, det ærede medlem hr. Poul Møller stillede om, at man skulle opnå sådanne besparelser, at den bundne opsparing på 600-700 mill. kr. kunne undværes; det vil altså sige, at man skulle opnå besparelser af i hvert fald omtrent samme omfang. Jeg må for mit vedkommende sige, at jeg holder det for aldeles udelukket, at noget sådant kan nås, medmindre man vil gå særdeles kraftigt til værks også over for de lovbundne udgifter. Derfor synes jeg, at man fra oppositionens side skylder os at sige, hvor man mener, der kan opnås besparelser, altså hvor enten statens ydelser til borgerne kan nedskræres eller byrdefordelingen kan ændres.

[Finansministeren.]

Jeg synes også, at man, når det drejer sig om anlægsvirksomheden, må gå ind i en konkret drøftelse af, hvor man mener det er forsvarligt at gøre anlægsvirksomheden mindre. Jeg kan for mit vedkommende ikke tiltræde den betragtning, at statens udgifter kun må stige nøjagtig med samme procent, som nationalindtægten stiger. Jeg synes godt, man kan anlægge den betragtning, at det kan være rimeligt af hensyn til den kommende udvikling at sætte noget mere ind på vore fælles opgaver, og her tænker jeg ikke mindst på vore statsvirksomheders investeringer, investeringer, der i allerhøjeste grad er produktive, og på vore undervisnings- og uddannelsesopgaver. Forsømler eller for stærk tilbageholdenhed her betyder, at vi gør vore udviklingsmuligheder ringere, end de ellers ville være.

Der har været fremført den tanke, om man ikke for det kommende finansår kunne aftale et udgiftsloft, sådan som man har aftalt det for indeværende finansår. Jeg skal heroverfor gøre den bemærkning, at jeg ikke anser det for forsvarligt, på samme måde som vi gjorde sidste år, at sætte et generelt loft for samtlige udgifter. Vi har erfaret, hvorledes det er gået navnlig ved de lovbundne udgifter. Jeg synes, at det efter disse erfaringer — og man kunne næsten sige: efter disse udgifters natur — må være selvfølgeligt, at de i hvert fald holdes udenfor, hvis man overhovedet går ind på tanken om et udgiftsloft. Og for de ikke lovbundne udgifters vedkommende tror jeg nok der må gå meget indgående drøftelser forud, før man eventuelt lægger et loft her. Jeg tror nok, at man nøje må fastlægge, hvad der skal med, og hvad der skal holdes udenfor, og jeg tror også, det er nødvendigt dér ligesom at have en reserve eller i alt fald en mulighed for at afholde sådanne absolut nødvendige udgifter, som kan fremkomme og som ingen kan forudse. Jeg mener derfor, at der er stærke betænkeligheder knyttet til at træffe en ny aftale om et udgiftsloft, og hvis sådan aftale skal træffes, må det i hvert fald ske på et grundlag i den retning, som jeg nu har nævnt.

Økonomiministeren (Kjeld Philip): Således som det flere gange er fremgået af de-

batten i dag, har regeringen overvejet at lette det private næringslivs adgang til at optage lån i udlandet. Vi ved jo alle, at renten i udlandet de fleste steder er lavere, end den er i Danmark i dag. Man har imidlertid alene overvejet at åbne adgang til at optage lån i udlandet ad to veje. Man har tænkt på at forøge det private næringslivs adgang til at opnå finansieringskreditter, og man har i begrænset omfang tænkt på at gøre det muligt for udlændinge at købe danske obligationer.

Man har valgt disse veje for at sikre virksomhederne imod en uønsket udenlandsk indflydelse, for ingen virksomhed kan jo tvinges til at optage finansieringskreditter, og for obligationernes vedkommende er det jo helt klart, at udlændinges køb heraf ikke under nogen omstændigheder kan bringe danske virksomheder i afhængighed af udlandet. Hvem der ejer kasseobligationerne, er jo for den, der har en gæld til en kreditforening, en hypotekforening eller et af de nye tredjeprioritetsinstitutter, ganske ligegyldigt. De betænkeligheder, der kom til orde her i dag, har da heller ikke været bekymringer over, at udlændinge skulle få indflydelse over dansk næringsliv. Betænkelighederne er gået ud på, at der herigennem skulle komme, som det er blevet udtrykt, for stort et tryk på kedlen. Regeringen har heller ikke været blind for, at noget sådant kunne blive tilfældet, og det er da også tydeligt tilkendegivet, at det er hensigten at åbne denne adgang gradvis og at gøre det på en forsigtig måde. Det turde være klart, at den foreslåede fremgangsmåde forudsætter, at den helhedsløsning, der nu er foreslået, gennemføres, og at der som følge af denne helhedsløsnings gennemførelse er kommet ro og stabilitet over vort økonomiske liv, og det turde også være klart, at gennemførelsen af den foreslåede helhedsløsning vil bringe os et stykke vej hen mod den lave rente, hele vort næringsliv higer efter. Lykkes helhedsløsningen, ja, så må det gælde om hurtigt at stille vort næringsliv lige så gunstigt som vore nabolandes. Hvorfor skal vore skibsværfter, vor øvrige eksportindustri eller vort landbrug i konkurrencen stilles ringere end udlandets?

Jeg er ikke uenig med dem, der mener, at en lavere rente skal vi først og fremmest opnå gennem at skabe en stabilitet i Dan-

[Økonomiministeren.]

marks økonomi. Helhedsløsningen tjener jo som nævnt til at virke med til at skabe en sådan stabilitet. Føler vi os overbeviste om, at en sådan bedre orden er skabt i vor økonomi, ja, så kan det også være rimeligt, at vi søger hurtigere at nå frem til en bedre valutastilling og dermed en mere normal rente, end tilfældet ellers ville have været. Det er vel også rimeligt, at vi på dette område normaliserer vore forhold i samkvem med udlandet, for på dette område er det jo nu engang os, der er anderledes.

Vi må nu vente og se, om helhedsløsningen gennemføres på en så forsvarlig måde, at den sikrer os en stabil økonomi. Bliver det tilfældet — og det må vi jo håbe, at det bliver — må det også være rimeligt, at vi hurtigt kommer frem til mere normale og for vort næringsliv gunstigere forhold også på dette område.

Arbejdsministeren (Bundvad): Jeg kan ikke sige, at oppositionens udtalelser om lovforslaget om forlængelse af kollektive overenskomster har givet nogen som helst vejledning om, hvor man står i det forhold, men det kommer måske.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen er jo altid utilfreds; det er det, han skal leve af. Det ærede medlem hr. Axel Kristensen vidste ikke spor om det; han ville slet ikke udtale sig om de tekniske ting. Det ærede medlem hr. Poul Møller ville noget andet, som vi ikke fik at vide, hvad var.

Jeg vil gerne sige, at det har været magtpåliggende for os, når vi skulle lave denne helhedsløsning med to års arbejdsfred, at forme bestemmelserne sådan, at de kom så tæt op ad de normale tilstande som overhovedet muligt. Derfor indgår det i så høj grad i regeringens lovforslag, at parterne selv skal forhandle sig til rette inden for de rammer, der er givet. Det synes jeg er meget væsentligt, og vi lægger stor vægt på det. Det er klart, at vi i sidste instans, hvis de ikke kan tale sig til rette, må sikre os, at der er en opmandsinstans, som kan ordne forholdene. Men som sagt er lovforslagets bestemmelser holdt tæt op ad det, parterne selv ønsker sig. Det var det ene, jeg gerne ville sige.

Det andet er, at vi ikke har villet gå den vej, det ærede medlem hr. Aksel Larsen

var inde på, nemlig at angive en række beløb, eventuelt i loven, for, hvad denne eller hin skulle have i timeløn eller lignende. Det, vi har gjort, er, at vi har sagt, at der i helhedsløsningen i første omgang må indgå tilskud til de lavt lønnede, og derefter, har vi sagt, må parterne, ligesom de plejer, finde ud af, hvordan disse tillæg skal fordeles og arrangeres.

Jeg vil også gerne sige til det ærede medlem hr. Aksel Larsen og det ærede medlem hr. Chr. Madsen, at jeg synes, de begår en fejl, når de over for offentligheden vil fremstille sagen, som om det, vi normalt på arbejdsmarkedet kalder detailspørgsmål, ikke kan blive behandlet. Jeg vil bede de ærede medlemmer om en gang til at læse § 2. Heri står direkte, at det netop skal være således, at disse spørgsmål skal kunne behandles og afgøres. Vi ved, at arbejdsmarkedet er broget i sin opbygning, også med hensyn til aftaler mellem arbejdere og arbejdsgivere, og derfor kan der være mange nuancerede forhold at tage hensyn til — også rent specielle forhold ud over de generelle lønforhold. Det har vi taget hensyn til ved udformningen af § 2. Vi er oven i købet gået så vidt, at vi har sagt, at for overenskomster, der endnu ikke er opsagt — vi ved jo, at de kommer nu i de følgende dage — kan man også få de specielle spørgsmål behandlet efter de i loven givne regler. Vi mener dermed at have tilgodeset erhvervslivets interesser, hvad det angår.

Spørgsmålet om lønglidning har mange været inde på. Men de ærede medlemmer burde nok gøre sig bekendt med den forudsætning, der er givet i bemærkningerne til § 3. Jeg vil gerne citere dem, idet jeg henviser til, at statsministeren havde dem med i sin fremsættelsestale i mandags:

„Det er en forudsætning for lovens bestemmelser, at der ikke inden for overenskomstperioden på grundlag af de forhøjede normalløn- og minimallønsatser (mindstelønsatser) sker en almindelig forhøjelse af lønniveauet“.

Det kan nok undre, at man i den forbindelse taler om det bevægelige lønsystem. Forholdet er det, at dette lønsystem, der afpasser lønningerne efter behovet i produktion og vilkår, har vi haft i mange år. Hver gang vi har fået et mæglingsforslag frem her i tinget, er det blevet ophøjet til

[Arbejdsministeren.]

lov. Ja, det er oven i købet sådan, at vi under besættelsen havde en tvangsmæssig lønordning med nævn; så var der givet sikkerhed for, at det bevægelige lønsystem kunne fungere på en eller anden måde, og hvis forligsmanden i år kunne have tilvejebragt en løsning inden for de beløb, der nu stilles til rådighed, ville det også have været bevaret. Det skyldes den kendsgerning, at det er et lønsystem, der afpasser sig efter de vilkår, som nu engang råder på arbejdsmarkedet eller på den enkelte arbejdsplads med hensyn til nye arbejdsmetoder, med hensyn til ordrer og mange forskellige andre ting, og det vil være en fejl af os, hvis vi ødelægger de muligheder, som arbejdsgivere og arbejdere sætter meget stor pris på.

Jeg vil gerne gøre en bemærkning til det ærede medlem hr. Aksel Larsen. Jeg kunne ikke i farten kontrollere den lønstatistik, det ærede medlem havde — jeg tror det var fra prislovsudvalget. Men det måtte undre umiddelbart at høre, at det ærede medlem brugte de tal, han havde, forstod jeg, til sammenligning med de tal, det økonomiske råd havde, når det ærede medlem hr. Aksel Larsen dog stoppede sin statistik i 1960 og der dog er sket noget på løn- og indtægtsfronten siden 1960. Jeg siger bare dette, for at man ikke skal tro, at det er sammenlignelige tal, for det er det ikke.

Det andet, jeg vil sige, er, at det var en ganske overraskende bemærkning, det ærede medlem gjorde omkring de beløb, der er nævnt i § 3, stk. 1 og 3. Ifølge stk. 1 er der afsat et beløb på 68 mill. kr., som parterne skal fordele efter regler om ydelse af løntillæg til lavtlønnede og udligning af kvindelønninger. I stk. 3 står der, at for den næste periode ydes der yderligere 139 mill. kr., og dér kan man give mere generelle tillæg. Nu mener det ærede medlem hr. Aksel Larsen, at lovforslaget er skrevet således, at man skal trække de første 68 mill. kr. fra de næste 139 mill. kr. for det følgende år, og det ærede medlem mener, at man kan læse det ud af lovteksten. Det ærede medlem søgte at bevise, at det var således, ved at citere af lovforslagets bemærkninger, nemlig de første linjer i bemærkningerne til § 3. Men det ærede medlem begik en geni-

streg, som vi har set det nogle gange før, at stoppe citatet lige på det sted, der passede det ærede medlem bedst. I de tre følgende linjer står der:

„For den resterende del af forlængelsesperioden er der i stk. 3 fastsat yderligere beløbsrammer.“

Yderligere! Det ærede medlem har altså for sig selv meget bekvemt standset citatet på det sted. Jeg ved ikke, hvad hensigten er med det. Det har i alle forhandlinger om denne sag været en forudsætning, at der ydes 68 mill. kr. det første år og yderligere 139 mill. kr. det næste år, og jeg kan tillade mig at sige, at selv om arbejdsgiverne jo, som alle ved, er gået imod dette her, har de ved den tekniske gennemgang ikke været i tvivl om, at således som jeg her giver udtryk for det, skulle bestemmelsen forstås. Men så vil jeg da gerne føje til, at skulle den kunne misbruges, skal jeg foranledige, at selv det ærede medlem hr. Aksel Larsen ikke kan tage fejl.

Handelsministeren (Bawnsgaard): De lovforslag, som jeg har haft den ære at fremsætte for det høje ting om pris- og avancestop og om udbyttebegrænsning, har, som jeg måtte vente det, givet anledning for de ærede ordførere til at anføre en række bemærkninger. Det er også klart, at der i indgreb af denne art er al mulig grund til meget nøje at vurdere de virkninger, sådanne indgreb vil have. Men det har for mig været lige så indlysende, at vi i den alvorlige økonomiske situation, vi befinder os i, nødvendigvis må foretage indgreb også over for andre grupper end blot lønmodtagerne.

Uden at jeg skal gentage den baggrund, der er givet i de alvorlige problemer omkring valutastillingen og af omkostningsmæssig art, som den højtærede statsminister har redegjort for på regeringens vegne, vil jeg dog alligevel gerne give udtryk for, at vi i det radikale venstre har været absolut enige i det synspunkt, at en almindelig indkomststigning over en bred front, sådan som man så det i 1961, er der ikke mulighed for.

Det efterspørgselspres, der i 1962 gav til resultat et valutaunderskud på 1 500 mill. kr., har gjort det åbenbart for alle, der

[Handelsministeren.]

vil se, at skal vi ikke have en akut valuta-krise i løbet af få måneder med en der-af følgende aktivitetsbremse, som igen vil medføre manglende beskæftigelsesmuligheder, må der i foråret alvorlige indgreb til, men det må så også understreges, at skal sådanne alvorlige indgreb til, så kan det ikke være hverken rigtigt, rimeligt eller muligt at begrænse sådanne indgreb alene til lønmodtagerne.

I den henseende var det ikke så meget interessant som karakteriserende betragtninger, der kom fra 2 partiers side i dag, idet man både fra det konservative folkeparti og socialistisk folkeparti erklærede sig delvis enig i dette med indgreb, men hver især mente det muligt at bortskære ganske bestemte grupper fra disse indgreb. Det ærede medlem hr. Poul Møller, sådan måtte jeg opfatte det, fremførte sin opfattelse og dermed det konservative folkepartis opfattelse af situationen derhen, at det skulle være muligt at foretage indgreb, jeg forstod på det ærede medlem endog alvorligere indgreb end dem, regeringen har foreslået på det lønmæssige område, men at det ærede medlem og det konservative folkeparti i øvrigt anså det for urimeligt at gribe ind over for løn-, udbytte- og avanceområdet. Det ærede medlem hr. Aksel Larsen begik det samme med modsat fortegn, idet det ærede medlem gjorde sig til talsmand for en endog skarpere bestemmelse på pris- og avanceområdet, end jeg har fremsat forslag om på regeringens vegne, men mente det samtidig muligt at bortskære lønområdet for indgreb fra det offentlige.

Jeg må sige, jeg kan ikke af dette få anden opfattelse, end at det for samfundet ikke ville være hensigtsmæssigt, om man skulle overlade til nogen af disse to yderstandpunkter at ordne en helhedsløsning, for så blev det ingen helhedsløsning. Jeg kan ikke andet end give udtryk for forundring over at høre det ærede medlem hr. Poul Møller og det ærede medlem hr. Weikop i dag udtale, at det konservative folkeparti rent faktisk har den opfattelse, at det må anses for betænkeligt at yde endog de beskedne tillæg til de lavestlønnede, som er foreslået i regeringens oplæg, men så samtidig afviser de forslag

om indgreb over for priser og avancer og udbytter, som jeg på regeringens vegne har foreslået. Jeg kan ikke se, at der er nogen politisk mulighed — der bør efter min mening heller ikke være det — for en adskillelse af problemerne af den art, der her er forsøgt.

Jeg vil gerne svare på nogle af de mere specielle bemærkninger, der er fremsat vedrørende de 2 lovforslag, forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v. og forslag til lov om pris- og avancement, idet jeg måske allerførst må have lov til at sige til det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, som henstillede til mig at arbejde for, at renten af eksportkreditter blev sænket, at jeg vil gerne medvirke til dette, men det er min absolutte opfattelse, at den belastning, som den høje rente er for vort eksporterhverv — og det er en belastning — kan vi kun virkelig effektivt komme bort fra, hvis vi opnår den helhedsløsning, der betyder adgangen til den sænkning af det generelle renteniveau, som er nødvendig. Jeg tror derfor, at alle vore bestræbelser må gå i retning af at sænke det høje renteniveau, og det er i hvert fald min opfattelse, at de forslag til en helhedsløsning, som regeringen har fremsat, ikke alene sigter på, men også på virkningsfuld måde kan medvirke til at nå denne sænkning af renteniveauet, og denne helhedsløsning må også indeholde de lovforslag, jeg har fremsat.

Det er klart, at et generelt prisstop er betænkeligt. Et generelt pris- og avancement vil over en længere periode medføre en administration af et omfang, man må anse for betænkeligt. Ja, man må endog antage det for betænkeligt at begive sig ind i et generelt løn- og prisstop over en længere periode, og derfor er lovforslagene også en kombination af et generelt pris- og avancement tænkt for en kortvarig periode og en udbygning af det forslag til lov om indseende med priser, der allerede behandles i det høje ting.

Jeg er af den opfattelse, at vi over for de indgreb, der rent faktisk finder sted over for indkomstudviklingen, ikke mindst på lønområdet, indtil der er givet monopoltilsynet administrative muligheder for at tilpasse sig den udvidede kontrol, der skal til som følge af forslaget til lov om indseende med priser, for en periode må give adgang til et generelt prisstop, et prisstop, der med-

[Handelsministeren.]

fører, at kun forhøjede indkøbspriser og omkostninger giver adgang til forhøjede priser, og ikke til i omkostningerne at indregne lønudgifter ud over de overenskomstmæssigt sikrede eller de tillæg, der er med i den højtærede arbejdsministers lovforslag. Dermed har man forsøgt at bremse enhver tendens til længelidning ud over de tillæg til de lavestlønnede, som er indeholdt i lovforslaget, og de dyrtidstillæg, der er indeholdt i den almindelige overenskomst.

Jeg anser stramningen af forslaget til lov om indseende med priser for virkningsfuldt ud fra det synspunkt, at man må forvente og med rette kræve, at der er en kontrol også på dette område, når man griber ind på lønområdet, og jeg vil tro, at man i løbet af en overskuelig tid kan lade denne lov træde i stedet for det generelle prisstop; jeg anser så i øvrigt dette lovforslag for at være særdeles virkningsfuldt over for urimelige prisstigninger. Men når det ærede medlem hr. Weikop vil hævde, at dette lovforslag igen giver mulighed for hele krigstidens restriktioner, er det en af de udtalelser, der kan gøre det lidt svært at lægge den vægt på det ærede medlems udtalelser, som jeg forstod, han selv ønskede, jeg skulle gøre. Jeg lægger vægt på det ærede medlems udtalelser, når han undlader den slags overdrivelser, men når det ærede medlem begiver sig ind på overdrivelser, kniber det at lægge vægt på hans udtalelser.

Dette lovforslag er jo bygget således op, at det rent faktisk er muligt at lade alle de områder, hvor der ikke er prisstigninger, hvor konkurrencen er effektiv, arbejde uden kontrol. Men til gengæld vil det, hvis der er områder, hvor der i en periode med i øvrigt faktisk indkomststop over for befolkningen sker prisstigninger, være muligt gennem undersøgelser at kontrollere, om der er en rimelig og antagelig baggrund for disse stigninger. Og så er der en skærpelse — som det ærede medlem siger. Denne skærpelse betyder, at monopoltilsynet får adgang til i en periode på 3 måneder at dekretere prisstop, medens undersøgelserne står på.

Det vil ikke være muligt for det ærede medlem eller for andre at opretholde den påstand, at dette skulle betyde krigstidens restriktioner genindført, for det betyder, at

på alle områder, hvor prisstigninger ikke synes at være ude af trit med den almindelige udvikling og økonomiske tilstand, skal der ingen kontrol til, og der kommer ingen kontrol for den del af erhvervslevet, som ikke har en i hvert fald tilsyneladende urimelig prisudvikling.

Det ærede medlem hr. Weikop spørger videre: hvordan vil den højtærede handelsminister fastsætte torvehandelens priser og finde ud af, hvad de netop androg den 25. februar? Det vil hverken jeg eller nogen anden forsøge på. I lovforslaget er ikke medtaget producentpriser inden for landbrug, gartneri og fiskeri, og dermed er den væsentligste part af torvehandelen undtaget. Skulle der derudover for den øvrige torvehandels vedkommende være tale om — hvad jeg forstod det ærede medlem anså for sandsynligt — svingende indkøbspriser, ja, så vil svingende indkøbspriser — i perioder også stigende indkøbspriser — selvsagt give adgang til svingende, derunder højere udsalgspriser, og derfor tror jeg, at man også kan lade denne bekymring ligge.

Det ærede medlem citerede med glæde Bertel Dahlgaard, og jeg kan ikke andet end takke det ærede medlem for, at det ærede medlem, omend sent, er kommet til den erkendelse, at der var meget godt at hente hos Bertel Dahlgaard — kun synd for det ærede medlem, at det tog så mange år, inden det gik op for ham. Der er jo et gammelt ord, der siger, at det er et menneskeligt hensyn at ofre lidt flere blomsterkranse på livets trange sti, lidt færre, når striden er forbi. Jeg forstår, at det ærede medlem gemmer blomsterkransene, til striden er forbi. Om det nogen sinde kommer til at omfatte mig, skal jeg selvfølgelig lade være usagt. Jeg er i øvrigt enig med det ærede medlem i den vurdering, han i dag anlagde over for Bertel Dahlgaard. Jeg er enig både med Bertel Dahlgaard og det ærede medlem hr. Weikop i, at det mest virkningsfulde med hensyn til prisdannelsen er et frit udbud, og i de tilfælde, hvor et frit udbud sikrer den frie prisdannelse, vil der ikke i noget af disse lovforslag være hjemmel til eller baggrund for indgreb — sådanne steder vil indgreb også være overflødige.

For at der ingen tvivl skal være, vil jeg sige, at der er ikke — som det ærede med-

[Handelsministeren.]

lem hr. Weikop sagde — med dette forslag givet mulighed for fuld kontrol på alle områder med erhvervslivet, netop ikke på de områder, hvor konkurrencen er en sådan, at prisdannelsen må anses for at være i overensstemmelse med den almindelige økonomiske tilstand. Jeg er enig med det ærede medlem i, at det vil vise sig at være tilfældet for de flestes vedkommende.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen spurgte mig, om jeg ville være indforstået med at administrere monopolloven sådan, at den også på de områder, hvor den er gældende, anvendes med den skærpede bestemmelse, der er indeholdt i forslaget til lov om indseende med priser. Jeg vil gerne sige, at i det ændringsforslag, jeg har stillet i det siddende udvalg, er der netop medtaget et ændringsforslag om, at de strammere kalkulationsbestemmelser, der er medtaget her, også kommer til at omfatte monopolområdet, sådan at dette skulle være dækket.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen konstaterede med glæde, at der syntes at være større overensstemmelse mellem hans ønsker og synspunkter og dem, som jeg og regeringspartierne nu har, end der var i efteråret. Jeg skal ikke tage glæden fra det ærede medlem, men kun sige, at når man ser på hans lovforslag og ser på det ærede medlems optræden her ved ordførerskabet i dag, så mindede det ærede medlem mig i betænkelig grad om en dribleglad fodboldspiller, som er så glad for at dribble, at han somme tider glemmer, hvilken vej han dribler; om det går frem eller tilbage, er ham ligegyldigt, bare han kan dribble.

Det ærede medlem henviste til de bemærkninger, som den socialdemokratiske ordfører i efteråret, det ærede medlem hr. K. B. Andersen, gjorde om det forslag til lov om ekstraordinær kontrol med priser og avancer, som det ærede medlem hr. Aksel Larsen og hans parti havde fremsat, og sagde, at nu måtte også den socialdemokratiske ordfører være kommet til erkendelse af, at det ærede medlems forslag var anvendeligt. Jeg vil gerne sige — og jeg tror, jeg kan gøre det også på det ærede medlem hr. K. B. Andersens vegne — at sådan forholder det sig ikke, netop fordi det ærede medlem er så glad for indgreb, at han i sit lovforslag

går med til at knæsette indgreb blot for indgrebenes skyld. Det ærede medlem siger i sit lovforslag f. eks., at overskuddet må ikke overstige 8 pct. af, hvad der må anses for rimelig investeret kapital i en for det pågældende område typisk virksomhed. Jeg må, som det ærede medlem hr. K. B. Andersen gjorde i efteråret, spørge det ærede medlem hr. Aksel Larsen: hvordan skal man finde ud af, hvad der er 8 pct.s forrentning af den investerede kapital i en typisk virksomhed inden for et bestemt område? Hvis vi f. eks. tager kolonialområdet, vil det ærede medlem så anse en gennemsnitskøbmandsforretning, en moderne selvbetjeningsbutik eller en moderne kædebutik for at være typisk? For mig at se er de nogenlunde lige typiske, men jeg lover det ærede medlem, at der er en betydelig forskel i den investerede kapital i disse virksomheder. Derfor må jeg sige, at det ærede medlems forslag ikke er anvendeligt i den form, man har givet det.

Må jeg så også føje til, at i det ærede medlems indstilling over for disse problemer savner jeg den ligelighedsbetragtning, som er nødvendig, idet det ærede medlem her ville skride til et faktisk indkomststop, i visse tilfælde en faktisk indkomstnedgang, uden at det ærede medlem havde taget stilling til et indkomststop for de øvrige områder, og der er, som jeg sagde før, en nøje sammenhæng mellem disse ting. På den måde, som det efter ændringsforslaget vil være muligt for mig at administrere, vil man undgå de værste af de fejltagelser, som det ærede medlem har begået i sit lovforslag.

Det ærede medlem hr. Axel Kristensen henviste til, at regeringen ikke med sit forslag havde taget sigte på byggeriet. Det er nu ikke rigtigt. Sådan som lovforslaget om prisstop og som lovforslaget om indseende med priser er affattet, vil de også kunne gøres gældende inden for visse dele af byggeriet. Lad mig eksempelvis nævne, at et byggeri, der foretages af større bygmestervirksomheder, entreprenørvirksomheder, f. eks. med opførelse af parcelhuse med salg for øje, vil være underlagt denne lov. Lad mig nævne, at de fleste materialeområder er underlagt denne lov, og en hel del af dem er i forvejen underlagt monopolområdet. Lad mig også føje til, at bestem-

[Handelsministeren.]

mølskerne om prisstop kan anvendes også på reparationsarbejder og andre mindre arbejder, idet man her har de gældende timepriser og prislister med de før prisstoppets indførelse beregnede tillæg at gå ud fra.

Det vil altså være muligt at gøre det på de nævnte områder. Det vil også være muligt at gøre det, hvor opførelse sker for ejers regning, hvorimod det ikke er muligt med denne lov i hånden at gå ind i en kontrol af udlejningsbyggeriet. Men her er det jo i forvejen sådan, at man i boligministeriet netop administrerer efter samme princip som her, at længelidninger ud over de overenskomstaftalte lønninger ikke godkendes som indregnet i det regulerede sociale byggeri, som er tilskudsberettiget; det, der da bliver tilbage, er en meget beskeden del af det samlede byggeri, nemlig det område, der hedder privat byggeri med udlejning for øje. Her har den højtærede boligminister jo fremsat forslag til en skærpelse af kontrollen med huslejen. Jeg tror således, at der er givet mulighed for at dække i hvert fald et meget, meget væsentligt område af byggesektoren.

Det ærede medlem sagde endvidere bebrejdende til regeringen — og det må jo i dette tilfælde være til mig — at han og hans parti havde talt ivrigt for i valutaudvalget, at man skulle give importen af snedkermateriale, døre, vinduer og andre ting, fri, fordi det var billigere i udlandet. Det ærede medlem ved, at vi i valutaudvalget traf den aftale, at i det omfang, der mellem de udenlandske tilbud og de danskproducerede varer af tilsvarende art blev konstateret en prisdifference, skulle der være fri bevillingsudstedelse. Det ærede medlem ved, at vi traf den aftale, at var der leveringstid på de danske materialer, skulle der gives fri bevillingsudstedelse. Det er nu halvandet år siden, vi traf denne aftale, eller omtrent halvandet år. Det ærede medlem har på intet tidspunkt bebrejdet mig, ja, end ikke blot antydnet, at jeg ikke har overholdt denne aftale. Med mit kendskab til det ærede medlem ved jeg, at han ville have gjort det, hvis der havde været grundlag for det. Det har der ikke været. Derfor er den udtalelse altså ikke relevant i forbindelse med omkostningerne i byggeriet.

Til det ærede medlem hr. Iver Poulsen

har jeg i og for sig ikke andre bemærkninger end den, som jeg også synes er mindre interessant end den er karakteriserende, at det ærede medlem som ordfører for sit parti i efteråret stillede forslag om løn-, pris- og avancestop. I dag kalder han pris- og avancestop af kortvarig karakter for det rødeste røde. Jeg vidste ikke, at det ærede medlem i efteråret var tilhænger af den farve, men her har jeg altså taget fejl, kan jeg forstå.

Vedrørende lovforslaget om udbyttebegrænsning drog det ærede medlem hr. Henry Christensen frem, at der ville faktisk kunne blive tale om, når man tog en 3-årig periode og satte det faktiske kronebeløb, der var anvendt til udbytte, til et gennemsnitsbeløb for disse 3 år, at aktieselskaber, som havde foretaget en kapitaludvidelse, som var indbetalt, måtte sætte udbyttet ned. Jeg må give det ærede medlem ret i, at sådan som lovforslaget er udformet, kan det gå sådan. Det er klart, at når man skal skride til en fastsættelse af en udbyttebegrænsning, vil der komme sådanne forhold ind, som kan synes rent umiddelbart mindre rimelige. Det ærede medlem sagde, at sådan måtte det gå, når man benyttede en 3-årig periode, og det er rigtigt. Men jeg vil da gerne sige, at de tilfældigheder, som det ærede medlem finder beklagelige, ville være både flere og mere urimelige, om man kun gik tilbage til det sidste år. Var der her virksomheder, som for et enkelt år havde deklareret et meget stort udbytte, havde de stadig lov til det, og var der virksomheder, som i et enkelt år intet udbytte havde deklareret, var de henvist til at måtte nøjes med et meget lavt udbytte. Altså heller ikke ved at nøjes med at gå tilbage til det sidste år, ville man undgå disse tilfældigheder, snarere tværtimod.

Jeg skal ikke på forhånd lægge mig fast på, at det er absolut ufravigeligt, at det må være sådan, som jeg her har foreslået, men jeg gør opmærksom på, at enhver udvidelse af kriterier for, hvordan udbyttet må beregnes, vil gøre det både administrativt besværligere og formentlig også åbne for flere tilfældigheder, så på forhånd er jeg noget betænkelig over for en ændring på dette område.

Det ærede medlem siger dernæst til mig: hvorfor forbyder man friaktier? Og det

[Handelsministeren.]

ærede medlem hr. Poul Møller havde fundet ud af, at det gjorde jeg alene, fordi det var politisk ønskeligt. Jeg skal gerne give den indrømmelse, at jeg anser det for politisk ønskeligt at gøre det, men jeg vil føje til, at jeg i og for sig også anser det for sagligt rigtigt at gøre det, når man ser det i forbindelse med en begrænsning af udbyttet. For hvad er en begrænsning af udbyttet? Det er en beskæring af den enkelte aktionærs mulighed for at hente likvid kapital i selskabet. I en periode, hvor udbyttet er begrænset, kunne han faktisk gennem friaktier hente likvid kapital ved at få udstedt friaktier og så sælge disse. Man må i denne forbindelse gøre sig klart, at også pris- og avancementstop og udbyttebegrænsningen er et led i en forbrugsbegrænsende lovgivning. Det er ikke bare en lovgivning, der er indført af politiske grunde for at ramme bestemte grupper — noget sådant ligger, som de fleste vil vide, regeringen fjernt — det er et led i den almindelige forbrugsbegrænsende politik.

Det ærede medlem hr. Rimstad anførte som eksempel, at den lille enke med renteudbytte af aktier ikke må få et dyrtidstillæg. Er det rigtigt? spørger det ærede medlem. Nej, jeg vil give det ærede medlem ret i, at en udbyttebegrænsning vil kunne medføre, at folk, der gennem aktieudbytter har endog små indtægter, her kan komme ud for en begrænsning. Men når det ærede medlem som eksempel, der formentlig skulle underbygge hans opfattelse af, hvor forfærdeligt dette var, siger, at formueskatten tager op imod halvdelen af renteafkastningen, så vil jeg gerne sige til det ærede medlem, at den enke, der er i den position økonomisk, at formueskatten tager halvdelen, er ikke, hvad vi andre forstår ved den lille enke, der lever af renteafkastning.

Jeg tror, jeg, så vidt det har været mig muligt, har svaret på de spørgsmål, der er stillet til mig, og jeg skal til slut sige, at regeringen — og heri er det radikale venstre

ubetinget enig — har som næsten alle andre haft den opfattelse, at det på trods af den alvorlige økonomiske situation, ikke mindst den alvorlige valutamæssige situation, landet befinder sig i, er rigtigt og også muligt at give et tillæg til de lavest lønnede og har ment det rigtigt og nødvendigt at fastholde hjælpen til landbruget. Men skal alt dette ske, skal dette lykkes, så må alle andre afstå fra at kræve, og dette, at andre skal afstå fra at kræve, vil betyde indgreb. Det vil betyde indgreb, som f. eks. de af mig foreslåede. Men jeg vil også føje til, at skal sådanne indgreb ikke blive af mere varig karakter, må balancen i den helhedsløsning, som regeringen har fremlagt, fastholdes, og så må også efter det radikale venstres opfattelse balancen finanspolitisk opretholdes.

Statsministeren (*J. O. Krag*): Det kan næppe forbavne nogen, at vi fra regeringens side har set frem til denne forhandling i folketinget i dag med de allerstørste forventninger. Alene alvoren af den sag, vi behandler, begrunder dette.

Det er jo ikke blot spørgsmålet om 12 lovforslags mange enkeltheder om kontrol med det ene og kontrol med det andet. Det er selve spørgsmålet om arbejdskamp, stor-konflikt eller arbejdsfred. Det er spørgsmålet om stabiliseringslinjens fortsættelse i vor økonomiske politik på den måde, den blev indledt i sommer, og hvor jo allerede begyndende resultater er ved at foreligge. Det er jo det store sociale spørgsmål dels om de dårligst, de lavest lønnedes placering i samfundet, dels om vor sociale lovgivnings videre udvikling.

Men det vigtigste er naturligvis stabiliseringslinjen, der skal danne basis for fortsat fremgang i landets økonomi, for fortsat mulighed for at opretholde den fulde beskæftigelse, og her er i forhold til overenskomstsituationen spørgsmålet, om vi i folketinget formår at leve op til vort ansvar over for samfundet, om vi evner at gennemføre de rigtige og de nødvendige foranstaltninger.

[Statsministeren.]

Regeringen har på eget initiativ valgt den fremgangsmåde at fremsætte disse lovforslag til behandling her i folketinget, sådan at hele løsningen — helhedsløsningen — ville fremkomme til åben debat. Vi har valgt denne fremgangsmåde, fordi vi finder, den er parlamentarisk korrekt. Vi har valgt denne fremgangsmåde, fordi vi finder, den er i overensstemmelse med folkestyrets bedste principper. Men vi har også valgt den, fordi vi fra regeringens side gennem debatten i tinget håbede at få klarhed over partiernes standpunkttagen og derved få klarhed over, hvad der kan gennemføres i det høje ting, og med hvor bred tilslutning det vil kunne gennemføres.

Spørgsmålet er så, om vi gennem det, der nu er sagt i løbet af en lang dag siden kl. 9 i morges af de mange ærede ordførere, har fået denne klarhed, og vi er vel nødt til at erkende, at det kniber lidt med klarheden. Der er ikke i tilstrækkelig grad fra partiernes side taget standpunkt til regeringens forslag. Vi har ikke tilstrækkelig tydeligt fået klarlagt, i hvilket omfang partierne er villige til at påtage sig ansvar i disse sager. Den rent negative klarhed, som de to yderpartier, socialistisk folkeparti og de uafhængige, har bidraget med, giver jeg ikke så forfærdelig meget for. Disse to yderpartier føler, at der er rørte vande, og de vil gerne fiske deri, men samfundsansvaret tynger ikke disse to partier.

Mest strålende er det vel fremgået af det dagsordensforslag, som det ærede medlem hr. Chr. Madsen har stillet på socialistisk folkepartis vegne. Det er jo et dagsordensforslag, der råber til himlen i sin hjælpeløshed; der råber til himlen eller rettere sagt ud til befolkningen om sin mangel på forståelse af den situation, vi befinder os i. Med nogle få dårligt sammenhængende sætninger kaster socialistisk folkeparti et tilbud om en lønforbedring over 2 år på 400 mill. kr. over bord med et pennestrøg, og medens pennen er i gang, siger man samtidig nej tak til efterlønsordning og skynder sig — medens man er ved det — at sige nej tak til pristalsregulering. Dette er uansvarlig handlen over for de danske lønarbejdere, men det er også samfundsmæssigt uansvarlig handlen, for med dette pennestrøg bringer socialistisk folkeparti, hvis dette parti havde

nogen chance for at få sin resolution vedtaget, storkonflikten nærmere, end den måske har været os i mange år. Jeg er bange for, at socialistisk folkeparti har tabt hovedet.

Men lad disse yderpartier ligge, hvor de vil. Jeg synes, at vi er nødt til at konstatere, at der under denne lange og på mange områder dybtgående debat, der har været her i dag, ikke på noget tidspunkt er blevet fremsat en anden plan end regeringens. Vi står stadig i nøjagtig samme situation, som vi stod i for en lille uge siden, da de 4 partier samledes på mit kontor i statsministeriet og vi fremlagde regeringens helhedsløsning, regeringens vel afbalancerede, socialt rimelige helhedsløsning, nemlig at regeringens forslag stadig er det eneste forslag, der foreligger. Vi har hørt megen kritik, og det skal jeg vende tilbage til, men der foreligger ikke nogen anden plan til en løsning af disse samfundsalvorlige problemer end den, regeringen har fremsat.

Venstre har haft kritik, de konservative har haft kritik, men man har ikke haft en anden plan. Ingen af disse oppositionspartier er kommet her i folketinget og har sagt: vi har haft 5-6 dage til at tænke over disse dybt alvorlige problemer; vi mener ikke, at regeringens plan er tilstrækkelig god; vi har gennemtænkt en anden plan; vi har skitsen til en anden løsning; vi har noget andet at sætte i stedet for regeringens forslag. Ingen har sagt det. Der foreligger ingen anden plan til løsning af disse samfundsalvorlige problemer end den plan, regeringen lægger frem.

Men man har kritik, det erkender jeg. Kritik kan jo i sig selv være så konstruktiv, så lutrende, at der gennem kritikken kan komme noget bedre frem end det oprindelig fremlagte. Den kritik, vi har hørt her, har jo imidlertid været ganske negativ. Jeg begynder igen med yderpartierne; jeg skal denne gang lade SF slippe billigt og ikke sige mere til dem, men fra de uafhængiges side har vi hørt, at vor plan ligefrem var udemokratisk og vor fremgangsmåde var udemokratisk. Det kan vist ikke stå for en nærmere efterprøvelse. At en regering over for særdeles alvorlige problemer forhandler tingene igennem med de organisationer, det drejer sig om, fastlægger en plan, man vil tage sit ansvar for, og lægger den til åben

[Statsministeren.]

forhandling i folketinget, det vil jeg kalde en demokratisk fremgangsmåde. De uafhængiges opfattelse af, hvad der er demokrati, må være en anden end den, vi andre har.

Jeg synes altså, at den kritik, de andre partier har fremført, har været ufrugtbar. Man har kritiseret det ene punkt, man har kritiseret det andet punkt, men der er ikke ud af det fremgået en ændring i planerne, så man kan sige: nu fremstår der en kritiseret plan som et samlet hele, der kan sættes i stedet for regeringens. Kritikken har været negativ og har delvis modsagt sig selv.

Inden jeg går nærmere ind på kritikken, er der en ting, jeg gerne vil slå fast så stærkt, jeg kan, og jeg vil gerne sige det med virkelig den inderlighed, min overbevisning måtte eje. Det er, at hvad der endvidere sker under behandlingen af denne sag, hvad enten vi får forhandling eller ikke får forhandling, hvad enten vi får en realitetsforhandling, som nogen har ønsket, eller dette ikke lykkes, hvad enten der vil blive afholdt valg eller ikke afholdt valg, så vil regeringen under alle omstændigheder stå fast ved den plan, vi her har fremlagt, stå til ansvar for denne plan og søge den gennemført. Jeg vil gerne, at man helt forstår det.

Valg har vel ikke været så direkte omtalt, idet dog den konservative ordfører havde et par bemærkninger om valg. Det ærede medlem hr. Poul Møller sagde, at det var hysterisk tale, når nogen havde nævnt valgmuligheden. Det forstår jeg ikke helt, for vi skal dog ikke så forfærdelig mange dage tilbage, hvor det ærede medlem hr. Poul Sørensen, der jo er formand for den konservative gruppe, ikke kunne komme i nærheden af en mikrofon, endside en fjernsynsskærm, uden at tale om valg. Jeg erkender, det var en anden situation, men forstår dog ikke, hvordan det at tale om valg med nogle få dages mellemrum skifter fra at være sund konservativ tale til at være hysterisk tale. (*Afbrydelse af Poul Sørensen*). Jeg henviser bl. a. til det ærede medlem hr. Poul Sørensens udtalelser i fjernsynets „krydsild“.

Jeg skal derefter gå nærmere ind på de enkelte punkter, der har været nævnt. Mine kolleger i regeringen har i og for sig gjort det på en så udmærket måde, at jeg ikke

skal trætte med detaljer. Det ærede medlem hr. Poul Møller var jo uhyre negativ i sin vurdering af vor plan. Han ville ikke have overenskomsterne forlænget på den måde, regeringen har foreslået, og det er dog et væsentligt element i en helhedsløsning. Jeg ser vanskeligt nogen helhedsløsning uden dette element, og det ærede medlem havde, så vidt jeg kunne forstå, ikke noget andet at sætte i stedet for.

Det ærede medlem hr. Poul Møller ville ikke have bunden opsparing, og det ærede medlem gik endog så langt i sin negativitet, at han — jeg erkender i forsigtige vendinger — betvivlede, om overenskomsten mellem de 4 partier overhovedet var opfyldt ved det, regeringen her har foreslået. Jeg tror dog, at lidt præcision, lidt afklaring på disse punkter, vil være ønskelig for alle parter.

Det ærede medlem hr. Poul Møller sagde på sit partis vegne, at man så med tilfredshed på, at regeringen greb ind i indkomstfastsættelsen, men ikke på denne måde, ikke denne løsning. Men hvilken løsning da? — det hørte vi ikke noget om. (*Poul Møller: Tvungen voldgift!*). Ja, hvis det ærede medlem ikke har andet at foreslå end tvungen voldgift — det er da ikke nogen helhedsløsning. (*Poul Møller: Det er et indgreb!*). Det er et indgreb over for indkomsterne, det erkender jeg, men ikke nogen helhedsløsning. Det viser, at det ærede medlem ikke ganske har forstået, hvad dette går ud på. Dette går jo ikke blot ud på at gribe ind over for lønmodtagerindkomster. Det er det, det ærede medlem har misforstået; det er det, de konservative har misforstået. Man tror, vi befinder os i en situation, hvor det eneste afgørende er at gribe ind med tvungen voldgift over for lønmodtagerne. Det er slet ikke det, det drejer sig om. Det drejer sig om at få en generel ordning af så vidt muligt alle indkomster, hvorved en samlet stabilisering af samfundets økonomiske udvikling opnås, hvorved man opnår en indre retfærdighed i denne stabilisering. Det giver helhedsløsningen, men det giver den tvungne voldgift ikke, hvor gerne man end fra konservativ side så, at netop dette ensidige middel blev anvendt.

Det ærede medlem hr. Poul Møller spurgte også om, hvorledes man var nået frem til de beløb, helhedsløsningen inde-

[Statsministeren.]

holder, og som står i de pågældende paragraffer i lovforslaget om overenskomsternes forlængelse. Disse beløb er vi nået frem til gennem forhandling med parterne inden for de rammer, som det økonomiske råd angav i sin rapport til regeringen den 18. december. Derved er fremkommet lønstigninger for indeværende år på ca. 1¼ pct. og lønstigninger for næste år på ca. 2½ pct. Det er muligvis lidt mindre end det; det lyder da rimeligt, og vi mener fra regeringens side, at det er rimeligt.

Alt i alt var man fra konservativ side meget afvisende. Hvis jeg vender mig til venstres ordførere, de ærede medlemmer hr. Axel Kristensen og hr. Henry Christensen, vil jeg erkende, at tonen var en ganske anden. Jeg vil erkende, at man i sit ordvalg var mere saglig, og at man forsøgte at anvende vendinger, hvorigennem en forhandling ikke på forhånd kan synes udelukket. Og dog er jeg skeptisk over for denne forhandlingsmulighed. Når man punkt for punkt går igennem, hvad de ærede medlemmer sagde, så var det alligevel negativt. Jeg lader mig meget gerne korrigere af det ærede medlem hr. Axel Kristensen og det ærede medlem hr. Henry Christensen, hvis jeg opfattede det forkert, men jeg fik det indtryk, at heller ikke partiet venstre kunne lide loven om overenskomsternes forlængelse, at heller ikke det ærede medlem hr. Axel Kristensen kunne lide lønbestemmelserne i denne overenskomstløsning. Jeg tror oven i købet, det ærede medlem brugte det udtryk, at folketinget handler i blinde, hvilket jeg mener er uberettiget at sige.

Jeg fik også det indtryk, at man var imod prisreguleringen, gerne så den erstattet med noget andet — men med hvad? At man udmalede et noget dystert billede af den samlede samfundsøkonomiske virkning af denne helhedsløsning, ikke så fantasifuldt som det, det ærede medlem hr. Poul Møller anvendte, hvor milliarderne jo rullede lidt rigeligt, men dog tilstrækkelig dystert til, at man må spørge: er der egentlig en forhandlingsbasis? Man var imod avancekontrollen. Det ærede medlem hr. Axel Kristensen sagde, at han ikke anså store avancer for et onde, i hvert fald ikke i almindelighed.

Man fik indtryk af, at venstre ikke ville hjælpe de lavtlønnede på den måde, rege-

ringen har foreslået, men muligvis vil det ad andre veje. Jeg ved, at man fra venstres side tidligere har beskæftiget sig med børnetilskud. Det kan selvfølgelig indgå i forhandlingerne, men jeg vil da gerne sige straks, at man kan ikke fjerne lavtlønstillæggene fra loven om overenskomsterne og forestille sig, at man kan klare det hele ved børnetilskud. Naturligvis vil man derved have ødelagt den indre balance, som andre medlemmer af regeringen, derunder den højtærede handelsminister hr. Baunsgaard, netop har talt om.

Jeg synes ikke, man fra nogen af de to partiers side og heller ikke fra venstres side tilstrækkeligt anerkender den store sparevilje og spareevne over for de offentlige udgifter, som regeringen har fremvist. (*Hysen*). Ja, hvis man er uvidende om, hvad der er foregået, kan man jo hysse i denne forbindelse, men hvis man har fulgt regeringens arbejde, som f. eks. finansudvalget har haft lejlighed til det, så ved man, at det er sandt, hvad finansministeren netop har sagt fra denne talerstol, at der er udvist en sparsommelighed og en tilbageholdenhed over for alt, hvad der kan spares på, som næppe i nogen tidligere regerings tid.

At de lovpligtige udgifter er vokset, har andre årsager, som dette høje folketing og det konservative parti har deres meget store medansvar for. Regeringen har imidlertid sagt, vi er villige til at diskutere de lovpligtige udgifter, så må vi bare være enige om, hvorledes lovgivningen skal ændres, og være klar over konsekvenserne heraf. Også den tredjedel af udgifterne, der bliver tilbage, som ikke enten er lovpligtige eller bundne af aftaler eller andre hensyn, er vi villige til at gå igennem en gang til med henblik på at nå besparelser. Men man er ikke realistisk, hvis man tror, at man på det, der bliver tilbage, kan indspare de mange hundrede millioner kroner, som helhedsløsningen kræver dækning for for at være en helhedsløsning. Hertil kræves andre statsindtægter, og her har vi peget på den bundne opsparing. Jeg kan ikke være enig med det ærede medlem hr. Henry Christensen i, at det er en gammel travet. Det ærede medlem haledede selv en anden gammel travet frem fra stalden, nemlig forhøjede afgifter. Der vil jeg gerne sige med det samme, at

[Statsministeren.]

man må ikke tro, at vi kan gå ind i en forhandling om at erstatte den bundne opsparring med en forhøjelse af de afgifter, som de almindelige forbrugere skal betale. Noget sådant ville igen få helhedsløsningen til at briste, og det er dog indlysende, at når man siger til størstedelen af lønmodtagerne her i landet — dem, der ikke er lavtlønnede eller ikke har dyrtidstillæg som kvinder — at de ikke får nogen lønforhøjelse i indeværende år, og at afgifterne ikke indregnes i pristallet, så de altså heller ikke indirekte får kompensation, så ville det vist være for morsomt, om man søgte at skaffe indtægterne ved netop at sætte disse afgifter i vejret. Det ville i hvert fald ikke være i overensstemmelse med det, som vi fra regeringens side betragter som social balance.

Jeg kan altså ikke komme bort fra, at det er med nogen skepsis, man ser på muligheden for en udvalgsbehandling af disse ting. I adskillige dage har oppositionens partier kunnet studere lovforslagene. De er mange, de er komplicerede, men principperne i dem er ikke svære at overse. Det havde været muligt for oppositionens partier at møde op her i dag til den store debat i tinget ikke blot som negative kritikere, men som nogle, der havde et program at sætte i stedet for det, man kritiserer hos os, og det har man ikke. Der har ikke været meget positivt at hente i det, der er blevet sagt.

Ikke desto mindre synes jeg, i hvert fald som tingene ligger i dette øjeblik, at man kan overveje en udvalgsbehandling; i så fald vil jeg henstille, at man nedsætter udvalget straks i dette møde. Hvis partierne enes om det, kan det lade sig gøre, at dette udvalg går i gang med arbejdet tidligst muligt i morgen og fortsætter dagen igennem. Det er klart, at man i et sådant udvalg må stille spørgsmål, og det kan der ikke gøres nogle indvendinger imod, men tiden må fortrinsvis anvendes til diskussion af principperne — de er overskuelige — og her må vi høre, om der overhovedet er en forhandlingsmulighed, om venstre og de konservative overhovedet er villige til i denne situation at tage ansvar, at medvirke ved løsningen. Denne klarhed må opnås i løbet af i morgen, og hvis der ikke gennem

denne principopklaring er skabt sandsynlighed for en positiv forhandling, ja, så må udvalget afslutte sit arbejde i morgen. Man kan ikke lade disse ting drive ud i forhandlinger uden nogen ende. Det er tingene for vigtige til. Dertil haster afgørelsen for meget. Og det må vi ikke glemme: det, vi drøfter, er stadig ikke en pose enkeltheder, det er stadig en helhedsløsning, der skal skaffe landet to års arbejdsfred, en helhedsløsning, som er rimelig i sin samfundsmæssige opbygning, tager rimelig hensyn til alle sider, giver den dårligst lønnede en håndsrekning, styrker statsfinanserne og derigennem fortsætter stabiliseringslinjen og bremser kapløbet mellem indkomster og priser. Det er af hensyn til arbejdsmarkedet og af hensyn til eksporten nødvendigt, at disse forhandlinger hurtigt kommer til en afklaring, og jeg henstiller, at det sker på den måde, jeg her har tilladt mig at foreslå.

Hans Rasmussen: Efter at de højtærede ministre har svaret på mange af de vigtige spørgsmål, som er blevet draget ind i debatten, behøver jeg i hvert fald ikke at beskæftige mig stærkt dermed.

Efter de slutningsbemærkninger, som statsministeren fremsatte, kunne man måske få den opfattelse, at nu var døren lukket til, nu var der ikke flere muligheder til stede, nu stod vi umiddelbart over for valget. Jeg må også sige, at de indlæg, vi har fået fra oppositionens folk, jo ikke har været af en sådan beskaffenhed, at de ligefrem har bragt noget bidrag til den helhedsløsning, som folketinget ...

Formanden: Jeg henstiller, at forhandlingerne fortsat føres i ro.

Hans Rasmussen: ... som folketinget er i færd med at gennemføre, og det er jeg i og for sig ked af, for jeg synes, at jeg på min blide fynske og varme måde nu i formiddags kom med et indlæg, som indbød de forskellige partier til at gå ind i en realitetsforhandling. Men det er, som om man har frygtet at tage noget ansvar for det lovkompleks, som en skønne dag skulle komme ud af arbejdet.

I stedet for den kritik, som er blevet fremført af flere af ordførerne, navnlig de

[Hans Rasmussen.]

uafhængiges ordfører, burde man hellere have takket regeringen. Hvor ofte har vi ikke her i folketinget hørt, at man med alt muligt hemmelighedskræmmeri søgte at lægge de politiske forhold til rette. Nu har regeringen på folketingets bord fremlagt sine forslag og givet folketinget anledning til at drøfte dem i fuld åbenhed.

Mange af os har vist også lagt mærke til de bemærkninger, som er kommet fra oppositionens ordførere, og som selvfølgelig var noget nuancerede. Som statsministeren bemærkede, var der hos venstres ordførere ligesom en tendens til, at de godt ville gå ind i visse forhandlinger om dette lovkompleks, men vi har også forstået, at der er visse principielle uenigheder med hensyn til det lovkompleks, regeringen har fremlagt forslag om. Af indlæggene fremgår det, at man faktisk ikke havde noget imod et indgreb på arbejdsmarkedet; arbejdsmarkedet kunne godt ordnes af folketinget; men skulle man begynde at gøre indgreb over for de frie erhverv, så rejste betænkelighederne sig tårnhøjt. Det er jo her, der må være lidt fodslag; det er her, der må være balance i tingene, for vi kan ikke på den ene side bestemme arbejdernes løn- og arbejdsvilkår, mens på den anden side alle andre i samfundet frit får lov at boltre sig.

Der er rettet angreb på regeringen. Det ærede medlem hr. Poul Møller mente, at landet manglede ledelse, og at man ikke havde kunnet røgte den opgave, som man var sat til. Det ærede medlem kom med en hel masse betragtninger om de mange udgifter, der havde været under denne regering; men det ærede medlem glemte at fortælle, at vi har været inde i en rivende udvikling; befolkningen er steget i antal; vi har mange flere opgaver med hensyn til uddannelse, trafik og sociale områder, end vi tidligere har haft, og det er da indlysende, at alt det koster penge, men vi hørte da heller ikke, at det ærede medlem hr. Poul Møller havde et eneste forslag til besparelser. Det ærede medlem har siddet i dette ting igennem mange år og også deltaget i megen virksomhed og været med til at frembringe mange lovresultater her i folketinget, men besparelserne har vi ikke hørt noget om. Ja, vi fik jo en lille historie af

det ærede medlem hr. Poul Møller om den lille dreng, der tog en skefuld levertran og fik 25 øre for hver gang, der gled en skefuld levertran ned. Jeg ved ikke, om det er det ærede medlem hr. Poul Møllers egen oplevelse som lille dreng. Det er måske derfor, han strutter af livslyst, som han gør i øjeblikket, og så er det jo godt, at han ikke skulle købe amerikansk olie for pengene.

Det ærede medlem hr. Poul Møller kom videre ind på spørgsmålet om skattelempelserne. Det ærede medlem må jo kunne forstå, at der må være en helhed i de løsninger, der skal findes på det store arbejdsmarked over for de lempelser i skatterne, som kunne finde sted. Men det er jo rigtigt, som den højtærede statsminister har peget på det, at det lå ikke så enkelt, da man sluttede omsætningsafgiftsforliget mellem de fire partier, at det var „håndfast“, at lempelserne skulle gives, og derfor kom det ærede medlem hr. Poul Møller også meget let uden om klausulen. Jeg vil gerne citere klausulen; jeg synes, at den gør nogen nytte i den aftentime, vi er inde i. Den står i Folketingstidende for 1961-62, tillæg B. sp. 1136:

„Det er herved en forudsætning, at de fire partier inden den endelige udarbejdelse af udskrivningsloven for 1963-64 optager en forhandling om bedømmelsen af den økonomiske situation, herunder udsigterne for valutastillingen, beskæftigelsen samt indkomst- og prisudviklingen.

Ovenstående bestemmelser for udskrivningsloven 1963-64 vil helt eller delvis kunne fraviges, for så vidt der ud fra en almindelig samfundsøkonomisk vurdering er enighed herom.“

Se, det ærede medlem glemte at fortælle, at der skulle optages en almindelig drøftelse, og det er jo navnlig de problemer, som vi i øjeblikket drøfter her i tinget, der er så afgørende; det er valutastillingen, det er beskæftigelsen, det er indkomstudviklingen, og det er prisudviklingen, og dertil har vi nu fået, at markedsforhandlingerne er afbrudt. Jeg synes ikke, at det ærede medlem af den grund kan sige, at ingen aftaler kan indgås med regeringen, for man søger straks at kritisere dem; man sår mistillid til de aftaler, man har sluttet. Det er jo ikke rigtigt, og derfor synes jeg, det er lidt dristigt af det ærede medlem at kalde en aftale, som

[Hans Rasmussen.]

måske vil kunne træffes med regeringen næste år, og som kunne fæstnes på papiret, for blålys med henvisning til den klausul, som er indgået mellem de 4 partier.

Det er rigtigt, at selv om et af de 4 partier ikke ville være med til skattelemplerne, skulle skattelemplerne alligevel gennemføres, og regeringen gennemfører dem jo; der er ikke noget at klage over. Når så regeringen kommer med et forslag om bunden opsparing, fordi den er nødt til at styrke statsfinanserne, må vi da vel kun takke regeringen for, at den ser så realistisk på tingene, at man ikke er i stand til at køre videre, medmindre man sikrer sig den kapital, som er nødvendig til statsdriften.

Det ærede medlem hr. Poul Møller var også inde på forskellige betragtninger over den private låntagning i udlandet, bl. a. at den jo ikke har hjulpet os synderligt, og at den ikke har haft nogen indflydelse på rentesatserne. Nu er jeg ikke helt sikker på, at den private låntagning i udlandet ikke har været en stor hjælp; i forbindelse med den mangel på arbejdskraft, som hersker inden for vort erhvervsliv i øjeblikket, har denne låntagning været en god hjælper i rationaliseringen, til køb af maskiner, til hjælpeforanstaltninger af forskellig karakter, og dermed til at forhøje vor produktivitet og vor produktion. Det er ikke så enkelt bare at rive den låntagning ud af sin sammenhæng og sige, at den har ikke gjort nogen som helst gavn. Selvfølgelig har denne låntagning gjort gavn. Den har været en stor hjælp til at rationalisere hele vort erhvervsliv, og så er det jo et spørgsmål, om ikke rationaliseringen en skønne dag, når den til bunds er gennemført, vil give bonus i højere grad, end kredit- og debetsiden i øjeblikket viser.

Når det ærede medlem hr. Poul Møller videre henviser til, at parterne på arbejdsmarkedet hidtil har haft for frit spil, så ved jeg ikke, hvad for frit spil det er. Det er i hvert fald ikke fra det arbejdsmarked, der er dækket af de to hovedorganisationer, at de inflatoriske tendenser kommer. I 1961, det er rigtigt, da fornyede vi overenskomsterne og fik vel omkring 200-207 mill. kr. til deling mellem måske op til 700.000 medlemmer. Det var jo først, efter at denne delingsproces havde fundet sted, indtægts-

fremgangen begyndte i den øvrige del af samfundet. Det kan godt være, at vi navnlig her i folketinget umiddelbart derefter var for flot over for landbruget ved øjeblikkelig at bevilge det et beløb på 500 mill. kr. og dernæst også bevilge tjenestemændene et stort beløb. Det satte et vist skub i hele indtægtsfremgangen, og folketinget har således også et ansvar med hensyn til denne indtægtsfremgang. Som tingene havde udviklet sig, hvor arbejdsmarkedet kunne blive stillet over for en voldgift, så vi hellere, som det også er sket, at først statsministeren og derefter folketinget kom til at beskæftige sig med tingene.

Flere måneder før overenskomstsituationen rullede op; pegede jeg i et par taler på, at jeg fandt det ganske nødvendigt, at lovgivningsmagten nøje fulgte den udvikling, der var i gang på arbejdsmarkedet. Jeg kunne jo meget godt se, at arbejdsmarkedets lønmodtagere ikke kunne finde sig i at få en mindre lønsum til deling, hvis man, så snart arbejdsmarkedet var i orden, igen begyndte at bevilge de øvrige i samfundet store indtægter samtidig med, at de erhvervsdrivende også var i stand til at forhøje deres indtægter; dette ville kunne medføre en stærk uro på arbejdsmarkedet. Det var vel også årsagen til, at fagbevægelsen og Landsorganisationen gav tilsagn om at gå ind i den samordning, som skulle finde sted. Vi gik altså ind i samordningen, og jeg synes, at den højtærede statsminister på en udmærket måde over for folketinget har redegjort for, at den indtægtsfordeling, som skal finde sted i henhold til disse lovforslag, holder sig inden for de 3-4 pct., som formandskabet for det økonomiske råd har fundet det rimeligt at man forhøjede lønningerne med. Dermed er de altså forsvarlige.

Jeg fremkom i formiddags med et par bemærkninger om, at jeg var selv betænkelig ved, at folketinget skulle til at bestemme lønningerne; jeg var selv betænkelig ved, at man skulle til at gå ind i en slags aktiv indkomstpøolitik. På den anden side, hvis der ikke levnes arbejdsmarkedet andet end en stor opslidende konflikt, så ser jeg hellere, at man fritages for konflikten gennem den hjælp, som folketinget her giver med hensyn til at få de lavtlønnedes problemer og de andre sociale spørgsmål løst.

Det ærede medlem hr. Poul Møller siger,

[Hans Rasmussen.]

at det er en decideret klassepolitik. Jeg ved ikke, om det er klassepolitik i nogen forstand. Vi søger at hjælpe dem, der er socialt dårligst stillede, og hvis det skal betegnes som klassepolitik, ja, så må det ærede medlem hr. Poul Møller jo betegne det som sådan, men jeg synes ikke, der ligger nogen som helst klassepolitik i de lovforslag, regeringen har fremsat. Der foreligger forslag til en helhedsløsning, som vi gerne snarest skulle i gang med at føre ud i livet.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen fremkom med en del betragtninger om den politiske og økonomiske situation og fandt, at det var helt rimeligt at drøfte denne. Han kom i øvrigt ind på en historisk redegørelse for, hvad der var sket omkring omsætnings-skatteforliget, og sagde, at dette forlig jo skulle sikre valutaen, det skulle sikre beskæftigelsen, og det skulle sikre statsfinansierne, men alligevel kom vi stadig tilbage til alle disse spørgsmål. Ja, vi kommer tilbage til dem igen, for det har vist sig, at hele denne sikring ikke har været mulig. Valutaen har stadig væk været i nedgang, og derfor synes jeg, det er ansvarsbevidst af regeringen at komme tilbage til og pege på disse ting i forbindelse med forholdene på arbejdsmarkedet.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen henviser endvidere til, at fagbevægelsen har stillet mange krav, og at forligsmanden har måttet give op. Det er også rigtigt, at da forligsmanden måtte give op og fagbevægelsen over for statsministeren havde tilsluttet sig helhedsløsningen, blev forhandlingerne mellem parterne genoptaget ved statsministerens hjælp.

Jeg har i øvrigt lagt mærke til, at der i socialistisk folkeparti, i hvert fald uden for folketingssalen, gør sig andre betragtninger gældende. Jeg har bl. a. bemærket et interview i Politiken med borgmester Willy Brauer, der har sagt noget om, at han ikke var sikker på, at de store, opslidende overenskomstforhandlinger på arbejdsmarkedet stadig væk var tidssvarende. Hans tanker er altså i bevægelse; han mener, der må noget nyt til, og han er også inde på, at tjenestemændene må have deres forhøjelser på det politiske plan. Han henviser her til det svenske system, hvorefter man forud for overenskomstforhandlingerne afvejer de øko-

nomiske muligheder, og han siger, at dette måske også for os kunne være en farbar vej. Dette spørgsmål var det ærede medlem hr. Rimstad også inde på, idet han mente, at vi i og for sig godt kunne benytte den fremgangsmåde at stille et vist antal millioner kroner til rådighed, for så vidt det var forsvarligt under hensyn til beskæftigelsen, valutastillingen og den økonomiske politik som helhed.

Jeg skal ikke komme ind på de betragtninger, det ærede medlem hr. Aksel Larsen gjorde om de beløb, der indeholdes i selve lovforslaget. Det har den højtærede arbejdsminister svaret på. Men jeg er sikker på, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen udmærket godt ved, at der det første år skal fordeles et beløb på 68 mill. kr. og det næste år yderligere et beløb på 139 mill. kr. Det står i bemærkningerne, at der er tale om en yderligere lønramme. Skulle der være tale om en eller anden teknisk ordning, som skal laves i denne forbindelse, er det klart, at man kan gøre det, og det var ikke nødvendigt for det ærede medlem at gøre et stort nummer ud af det.

Derimod savnede jeg i høj grad betragtninger fra det ærede medlems side om den sygeløn, der successivt vil stige til 26 kr. Det betyder dog reelt noget for den mand eller kvinde, der er syg, at han kan være sikker på efterhånden at komme op fra 21 til 26 kr. daglig.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen gik også behændigt uden om efterlønnen — den efterløn, der sikres de folk, der er blevet gamle i et langt livs arbejde i produktionen. Dette mente det ærede medlem hr. Axel Kristensen var en social foranstaltning. Ja, både sygeløn og efterløn er sociale foranstaltninger. Men det ærede medlem glemte, at det er produktionen, der skal betale dem; det er arbejdsgiverne med deres bidrag og arbejderne med deres, der skal finansiere disse sociale foranstaltninger, og det betyder alligevel en del.

Det ærede medlem hr. Weikop henviste til, at professor Hoffmeyer skulle have sagt, at en generel priskontrol er en umulighed. Ja, det står vel til troende, at professor Hoffmeyer har sagt noget sådant. Det ærede medlem hr. Weikop siger, at professor Hoffmeyer er en vismand, og det vil jeg heller ikke se bort fra. Men professor Hoffmeyer

[Hans Rasmussen.]

har også sagt, at dyrtidsreguleringen ikke er nogen ond cirkel i det økonomiske liv; det er ikke den, der bringer inflationen ind i billedet. Vi kunne således tage professor Hoffmeyer til indtægt, når det drejer sig om hans udlægning af dyrtidsreguleringens virkninger. Men i øvrigt skal vi vel passe lidt på, hvad vismænd siger — vismænd er ikke altid af denne verden.

Derimod fik det ærede medlem hr. Weikop os til virkelig at lytte, da han sagde noget om udbud og efterspørgsel, som han betragtede som noget ganske fundamentalt. Det er fundamentalt i hele det økonomiske liv inden for vore private virksomheder, og hvis det nu også var sådan, at man kunne lade udbud og efterspørgsel være bestemmende for arbejdsmarkedet, var det en anden sag. Men her er der jo stærke traditioner for, at folkettinget griber ind, når det trækker op til en konflikt, eller en konflikt har været i gang. Konflikten er så blevet standset, og udbud og efterspørgsel har ikke her været afgørende. Det har ikke været et spørgsmål om, hvorvidt der var en vis arbejdsmangel eller for mange arbejdere — nej, her kunne man godt sætte reguleringsbestemmelserne i gang.

Jeg synes i og for sig, det kendetegner hele denne drøftelse, at man ikke har noget imod at sætte restriktionspolitikken i gang over for lønmodtagerne, over for arbejdsmarkedet, men derimod ikke, når det drejer sig om de frie erhverv; de skal have lov til at trives uden restriktioner af nogen art.

Det ærede medlem hr. Axel Kristensen henviste også til, at virksomhederne jo skal udvide, og det eneste, der giver dem mulighed for udvidelse, er avancerne, og det er vel også rigtigt, at det er det, de tjener, de skal bruge til udvidelser. Men jeg vil i den forbindelse gerne pege på, at folkettinget har været virksomhederne meget behjælpelig med udvidelser gennem afskrivningsreglerne, gennem mulighederne for at sætte ind i investeringsfonde, og navnlig gennem

den lovgivning, som blev gennemført i flertalsregeringens første tid; friaktierne har været et resultat af denne lovgivning.

Jeg synes, det var en god bemærkning, det ærede medlem kom med, da han sagde, at han kunne heller ikke forstå, hvordan man var i stand til at leve for 250 kr. om ugen. Det er for at forbedre de lavtlønnedes kår, regeringen har fremsat sit lovforslag; regeringen ønsker ikke, at det skal ske gennem social understøttelse. Vi ønsker, at det skal komme fra produktionen, fra den arbejdskraft, de sætter ind i virksomhederne, og som de skal have en rimelig løn for, og da det ikke kunne komme til en forståelse med Dansk Arbejdsgiverforening, har statsministeren grebet ind, og nu har folkettinget altså disse lovforslag til behandling og forhåbentlig hurtig behandling.

Jeg vil gerne sige, at jeg synes også der godt kunne komme lidt mere skub i de positive betragtninger, navnlig fra oppositionens side. Hvor ofte har vi ikke siddet her i denne sal i sene nattetimer, ja, til helt hen på morgenen, hvor der alene forelå til behandling spørgsmålet om ophøjelse af et forkastet mæglingforslag til lov. Da var der anderledes skub i, anderledes hurtighed over oppositionens folk, når det drejede sig om alene at klare arbejdsmarkedets forhold; det var så vigtigt, at det skulle gøres hurtigt. Men her, hvor det drejer sig om at klare arbejdsmarkedets forhold i forbindelse med en lang række love af økonomisk art, hvor det også drejer sig om at holde indtægterne nede, er hurtigheden ikke til stede. Derfor vil jeg gerne tilslutte mig den betragtning, som den højtærede statsminister fremkom med, at nu må vi have klarhed over partiernes stilling, nu må vi vide, hvor de forskellige partier står, således at vi hurtigt er i stand til at komme igennem udvalgsarbejdet, og således at vi kan tage bestik af, hvorledes tingene i øvrigt skal forme sig.

Jeg kan så sige, at det forslag til motiveret dagsorden, som det ærede medlem hr. Chr. Madsen har fremsat, er regeringspartierne ikke i stand til at tilslutte sig; men jeg vil

[Hans Rasmussen.]

gerne i den anledning fremsætte et andet forslag til motiveret dagsorden på socialdemokratiets og det radikale venstres vegne. Det lyder således:

„Folketinget giver sin tilslutning til, at de foreliggende problemer af økonomisk og fordelingsmæssig art søges løst i overensstemmelse med hovedlinjerne i regeringens helhedsløsning omfattende alle 12 lovforslag som fremlagt og motiveret af regeringen, og at dette sker så hurtigt, som hensynet til de for hele befolkningen så afgørende beslutninger vedrørende arbejdsmarkedet og eksporten nødvendig gør.

Folketinget fortsætter derefter behandlingen af de foreliggende lovforslag.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag til motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Axel Kristensen: Efter den højtærede statsministers tale kunne man måske lægge alt andet væk og nøjes med at svare ham. Forholdet er jo det, at der sidder mange lyttere og seere, som har hørt, hvad ministeren har svaret, og det må derfor være rimeligt, at vi tager nogle enkeltheder først. Deri vil der også ligge et svar til den højtærede statsminister.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen talte om, at når man nu lavede disse sygelønsordninger, var det nok sociale foranstaltninger — også efterlønsordningen — men det var dog erhvervslivet, der betalte, derved at arbejdere og arbejdsgivere betalte. Ja men det er jo en selvfølge, at det er altid produktionen, der betaler, både lønninger, sociale foranstaltninger o. s. v. Man tager en vis del af produktionen og bruger den til et givet formål, og det kan gøres på én måde, det kan gøres på en anden måde, men derfor er det alligevel rigtigt, at erhvervslivet, produktionen skal bære denne udgift. Det går fra produktion til forbrug, og det er netop de spørgsmål, vi drøfter her.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen talte om, at avancerne var selvfølgelig væsentlige, det erkendte han over for mig, fordi man ved hjælp af det, man tjener, skal bygge et bedre produktionsapparat op; og

gode avancer, når der i øvrigt samtidig er en rimelig levestandard i befolkningen, er et gode, fordi disse forøgede avancer skal hæve levestandarden i fremtiden. Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen erkendte over for mig, at jeg havde ret i det, jeg her havde sagt, men fremhævede samtidig de afskrivningsregler, der var gennemført. Ja vel, dem har vi for det første været enige om, men det næste er, at man skal da tjene de penge også. Hvis man ikke har haft en avance og et overskud, har man ingen penge at afskrive med, og derfor er det altså stadig væk den første forudsætning, at erhvervslivet har et sådant overskud, at det kan finansiere den fremtidige produktion.

Må jeg endvidere gentage det, jeg sagde i formiddags, at der skal ingen tvivl være om, at når vi nu taler om overenskomstvilkår, om lønniveauer, så ønsker vi fra vor side, at der ydes den højst mulige løn, til hvilken Danmarks erhvervsliv er så konkurrence-dygtigt, at vi kan tjene den valuta hjem gennem vor eksport, uden hvilken Danmark ikke kan leve. Jeg tror ikke, at der er noget parti, det kan jeg ikke forestille mig, der ikke ønsker den højst mulige løn og dermed den højst mulige levestandard, til hvilken vi er konkurrence-dygtige.

Endvidere vil jeg gerne sige, at jeg desværre også brugte ordet helhedsløsning i formiddags. Det er ved at få et alt for fornemt indhold, og jeg ville derfor foretrække at sige en samtidig løsning af forskellige problemer; det er det, der er tale om. Der er bunker af problemer, som det er vigtigt og nødvendigt at løse, men folk, der ikke giver sig af med det på samme måde som vi, ville let kunne få det indtryk, at man ved en helhedsløsning tog fat på alle uheldige tilstande og løste dem på én gang. Det tør man vist sige, at de foreliggende lovforslag ikke gør. Derfor synes jeg ikke, man skal lægge mere i dette flotte ord, end det egentlig indeholder.

Formanden: Det er nødvendigt, at der er mere ro under forhandlingen. Jeg gør opmærksom på, at de, der skal arbejde her i salen, nødvendigvis må have et minimum af ro at arbejde i.

Axel Kristensen: Dernæst vil jeg gerne sige, at når det gang på gang er hævdet, at

[Axel Kristensen.]

hermed lavede man restriktioner imod lønstigninger for arbejderne, og så måtte man også gøre det for andre, må man dog ved bedømmelsen af det, når man tager alle disse forskellige faktorer ind i ét billede og prøver på samtidig at løse problemerne, også se en smule på, hvem der indtil nu har haft væsentlige reallønsstigninger og realindkomststigninger, og hvem der ikke har haft det. Det økonomiske råd har givet os de oplysninger, at landbruget praktisk talt ingen realindkomststigning har haft, hvor alle andre har haft det. Er det så en velafbalanceret betragtning, at alle ikke må stige i løn eller indtægt? Det kan man da vist ikke sige.

Dernæst er det da vist også ganske givet, at man ikke siger, at lønmodtagerne ikke skal stige i løn. Det siger man netop ikke. Det, der skal udbetales første år, vil med dyrtidstillæg og de 69 mill. kr. med meget forsigtig beregning give en forøget løn-udbetaling på omkring 900 mill. kr., og når det så samtidig er fastslået, at disse lønmodtagere i det sidste år ikke alene har fået dækning for prisstigningerne gennem lønglidning, men faktisk har fået en reallønsstigning, så er det dyrtidstillæg, man nu giver dem, altså ikke en dækning for prisstigninger, der har været i det forløbne år, for denne dækning er ydet af lønglidningen på forhånd. Derfor er disse 800-900 mill. kr. en reel forhøjelse af levedoden i øjeblikket. Det er altså ikke rigtigt, at de slet ingenting skal have, og man kan ikke samtidig gøre forsøg på at opstille den absolutte begrænsning, at andre ikke må have større avance, end de har i dag. De samme lønmodtagere skal også have dyrtidstillæg i den tid, der kommer, for de prisstigninger, som måtte komme. De skal også have lønstigning til næste år. Jeg under dem det fuldt ud, det er da ikke det, det drejer sig om, men andre må ikke få avancestigning i den tid, og de må ikke engang få dækning, hvis lønmarkedet er således, at man ikke kan undgå at give højere lønninger, hvis man vil beholde sin beskæftigelse. Man kan ikke komme og sige, at dette er velafbalanceret, og at det alene er restriktioner mod arbejderne, man vil. Dette er ikke rigtigt.

Den højtærede arbejdsminister hr. Bundvad sagde, at vi ikke havde givet nogen besked om vor stilling til lovforslaget om

kollektive overenskomster. Må jeg nu for det første sige, at jeg med vilje har søgt at undgå at tale om hele dette princip, at vi nu fastsætter lønninger her i tinget. Hvis vi skal det, så kan det være, at vi kommer endnu længere fra hinanden, end vi er. Jeg har undladt at tage disse spørgsmål op netop for at holde mulighederne åbne for at nå et resultat. Vi har ikke taget afstand fra dette forslag, men vi har sagt, at dette forslag og forslaget til lov om udbyttebegrænsning ikke løser den opgave, der er stillet, nemlig at sikre, at inflationen standser.

Jeg sagde også i formiddags — og det vil jeg også meget gerne have, at statsministeren hører — jeg sagde udtrykkeligt, at vi fra vort parti var villige til at tage et medansvar for dette, men man kunne ikke stille os over for et diktat, der sagde, at vi skulle tage medansvar uden indfyldelse på, hvad der skete.

Hvis det er således, at regeringspartierne vil gennemføre dette uændret alene, vel, så må de det, men så kan man ikke sige, at vi ikke vil tage et medansvar. Jeg har udtrykkeligt sagt, at vi var villige til at tage et medansvar. Jeg henviste til, at da man lavede forliget sidste sommer, tog vi også medansvaret for ting, vi på forhånd måtte sige endog var forkerte. Det måtte vi, fordi vi er et mindretal. Vi kan ikke bestemme, hvordan det hele skal være. Vi accepterede f. eks., at omsætningsafgiften skulle indgå i det pristal, vi nu har, og den har medvirket til de 2 portioner dyrtidstillæg, der blev givet. Det var mod vor overbevisning om, hvad der var rigtigt, men vi kunne ikke undgå det, hvis vi ville have et forlig, og vi ønskede en skattereform, der fremmede opsparringen ved i højere grad at lade forbruget betale skatterne i stedet for indtægten for derved at fremme kapitaldannelsen, som er for lille i Danmark, og som nødvendigvis må stige. Vi viste dér, at vi var villige til at tage medansvar også for ting, vi ikke var særlig glade for.

Dette henviste jeg til i formiddags, og dermed mente jeg netop at sige, at hvis der var mulighed for en realitetsforhandling, ville vi kunne gå med til ting, vi i og for sig ikke var glade for, men vi kunne selvfølgelig ikke tage medansvar for regeringens lovforslag, som de foreligger, fordi de ikke giver den løsning, som skal til. Når

[Axel Kristensen.]

man fra nu af sætter omkring 800-900 mill. kr. yderligere i omløb i købeevne til lønmodtagerne, er det givet, at det vil blive ganske overordentligt svært at standse den udvikling, vi er inde i. Jeg svarede, da jeg blev spurgt, hvad vi ville sige til pris- og avancementstop, ganske klart, at hvis det var en almindelig kontrol med priser og avancer, ville vi gå imod det, fordi erfaringen viste, at en sådan kontrol var en uhyre gene og ikke løste opgaverne, fordi resultatet bare blev en kontrol med avancerne, medens man i stedet burde fremme den billigst mulige produktion. Det er ikke væsentligt for folk, om de, de køber hos, har en god eller en dårlig avance, for hvis de producerer billigere og kan betjene befolkningen billigere, er det ikke nogen ulykke, at de får en god avance. Men jeg føjede til, at fordi regeringen i disse forslag havde indlagt et forsøg på at bremse lønglidningen, hvad der for mig er en helt afgørende ting i denne sag, var vi villige til at forhandle om det. Men man måtte over for os sandsynliggøre, at dette indgreb over for lønglidningen måtte virke, og det er meget væsentligt.

Jeg har her en statistik, der siger, at i de 2 sidste overenskomstperioder har lønudviklingen været således: i 1958-60 gav mæglingforslaget 5,1 pct.s lønstigning, dyrtidstillægget kun 3,8 pct., medens lønglidningen gav 9,9 pct., altså 10 pct.s lønglidning i løbet af disse par år, lige så meget som dyrtidstillægget og den overenskomstmæssige lønstigning gav tilsammen. Og hvis jeg tager den sidste overenskomstperiode, den, der udløber den 1. marts, ligger det ganske tilsvarende. Mæglingforslaget i 1961 gav 4,9 pct.s lønstigning, dyrtidstillægget 4,5 pct. og lønglidningen 10,6 pct. Når vi ved, at lønningerne altså i disse 2 overenskomstperioder er steget med 40 pct., der har medført prisstigninger på 20 pct., er det klart, at det afgørende ønske må være at standse denne lønglidning. Vi har tilsagt vor medvirken til det, selv om man skal bruge sådanne midler som dette prisstop, hvis man kan overbevise os om, at det vil virke. Vi vil da ikke være med til dette apparat, hvis vi ikke tror på, at det virker, og jeg har gjort opmærksom på — og det ærede medlem hr. Hans Rasmussen sagde

det her i dag — at for jernindustrien gælder dette ikke, fordi alle de stigninger, de får i årenes løb, faktisk er overenskomstmæssige.

Det er meget rigtigt, hvad den højtærede handelsminister sagde, at man selvfølgelig også kontrollerer priserne hos dem, der leverer materialer til boligbyggeriet; men der er ingen kontrol med den lønglidning, der finder sted for bygningshåndværkerne i selve byggeriet, og den kontrol, som den højtærede boligminister etablerer — det blev sagt netop ved en afbrydelse i formiddags — udøves kun over for det kontrolrede byggeri, og den højtærede minister har i hvert fald sagt til os, at det var på kvadratmeterprisen. Men dette er ingen kontrol med lønglidningen, og det er da givet, at hvis man opretholder lønglidningen på disse to meget store områder, så kan man ikke holde styr på den nogen steder.

Derfor er det, vi siger, at vi vil da gerne være med til disse ting, men vi må have en forhandling, hvor ministrene virkelig stiller os over for dette, at vi drøfter, hvad det hjælper. Vi må da nødvendigvis her have lov til at fremsætte vore bemærkninger og give udtryk for vor tvivl om, at dette er den rigtige form. Vi har utrykkelig sagt, at vi vil ikke være principryttere. Vi ved, at det er nødvendigt at få visse ting standset.

Så hævder man, at vi ikke er fremkommet med noget forslag. Men jeg synes, den højtærede statsminister slap for billigt om ved dette; det skuffede mig i og for sig. I fredags blev vi kaldt til møde hos den højtærede statsminister. Vi drøftede sagen og stillede en række spørgsmål, og det var helt åbenbart, at det ikke var muligt at få klaret en række af de spørgsmål, vi stillede. Der var uklarhed med hensyn til, hvad man mente med de forskellige ting. Det blev så lovet os, at vi hurtigst muligt skulle få lovforslagene, og mit parti havde for at muliggøre en hurtig bearbejdning af spørgsmålet på forhånd indkaldt til partimøde lørdag morgen. Vi arbejdede hele lørdagen. Jeg kan give den oplysning, at jeg straks satte statistikere i gang med at skaffe det statistiske materiale, uden hvilket jeg som ordfører ikke kunne holde en forsvarlig tale her, og det var så stort et arbejde, at jeg først fik det tirsdag eftermiddag.

[Axel Kristensen.]

Jeg kan fortælle den højtærede statsminister, at jeg har arbejdet med disse spørgsmål uafbrudt fra det øjeblik, vi overhovedet fik mulighed for at arbejde med dem, men det kan da ikke forlanges, at vi samtidig skulle være i stand til at udarbejde modforslag, når vi ved, at vi er et mindretal, når vi ved, at hvis vi skal øve indflydelse på dette, skal det være ved samarbejde, ved forhandling. Derfor koncentrerer vi os om at få bearbejdet disse lovforslag for at finde ud af, hvad der må rettes, for at vi kan forsvare at gå med til dem. Vi tilsiger en forhandling, og så siger den højtærede statsminister faktisk, at det har været spildt, fordi vi ikke kan komme med andre forslag. De ville jo være blevet afvist, fordi de ikke er i overensstemmelse med den højtærede statsministers og hans partis synspunkter.

Jeg har her klart og tydeligt påvist, hvor urimelig den pristalsordning, vi har, er, og jeg har udtrykkeligt sagt, at vi meget gerne vil være med til at finde en anden form, således at arbejdere og lønmodtagere sikres en rimelig udvikling i deres vilkår også i en overenskomstperiode. Men dette, at man giver løntillæg i form af dyrtidstillæg, fordi man har givet en så stor lønstigning, at det må medføre prisstigning, er forkert, og så længe man opretholder dette, får man ikke standset den forkerte udvikling. Jeg har altså klart sagt, at det positive, hvis vi skulle bestemme det, måtte være en ombygning af dette, således at den inflatoriske virkning, som pristallet har, blev fjernet, ikke trygheden for lønmodtagerne, ikke en rimelig udvikling, men de fejl, der er i dette system.

Jeg har endvidere klart sagt, at jeg ikke tror på muligheden af virkelig at hjælpe de mennesker, der er lavt lønede i Danmark, hvis der ikke bliver større frihed på arbejdsmarkedet. Jeg har sagt det om og om igen i alle de år, jeg har haft lejlighed til at stå på denne talerstol, men socialdemokratiet, som er noget af det mest stokreaktionære på dette område, som overhovedet ikke kan tænke nye tanker på arbejdsmarkedsområdet, og som kun klamrer sig til en fortid, der ikke mere eksisterer, vil ikke være med dertil. Hvad kunne det så hjælpe, om jeg havde formet et forslag? — hvad jeg i øv-

rigt har gjort; det er fremsat af venstre så tidligt som omkring 1953-54.

Sandheden er den, at enten må man have arbejdsløshed, som kan hindre lønglidning — og lønglidning er af det onde — fordi lønningerne skal stige ved reelle forhandlinger i henhold til aftaler, der er sluttet for en periode, så erhvervslivet ved, hvilke vilkår det arbejder under. Det skal ikke være sådan, at man ligger på lur bag skovens træer og falder over hinanden og hugger noget, hvor man kan. Det skal være reelle overenskomster, som overholdes af begge parter — men ikke lønglidning. Det, der skal gives i lønstigning, skal gives ved overenskomstforhandlingerne.

Altså: enten må man have det helt urimelige, at mennesker går arbejdsløse, sådan at man altid kan få en anden, hvis én forlanger mere, end han har krav på efter overenskomsten. Det ønsker jeg ikke. Jeg har prøvet at være arbejdsgiver i 1930'erne og komme til porten og se de arbejdsløse stå dér: Jeg ønsker aldrig nogen sinde mere at opleve det, aldrig. Eller også må man finde en anden udvej, og der er kun den, at den, der er lavt lønnet, men som kan udføre et højere lønnet arbejde, må have lov til at gå hen og gøre det, således at der ikke bliver mangel på de højtlønnede, således at ligegyldigt arbejde falder væk, sådan at det lavt lønede arbejde bliver rationaliseret, således at de arbejdere også kan opnå en højere løn. Det er vort positive forslag og standpunkt. Den højtærede statsminister kan ikke komme og sige, at vi ikke har anvist veje.

Man har også talt om, hvad vi ville med de lavtlønnede. Vi har ikke afvist den foreslåede udvej, hvis den er et nødvendigt led i en ordning, som vi kan tro på løser opgaven. Men jeg har sagt, at jeg ved — og det ved også de ærede medlemmer, som har forstand på overenskomster — at det aldrig er lykkedes at lave en lavtlønsordning, som holdt. Sandheden er den, at de højtlønnede, fordi de har monopol på området, altid stiger mere end de andre. Og så skal de lavtlønnede af den smule lønstigning, de har fået, betale de højere priser til deres kammerater, der er bedre stillet. Det skal de nemlig; de skal betale de priser, som flyder af, at de andre får lønstigning.

[Axel Kristensen.]

Jeg har en statistik her, som jeg gerne vil anføre. Her i København, i hovedstaden, steg lønningerne for faglærte 3 kr. 85 øre fra 1953 til 1962. Dette fordeler sig således: 83 øre på dyrtidsregulering i den periode, 86 øre på overenskomstmæssig lønstigning, men 2 kr. 16 øre på lønglidning. For de ufaglærte — jeg ved godt, at man ikke kan sige, alle ufaglærte er lavtlønnede, men forskellen i de to grupper giver alligevel et billede — ligger det således, at dissers løn steg med 3 kr. 4 øre mod de faglærtes 3 kr. 85 øre i den samme årrække. De to gruppers løn er selvfølgelig steget lige meget som følge af dyrtidstillæg, nemlig 83 øre — det er derfor, Dansk Arbejdsmands Forbund klamrer sig til dyrtidsordningen, idet den ikke er procentvis, men giver lige så meget til den højtlønnede som til den lavtlønnede; hvis den var procentvis, var det ikke således. Overenskomstmæssigt steg lønningerne for de lavtlønnede 1 kr. 7 øre — altså 21 øre mere end for de faglærte — men i lønglidning fik de kun 1 kr. 14 øre mod de faglærtes 2 kr. 16 øre. Slutresultatet blev, selv om man ved overenskomst havde givet de lavtlønnede lidt mere, at de faglærtes løn steg 80 øre mere end de lavere lønnede ufaglærtes løn.

Derfor siger jeg: venstre vil gerne være med til at klare det for de lavtlønnede, men det kan ikke nytte noget, at vi accepterer en løsning, der ikke er nogen løsning for de lavtlønnede, før man kan få gennemført en fornuftigere ordning med friere arbejdsret. De skal arbejde til overenskomstmæssige lønninger, ikke under. Jeg vil ikke have dem til at konkurrere om at trykke de overenskomstmæssige lønninger, men ønsker blot, at de skal have lov til at gå hen og arbejde, hvor de vil, således at arbejdskraft ikke bliver en mangelvare på visse områder. Indtil da kan det være rimeligt at klare det f. eks. ved børnetilskud, som jeg har nævnt, fordi det virkelig hjælper dem, der har hårdest brug for det, nemlig dem, der har børn.

Jeg mener hermed også at have svaret den højtærede statsminister ganske klart. Jeg forstår efterhånden statsministeren sådan, at han ikke tror på forhandling. Vi har vist forhandlingsvilje. Vi har erklæret os rede til at tage et medansvar, også for ting,

som vi ikke synes er rigtige og rimelige, under forudsætning af, at vi gennem en forhandling kan opnå sådanne resultater, at vi tror på, at det kan nytte, men vi vil ikke have medansvar for et diktat, om hvilket vi i dag har kunnet påvise, at det har afgørende fejl.

Henry Christensen: Ja, jeg opsnappede en bemærkning af den højtærede finansminister, om det kunne tænkes, at jeg sagde lidt til finansministeren, og jeg skal endnu en gang føje finansministeren i hans fødselsdagsønsker og begynde med nogle bemærkninger til ham.

I og for sig kunne det være fristende at gå ind på mange af de bemærkninger og synspunkter, den højtærede finansminister fremsatte i sin tale. Jeg kan måske gøre den kritiske bemærkning, at det nok havde været rimeligt over for arbejdet her i folkettingen — ikke mindst når man tager hensyn til de bemærkninger, den højtærede statsminister senere gjorde om ønsket om at gennemføre en ganske voldsom forcering — om den højtærede finansminister straks, da han fremsatte sit lovforslag om bunden opsparring, som grundlag for tingets drøftelse og stillingtagen havde givet det en lang række af de oplysninger, som ministeren nu gav. Nogle af disse oplysninger kender de af tingets medlemmer, som er medlemmer af finansudvalget, en række andre af dem har vi ikke kunnet kende på forhånd. Det havde været rimeligt af hensyn til arbejdet i det høje ting, ikke mindst når vi står over for regeringens egne krav, om man havde taget dette hensyn, om finansministeren altså havde gjort sin fremsættelsestale noget mere grundig og noget mere fyldestgørende, end tilfældet altså blev.

Både i den højtærede finansministers og i det ærede medlem hr. Hans Rasmussens taler fik vi igen en række bemærkninger om det, man kalder aftalen eller forliget eller anden del af forliget eller skattereformen. Regeringen bebrejder på ny oppositionen, at den skattereform, man sidste år endes om at gennemføre, vil oppositionen nu ikke være med til at fravige. Over for dette må jeg gentage et par bemærkninger og et par synspunkter.

Det er rigtigt, at vi i forliget aftalte, at vi

[Henry Christensen.]

ville være villige til at drøfte en skattereform i forbindelse med den endelige stillingtagen til udskrivningsloven, og at der i denne drøftelse måtte indgå en overvejelse af den økonomiske situation, herunder udsigterne for valutastillingen, indkomst- og prisudviklingen m. v. Men jeg må gentage, at det, som regeringen foreslår, er at fravige skattereformen, ikke for derved at styrke valutastillingen eller for at opnå andre af de ting, som det blev påpeget skulle begrænse købekraften her i samfundet, men af en helt anden grund. Man vil fravige aftalen, fordi regeringen siger: nu vil vi gerne have de penge at bruge. Det er kendsgerningen, det er stillingen, og det må kunne gå op for befolkningen, at det er det, regeringen har sagt til os. Jeg tror, at alle, der deltog i overvejelserne sidste år, vil være enig med mig om, at dette at blive stillet over for en sådan tankegang ligger helt, helt uden for det, vi dengang beskæftigede os med. Derfor kan jeg med megen ret sige, at regeringen her har anlagt et synspunkt, der ikke harmonerer med den linje, vi anlagde dengang, og det må være både berettiget og nødvendigt at sige til, når man har den opfattelse.

Jeg kan også godt underbygge de synspunkter, jeg gjorde gældende i formiddags om, at der er meget grundlag for at tro, at regeringen og regeringspartierne ikke havde den egentlige gode vilje på dette punkt, da vi indgik forliget. Det var i juni måned, vi gennemførte forliget, og da de glade sommerdage var overstået, udtalte socialdemokratiets omsordfører, det ærede medlem hr. Peter Nielsen — jeg beder om tilladelse til et citat — den 10. august til Ekstrabladet:

„Personlig har jeg aldrig troet på, at der blev mulighed for at gennemføre skattelettelser. Hvis regeringspartierne og venstre og de konservative ikke bedømmer situationen til foråret på samme måde, så bliver det vel nødvendigt med et valg.“

Hvad er meningen med det? Hvad er meningen med et sådant forlig? Hvad er meningen med udtrykket: jeg har aldrig nogen sinde troet på, at det kunne gennemføres? Er det en rimelig behandling? Er det en rimelig form for arbejdet mellem

folketingets partier at gøre noget sådant? Jeg kunne også sige en hel del om og citere, hvad den højtærede økonomiminister skrev på samme basis i en kronik i Politiken den 10. september 1962. Jeg skal lade være med at citere, hvad økonomiministeren skrev; det kunne i og for sig være let, men det ligger på samme linje. Det er det, der begrundet vort synspunkt: at regeringen ikke har anlagt en fast holdning, ikke har haft en fast vilje til at sætte alt ind på at respektere den aftale, der på dette punkt var blevet truffet.

Nu går vi så ind i vurderingen af kravene til den aktuelle finanspolitik. Der siger den højtærede finansminister, at hvad angår den bundne opsparing, er der ikke denne gang taget hensyn til f. eks. de gamle, de ældre medborgere, og man har heller ikke fundet anledning til i større eller mindre omfang at undtage dem, der har præsteret en opsparing frivilligt, fordi, siger finansministeren, man har disponeret ud fra, at den bundne opsparing skulle erstatte skattereformen fuldt ud. Hvorfor skulle den nu præcis det? Hvorfor skulle det være præcis sådan, at det skulle være det samme beløb, man skulle have ind? Det er, som om det har været et princip at gennemhulle aftalen, øjensynlig mere på grund af kritik fra andre sider end på grund af realiteter.

Vi har, og det gentager jeg, fra venstre erklæret os villige til at drøfte og realitetsforhandle også forhold i forbindelse hermed, men det er da klart, at vi må have en afklaring af skønnet over de kommende statsfinanser. Her indrømmede finansministeren, at det muligvis kunne være, at indkomsterne var undervurderet. Det må vi søge at få opklaret; det er en ting, der må klares. Jeg opfordrer finansministeren til at give det meget direkte tilsagn ved en forhandling, at i samme omfang der konstateres andre indtægter, behøver man ikke de ekstraindtægter, man vil have gennem den bundne opsparing.

Vi kunne også igen gå stærkt ind på hele diskussionen om udgifterne. Jeg skal nøjes med at konstatere, at udgiftsstigningen fra 1962 til 1963 i dag af finansministeren er erkendt at være på 1.600 mill. kr. Det tal står klart nok, det er let nok at fatte. Den højtærede finansminister gav oplysning om

[Henry Christensen.]

en række af de forhold, der begrundede disse udgiftsstigninger, og siger, som også det ærede medlem hr. Hans Rasmussen har sagt, at hvis oppositionen vil anfægte, at udgiftsstigningen bliver så stor, må den stille sine forslag til besparelser. Jeg har hertil svaret, hvad den højtærede finansminister var så venlig at citere en gang til — det er nu sagt 2 gange, så det behøver jeg formentlig ikke at gentage selv — at hvis der skal være en alvorlig diskussion her i tinget, må udgangspunktet være; at vi er enige om, at spørgsmålet om tilpasning af statens udgifter ikke er et spørgsmål mellem statsministeren og mig eller mellem ham og mit parti, for der er en lang række udgiftsområder, hvor den ene siger: det vil vi ikke høre tale om, og hvor den anden siger: det vil vi høre tale om. Hvis vi skal tilpasse statens udgifter til det, vi vil anse for det under hensyn til den samfundsøkonomiske udvikling forsvarlige, så må vi anlægge det synspunkt: hvor meget kan vi tillade os i år at forhøje udgifterne med? Og kommer vi til, at det ligger på et tal måske 200 mill. kr. lavere end det, finansministeren i øjeblikket regner med, må det være noget, vi kan forhandle sammen om.

Selvfølge vil vi være i stand til at stille forslag om konkrete besparelser, især hvis finansministeren vil overlade os finansministeriet en uges tid, men vi har også forsøgt denne udvej ved forskellige tidligere lejligheder. Må jeg minde om, at vi f. eks. for nogle år siden stillede det konkrete forslag at regulere renten af de gamle statsboligstøttelån, der var så urimeligt lav som 1,2 og 2,2 pct. Vi stillede det som et konkret forslag og oplevede da, at man fra socialdemokratisk side ved den efterfølgende valgkamp førte en helt uhyrlig valgkampagne på dette specielle forslag. . . (*Afbrydelse af ministeren for offentlige arbejder* [Lindberg]) . . . Det er muligt, at den højtærede minister for offentlige arbejder ikke har gjort det, men han er jo ikke den eneste, der fører valgkamp for socialdemokratiet. . . (*Afbrydelse*). Ja, jeg undtager gerne ministeren for offentlige arbejder. Men man førte en uhyrlig valgagitation mod os andre og fortalte: dér kan I se, hvad de ækle partier venstre og de konservative vil; de vil

forhøje renten for de mennesker, der bor i de statsstøttede lejligheder og huse, og det er helt urimeligt. Og så forsøgte man at skabe en fanatisk vurdering på dette agitationsgrundlag. Da vi sidste år skulle forhandle om besparelser, hvad kom regeringen så med? Regeringen kom og tog præcis det besparelsesforslag op, vi havde stillet, og som man havde agiteret voldsomt imod, men som man nu fandt både rimeligt, fornuftigt og nødvendigt i situationen.

Dette er et enkelt blandt mange eksempler, jeg kunne nævne, der begrunder, at sådan som diskussionen desværre er mellem de politiske partier — og jeg ville meget håbe, at den kunne blive anderledes — har det ikke hidtil vist sig muligt på et fair grundlag at foretage drøftelser af de af den ene part stillede forslag om besparelser, hvad vi i og for sig er kede af. Derfor er den eneste vej, hvis man vil noget, hvis der skal være mening og realitet i tingene, at man i fællesskab tager ansvaret for disse forhold.

Den højtærede finansminister siger til mig, at der kommer til stadighed medlemmer fra oppositionen og stiller forslag om en eller anden udgiftsforhøjelse, og jeg må erkende, at det kommer der lejlighedsvis. Det er måske rigtigt, at der er tilfælde, hvor dette ikke burde være sket, men selv om man stiller krav eller stiller forslag om, at et område tilgodeses, behøver det dog ikke altid at være en udgiftsforhøjelse, man kræver, men det kan være således, at man i sin afvejning af, hvilke projekter der skal have prioritet, anbefaler, at den pågældende sag kommer til at stå med en højere prioritet. Finansministeren ser betænkelig ud, men lad os også gøre disse ting op på fornuftigt vis med hinanden.

Jeg erkender, at vi selvfølgelig, hvis vi går ind i forhandlinger om besparelser, må tage et fælles ansvar for resultatet og respektere det, og det mener jeg venstre gjorde, da man gennemførte besparelserne sidste år på områder, hvor der måske var en hel del af venstres vælgere, der i særlig grad føle sig ubehageligt til mode. Selvfølgelig må vi tage ansvaret for tingene.

Jeg kan jo ikke sige, at vi nåede en tilfredsstillende afklaring på spørgsmålet om udgiftsloftet. Finansministeren tilbød dog en forhandling og drøftelse, men føjede til, at det måtte være meget indgående drøftel-

[Henry Christensen.]

ser, der skulle gå forud. Det kan den højtærede finansminister bedst bedømme. Jeg nævner dette i relation til det, den højtærede statsminister for nogle minutter siden sagde om den tid, han ville give det høje ting. Hvad er meningen? Er meningen den, at statsministeren vil give det høje ting så kort en forhandlingsperiode, at det f. eks. ikke er muligt at gennemarbejde spørgsmålet om en videreførelse af det udgiftstop, vi havde sidste år, og gennemføre en aftale derom? Hvad betyder det, hvis det forholder sig sådan? Så betyder det, at man kommer og tilbyder forhandling om disse ting på skrømt. Man siger: vi vil gerne forhandle, men hvis disse forhandlinger ikke er sluttede i morgen, så vil vi ikke forhandle videre. Men så føjer man til, at på et så centralt område skal der indgående drøftelser til, og man må forstå, at det er indgående drøftelser, der vil kræve lang tid.

Til den højtærede handelsminister vil jeg blot gøre to ganske korte bemærkninger. Den ene er, at den højtærede handelsminister altså erkendte, at der var svagheder i forslaget, der vil komme til at betyde, at der ikke vil være den nøje sammenhæng mellem indkomststoppene i alle tilfælde, men at der endda vil være indkomstnedgang i visse tilfælde i sammenligning med andre. Vi kan godt løse dette på fornuftig vis, hvis den højtærede handelsminister vil forhandle derom.

Handelsministeren gjorde sig i øvrigt umage for at give en meget bred og detaljeret fremstilling, og han fortalte os, at nu havde han svaret på alle spørgsmål til ham. Men det lykkedes ham f. eks. ikke at give en begrundelse for, hvorfor det skulle være rimeligt at stille krav om stop og eventuelt nedgang i en række private selskabers honorarer, medens det skulle være rimeligt på samme tidspunkt at give forhøjelse af statens honorarer ved at sætte tillægget op fra 132 pct. til 140 pct. Hvilken indre sammenhæng er der i det? Det havde den højtærede

minister ikke tid til at gøre bemærkninger om.

Når statsministeren har set frem til debatten med den største forventning, ved jeg egentlig ikke, hvad det er for forventninger, statsministeren har ment at få indfriet ved denne lejlighed. Første behandling må vel være en forhandling, der trækker hovedlinjerne op og også peger på de kritiske momenter i forslagene og i situationen, der er at pege på, og ret beset mener jeg, det er det, oppositionen har gjort ved denne lejlighed.

Det er svært at få sammenhæng i den højtærede statsministers udtalelser. Han siger på den ene side, at regeringen under alle omstændigheder vil stå fast på den plan, regeringen har fremlagt, og på den anden side siger han, at der ikke kan blive forhandlinger, for oppositionen har jo ikke fremlagt noget andet forhandlingsgrundlag eller fremført sin kritik på en sådan måde, at der deraf fremgår et andet forhandlingsgrundlag. Hvad mener den højtærede statsminister? Når regeringen på forhånd siger, at man vil kun forhandle om den plan, man selv har, og den så beklager sig og stiller sig skeptisk over for videre forhandling med den begrundelse, at der ikke er fremlagt andre planer i situationen, så forekommer det mig, at statsministeren ligesom søger et alibi, der skal skjule en lidt mærkelig indstilling til de forhandlingsvilkår, der burde eksistere her i folketinget.

Det ville nok være muligt for os at konkretisere enkelte standpunkter stærkere. Har den højtærede statsminister interesse i, at folketinget skal kunne arbejde med tingene, eller har den højtærede statsminister i øjeblikket det ønske, at vi skal få en udgang på dette, så folketinget ikke kan komme til at arbejde med tingene? Efter min mening bidrog den højtærede statsminister ikke til at skabe et forbedret grundlag for, at folketinget kunne arbejde med denne omfattende økonomiske problemstilling, vi står over for i øjeblikket. Det undrer jo så meget desto mere, at den højtærede statsminister stillede

[Henry Christensen.]

sig på det standpunkt, jeg nævned i formiddags, som den højtærede statsminister i juni måned sidste år talte om det, han kaldte nye perspektiver i dansk politik, og talte om, hvordan det skulle være muligt, at partier med forskellige synspunkter i folketinget også kunne skabe fælles resultater.

Der kunne være megen rimelighed i den tale, men den forudsætter da, at den vilje, som den højtærede statsminister og oppositionen gensidigt havde sidste år til at realitetsforhandle, stadig væk eksisterer. Jeg kan sige, at oppositionen naturligvis ikke tigger om forhandling, vi tilbyder den; men det skal være en realitetsforhandling, en forhandling, der må betyde afklaring af en række af de spørgsmål, der naturligt melder sig, en forhandling, der må bringe lys over de vigtige spørgsmål, som ministrene selv siger det er nødvendigt at gennemdrøfte meget nøje, inden man kan nå et resultat.

Hvad er så egentlig meningen med at ville spille med musklerne over for folketinget? Vi kunne meget let give os til at spille med musklerne alle sammen, det er let nok i denne situation, men løser det noget problem for nogen af parterne? Løser det noget af de øjeblikkelige problemer i situationen?

Derfor vil jeg også komme med den bemærkning til det dagsordensforslag, som man har stillet fra socialdemokratisk side, at dets indhold jo betyder, at folketinget, inden det er gået i gang med arbejdet, skal tilslutte sig en lang række lovforslags hovedlinje, uden at det, som må være et krav til alt ordentligt lovgivningsarbejde, nemlig et rimeligt undersøgelses- og forhandlingsarbejde, er gået forud. Mit parti vil indtage det standpunkt, at vi vil undlade at stemme for dette dagsordensforslag, for det har ikke noget med rimelighed at gøre, hvis man vil realitetsforhandle tingene. Det står til regeringen, det står til den højtærede statsminister, om han nu vil gå i arbejdstøjet i folketinget, eller om han ikke vil. Vi er parat til en drøftelse og en realitetsbehandling, men en endelig standpunkttagen må naturligvis afhænge af det arbejde, der nu må gøres af folketinget.

Poul Møller: Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen gjorde adskillige bemærkninger,

men fremsatte også et dagsordensforslag, ligesom det ærede medlem hr. Chr. Madsen har gjort det. Jeg vil gerne på mit partis vegne sige, at vi ikke agter at deltage i dette dagsordensfyrværkeri, man opfører fra de to socialistiske partiers side her i salen. Hvordan de vil stemme indbyrdes om deres dagsordensforslag, det kommer ikke os ved.

Vi kan ikke stemme for det dagsordensforslag, som det ærede medlem hr. Hans Rasmussen har fremsat, allerede af den grund, at vi har tilsagt disse lovforslag en udvalgsbehandling og fremsat vore synspunkter om dem, og inden denne udvalgsbehandling er afsluttet, ville det naturligvis være ganske meningsløst, om folketinget gav sig til at stemme om forslagene. Det ærede medlem hr. Hans Rasmussens forslag om dagsorden har jo kun til hensigt at få en afstemning om disse lovforslag i aften og ikke efter udvalgsbehandlingen, og det får han os altså ikke til, for så var der ingen mening i den udvalgsbehandling, som skal finde sted i morgen.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen var ked af, at der ikke var hurtighed nok hos oppositionen. Nu har vi jo haft en lidt lang dag, og vi har haft svært ved at komme til for regeringstalere og andre, så vi har måttet passe os ind i forretningsordenens fart. Jeg vil dog gerne sige, at jeg forstår ikke talen om manglende hurtighed. Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen sagde, at i tidligere situationer, når det drejede sig om indgreb på arbejdsmarkedet, havde vi kunnet handle meget hurtigere, men her, hvor der kun var 12 lovforslag, skulle vi have flere dage til at se på det.

Det er måske netop det, at man har samlet arbejdsmarkedets problemer og en bunden opsparing sammen med en lang række andre bestemmelser, der gør, at det ikke er sådan at være hurtigrytter i denne sag og blive færdige i løbet af en dag. Det kan måske irritere socialdemokratiet, det kan måske irritere regeringen, det kan måske irritere det ærede medlem, at der er nogen, der vil tænke sig om og se på disse ting, før vi går til en afstemning. Men det er dog ganske rimeligt, at folketinget først tager stilling til sagen, når udvalgsbehandlingen er afsluttet. Jeg skal senere komme ind på tidsrækken, når jeg skal svare den

[Poul Møller.]

højtærede statsminister på de provokationer, han fremførte her i aften.

Spørgsmålet, om regeringen skal takkes, fordi den erstatter skatterne med bunden opsparing, taler det ærede medlem hr. Hans Rasmussen om. Enhver kan jo fremsætte den tak, enhver har lyst til, men vi føler ingen grund til at takke den høje regering, fordi den fremsatte sit forslag om at tage de penge ind, som den giver i skattelettelser, i bunden opsparing. Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen ved jo udmærket godt, at dette er hensigten, bortset fra de korrektioner, der foregår, således at man tager lidt mere fra dem, der slet ikke får nogen skattelettelse, og lader være med at tage fra nogle af dem, der formodes at være det ærede medlems vælgere, og som skal have skattelettelse, men ingen bunden opsparing.

Det er altså en ændret byrdefordeling i forhold til det forlig, vi enedes om i fjor. Hvis det ærede medlem hr. Hans Rasmussen gerne vil bryde et forlig og gerne vil lave om på noget, så må han selv om det, men det bliver svært for ham — ligegyldigt hvordan det går i fremtiden — at få andre i tale ved forligsforhandlinger.

Når vi ikke vil takke regeringen, er det også — som jeg nævnte det i formiddags — fordi dette forslag om en bunden opsparing fuldstændig tilsidesætter de fordele, der skulle være ved den skatteomlægning, som var indeholdt i omsforliget i fjor. Hvor er felttoget mod sambeskatningen henne, når man indfører denne bundne opsparing? Hvor er det, som det ærede medlem fru Lis Groes har talt om, nemlig at nu skulle vi nå til et virkeligt indgreb over for sambeskatningen? Hvor er det henne, når man samtidig siger: I får skattelettelse, men vi tager pengene fra jer igen på samme måde som et lån? Et lån, bliver der sagt, I kommer til at betale engang, når det skal betales tilbage til jer. Ja, naturligvis. For staten kan kun betale lån tilbage ved at kræve nye skatter op for at betale lån tilbage. (Afbrydelse af justitsministeren [Hans Hækkerup]). Staten skal altid spare, selv om det ikke er gået op for den højtærede justitsminister.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen talte også om bunden opsparing som noget, vi skulle takke for. Jeg har nævnt, hvad det betyder for sambeskatningen, at nu ud-

skyder man dette problems løsning yderligere. Et flertal her i salen vil måske tage ansvaret for, at der ikke sker noget i år på sambeskatningens område, men så må flertallet også tage hele dette ansvar.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen må heller ikke glemme, at vi mener faktisk, at en omlægning af beskatningen fra indkomst, fra arbejde, til forbrug i den nuværende økonomiske situation er valutabesparende og produktionsfremkaldende, fordi det fremmer arbejdslysten i vort land, fordi det fremkalder en arbejdsreserve og udnytter en arbejdskapacitet, som vi ikke kan få udnyttet, hvis vi ikke sætter proportionalsskattegrænsen i vejret, den proportionalsskattegrænse, som vi var enige om i fjor at sætte i vejret fra 18.000 til 22.000 kr., denne forhøjelse af proportionalsskattegrænsen, som regeringspartierne nu vil sløjfe. Vi har altså ingen tak at give herfor.

Den højtærede finansminister var i dag nået frem til den konklusion, at indkomsts-katten ville blive noget større, end man tidligere havde regnet med. Vi, som har siddet i tinget i nogle år; ved, at det går fuldstændig, som det plejer at gå. Der kommer et finanslovsforslag, som siger, at indkomsts-katten kan ikke ventes at stige, og man hævder, at det er et meget realistisk budget. Vi fik at vide i efteråret, at denne gang stod vi over for et realistisk budget. På det grundlag havde man også skønnet indtægterne. Nu er man kommet frem til omkring den 1. marts, og så må finansministeren give sig lidt og erkende, at indkomsts-katten nok bliver noget større. Sidste år havde vi det held, at vi ikke skulle fastsætte den endelige udskrivning før omsforliget, før vi var kommet et godt stykke ind i skatteåret, og da viste det sig ved en ekstra beregning, at indkomsts-katterne blev meget større. Jeg kan trøste den højtærede finansminister med — eller skulle han ikke være finansminister, når vi når til april, kan jeg trøste den pågældende finansminister med — at indkomsts-katten skal også nok blive noget større end det, som den højtærede finansminister er inde på i dag.

Det skal ikke komme til at fejle, at staten ud over bunden opsparing får en forhøjelse af indkomsts-katten i det kommende år på 1 milliard kr., måske endda

[Poul Møller.]

noget mere, men i hvert fald 1 milliard kr. Og da er det spørgsmålet, om staten kan lægge sin udgiftspolitik til rette med en 12 pct.s indtægtsstigning. Den højtærede finansminister mener ikke, at staten kan det, mener ikke, at finansministeriet er i stand til det. Jeg sagde i min tale i formiddags, at det var et dårligt skudsmål for finansministeren, hvis han ikke kunne lægge udgiftspolitikken til rette med en 12 pct.s indtægtsstigning, og jeg må sige til finansministeren, selv om det er hans fødselsdag, at efter at han har sagt, at han ikke kunne gøre det, må jeg give ham det dårlige skudsmål.

Den højtærede finansminister var inde på sammenhængen mellem produktionsstigning og statens udgiftsstigning og sagde, at jeg havde sagt, at når vi højst kunne vente en produktionsstigning på 2 milliarder, så gik det ikke an, at staten brugte de 1.800 mill. af produktionsstigningen. Den højtærede finansministers betragtning var den, at staten ikke brugte de 1.800 mill. kr., men kun 1.600 mill. kr. Nu må vi jo vente og se, om ikke resultatet snarere bliver 1.800 end 1.600 mill. kr. Jeg har netop lavet en kontrolberegning, hvor jeg sammenligner den halvårsoversigt, vi fik i efteråret, med de tal, der nu foreligger, og den viser præcis 1.700 mill. kr. Hvis ikke der skulle ske noget, således at den højtærede finansminister og regeringen ikke sidder, når vi når frem til 1. april, så er jeg overbevist om, at tallet snarere bliver 1.800 mill. kr. end 1.700 mill. Men lad det nu ligge. Det kan i hvert fald ikke være en stor strid, når det drejer sig om et budget på 10.300 mill. kr.

Men så siger den højtærede finansminister, at disse 1.600 eller 1.700 eller 1.800 mill. kr. skal ikke sammenlignes med produktionsstigningen på 2 milliarder kr., nej, de skal sammenlignes med en produktionsstigning på 5-6 milliarder kr., for når formandskabet, de vise mænd, taler om en produktionsstigning på 2 milliarder kr. i år, så taler de om faste priser, og hvis der skal regnes i løbende priser, vil det snarere svare til 5-6 milliarder kr. Nu ved jeg ikke, hvor rask den højtærede finansminister har tænkt sig at inflationen skal galopere i det år, vi er inde i, men formandskabets beretning er

af 18. december, altså forholdsvis ny. Jeg beder om den højtærede formands tilladelse til at citere herfra. Her siger formandskabet:

„Under den nuværende høje beskæftigelse kan man næppe regne med, at stigningen kan komme til at andrage mere end 3 à 4 pct. svarende til op mod to milliarder kr. ved det nuværende prisniveau.“

— altså den 18. decembers prisniveau.

Så siger den højtærede finansminister: ja men nu, hvor vi er i februar, svarer 2 milliarder i december til 5-6 milliarder. Så voldsomt er det dog heller ikke gået med inflationen. Der er måske lagt et par procent til, jeg ved det ikke, men vel højst et par procent har man kunnet lægge til i de to måneder, så jeg kan ikke se, hvordan den højtærede finansminister kan få 2 milliarder kr. til at blive til 5-6 milliarder kr. fra midten af december til midten af februar. Nej, sandheden er, at de 2 milliarder kr. er i faste priser beregnet i december og derfor svarer til den udregning, man har af statens indtægter, som endda foreligger noget tidligere, for det er finansloven med ændringsforslag. Hvis tallet er 1.600 mill. kr. for statens udgiftsstigning og vi får op mod 2 milliarder i produktionsstigning i nutidspriser, så svarer det til, som jeg har sagt, at staten æder praktisk talt til sit eget forbrug hele produktionsstigningen, som det danske folk kan præstere i det år, vi er inde i. Det mener vi er for meget, og det mener vi er for vidtgående. Vi mener derfor, at statens finanser må indrettes med respekt for, at der må være en margin, bl. a. også en margin til de lønforhøjelser, som regeringen foreslår.

Den højtærede finansminister siger, at der har aldrig været så stærkt et pres for at holde udgifterne nede. Dét må jeg sige: hvad hjælper det, at man presser og presser for at holde udgifterne nede, når man ikke får nogle resultater. Når resultatet er det, at den højtærede finansminister må erkende, at der er en udgiftsstigning på 1.600 mill. kr., en udgiftsstigning på 20 pct., så kan det da ikke være et resultat, hvorom den højtærede finansminister vil stå her i folketinget og sige, at der har været en virkelig spareindsats; det er da for grotesk. Det må dog være således, at den, der har administrationen, har regeringsapparatet,

[Poul Møller.]

må lægge udgiftspolitikken således til rette, at man siger: vi har 10 pct.s indtægtsstigning, og vi må indrette vor udgiftsstigning derefter.

Den højtærede finansminister gjorde nogle bemærkninger om blandt andet mit partis medlemmer af finansudvalget og kritiserede, at de ikke havde arbejdet på den måde, som den højtærede finansminister havde ønsket. Jeg tror, at de har gjort et stort arbejde i finansudvalget også for at spare, men det er nu engang deres opgave at tage stilling til de forslag, regeringen fremsætter. Finansudvalget er nedsat af folketinget for at tage stilling til aktstykker, som regeringen oversender, og de kan sige nej til dem, men de kan ikke fremsætte selvstændige forslag i finansudvalget.

Den højtærede finansminister sagde i sin gennemgang af statsfinanserne, at der var lovbundet for 4,9 milliarder, som ikke kunne røres, medmindre man ændrede lovene. Se, jeg har siddet den sidste tid og set på disse lovbundne udgifter, og jeg skal ikke bestride, at de er på 4,9 milliarder, men jeg vil bestride, at dette beløb er et beløb, der ikke kan ændres totalt, at hele dette beløb ikke kan ændres uden lovændring, for en ikke ubetydelig del af dette beløb går til at administrere forskellige lovbundne udgifter med. Jeg har f. eks. lagt mærke til, at en række institutioner i det finanslovsforslag, der er fremsat, har en stigning i deres medhjælpssummer på 40 pct., og det løber, når man tager finanslovsforslaget igennem, op til meget betydelige beløb. Disse stigninger på 40 pct. i medhjælpssummerne har jo ikke nogen begrundelse i selve den lovbundne udgift, men kun i, at man går over til at administrere den dyrere, end den har været administreret tidligere.

Lad mig også nævne et andet område, som jeg pegede på, da vi havde finanslovsforslaget til behandling sammen med skatteforslagene i efteråret: at man har sagt, det er en mere realistisk budgetlægning, der finder sted; den er fremkommet ved, at man har opfordret styrelserne til at lægge sig i overkanten, gardere sig imod at skulle komme med et tillægsbevillingsforslag i årets løb, for at få et realistisk udgiftsskøn. Jeg tror, at denne fremgangsmåde vil vise sig at være dyrere for staten end den gamle,

hvor man holdt det i underkanten og så kom med tillægsbevillingsforslag, hvis de var nødvendige.

Den højtærede finansminister talte om, at det var rimeligt at sætte mere ind på at forøge statens udgifter, selv om det ville trække arbejdskraft fra det private erhvervsliv. Ministeren sagde, at der er så og så mange ting, som er vigtige for os, og derfor må vi trække denne arbejdskraft til. Han nævnte en række ting, som vi måtte opfylde, og vi ved, at vi må opfylde disse, men vi må ikke glemme, at hvis man vil forcere en gennemførelse af disse tanker, disse krav, der er på staten, og trække arbejdskraft fra det private erhvervsliv, så vil det, således som erhvervslivet er indrettet, medføre, at det private erhvervsliv foretager en modaktion, og så er det i en situation med fuld beskæftigelse, vi får det stadige inflationspres, den stadige lønglidningsfaktor, og i den henseende gav den højtærede arbejdsminister jo intet som helst håb. På mine spørgsmål, som den højtærede statsminister ikke svarede på, svarede den højtærede arbejdsminister, at det var en forudsætning, at der ikke blev nogen almindelig lønforhøjelse, hvis vi gennemførte denne forlængelse af de kollektive overenskomster, men det var også kun en forudsætning, og den højtærede arbejdsminister svarede ikke på mit spørgsmål: hvad vil der ske, hvis denne forudsætning ikke holder? Går det så som med en forudsætning i juraen i almindelighed inden for aftalesystemet, at så må loven ophæves, eller går det således, som det selvfølgelig går, at man bibeholder loven, selv om forudsætningen brister?

Der er ikke givet os noget svar på, om der er skabt garantier imod lønglidninger igennem den ordning, man her foreslår. Det er tværtimod således, at vi i dag har kunnet se socialdemokratiets første løbeseddel rundt omkring på arbejdspladserne, en løbeseddel, som var udsendt, formentlig ligesom da man reserverede annoncer til på lørdag, før tiden. I denne løbeseddel hedder det:

„Alle lønmodtagere, arbejdere og funktionærer, tjenestemænd samt folke- og invalidepensionister sikres rimelig forbedring af indtægter og væsentlige sociale fremskridt.“

„Alle lønmodtagere sikres rimelig forbedring af indtægter.“ Det kan, så vidt jeg kan

[Poul Møller.]

se — og jeg går ud fra, at socialdemokratiet ikke lyver i sine egne løbeseidler — kun være foreneligt med dette lovforslag, hvis man forudsætter, at de lønforhøjelser, man stiller forslag om, smitter af over hele indkomstfronten. Det vil sige, at vi får 1961 om igen, og det vil sige, at de lavtlønnede intet får ud af det forslag, som her er fremsat, for når først afsmitningen har fundet sted, er de lavtlønnede igen blevet distanceret af de andre, og der er ikke givet nogen garantier; tværtimod har arbejdsministeren her i dag sagt, at det bevægelige lønsystem, som f. eks. findes i jernindustrien, skal bevares, og det ville være forkert at odelægge dette system. Ja men det betyder også, at der heller ikke er nogen garanti for, at man ikke i jernindustrien straks efter dette lovforslags vedtagelse kan begynde fra virksomhed til virksomhed at få lønforhøjelser uden hensyn til denne lovgivning, for det er i overensstemmelse med den overenskomst, jernindustrien har, og dermed også med den lovgivning, der vedtages. Det vil sige, at man altså har denne afsmitning ét sted på jernindustriens område og et andet sted på byggeriets område, hvor boligministeren ustandselig er i stand til at skaffe en sådan beskæftigelses-situation, at lønglidningen er en faktor, som stadig vil fordyre byggeomkostningerne her i landet og direkte vil medføre, at indkomsterne glider fra produktionsmulighederne. Jeg tror derfor, at det vil føre til, at 1961 bliver gentaget, denne gang blot med regeringen som anstifter til det hele og til det hele lavineskred.

Den højtærede handelsminister var inde på nogle problemer vedrørende sit forslag om prisstop. Han sagde, at vi måtte foretage alvorlige indgreb for at stoppe valutakrisen. Jeg kunne have lyst til at spørge den højtærede handelsminister, om han virkelig mener, at hans forslag til prisstop på nogen måde vil kunne stoppe en valutakrise. Hvilke tanker han overhovedet gør sig med, at der skulle være forbindelse mellem dette forslag og så en standsning af den valutakrise, vi befinder os i takket være regeringens økonomiske politik, det begriber jeg ikke. Regner den højtærede handelsminister med, at priserne bliver lavere her i landet som følge af det, der nu er ved at foregå? Han erkender, at lønstig-

ninger må indarbejdes i priserne, hvis ikke det er lønglidning. Men han ved, at det er forbandet vanskeligt at kontrollere, hvornår det er lønglidning, hvornår det er det bevægelige lønsystem, og hvornår det er minimallønsats o. s. v., o. s. v. Og han ved jo godt, at monopoltilsynet meget vil have sig frabedt at skulle gå ud og undersøge: har nu den lønstigning, der har fundet sted på det område, været udtryk for overenskomst, for det bevægelige lønsystem, for minimallønsystemet eller for lønglidning? Regner han overhovedet med, at priserne bliver lavere ved dette? Jeg tror ikke, han regner. Men jeg tror, at der er opstået en fornemmelse af, at der må gøres noget på dette område, fordi man nu har sluttet denne aftale med De samvirkende Fagforbund.

Det er vel i det hele taget den situation, vi befinder os i i aften, at statsministeren kan ikke forhandle, men kun være fornærmet, at statsministeren slår i bordet og vil have denne sag overstået, fordi man har sluttet en overenskomst og en aftale med De samvirkende Fagforbund, som ikke kan fraviges, og denne aftale går ud på, at imod dette regeringsindgreb skal De samvirkende Fagforbund have indtægtsstigninger til alle lønmodtagere, som der står i socialdemokratiets løbeseiddel, og så skal der ske forskellige sociale forbedringer, og så skal de andre befolkningsgrupper samtidig straffes, fordi man nu skal have dette forlig med regeringsindgreb, det kan der ikke ændres ved, og derfor må statsministeren optræde i den rolle, han optræder i i aften, som er så uvant og så uklædelig for statsministeren. (*Afbrydelse*). Jo, den er uklædelig; vi, der kender statsministeren som en samarbejdsvenlig mand, har meget svært ved at genkende den statsminister, vi så her i aften. Men han er kommet i en situation, hvor hans hænder er bundet af andre, derfor kan han ikke gå ind i realitetsforhandlinger om sine egne forslag.

Statsministeren sagde her i aften, at nu gjaldt det arbejdskamp eller arbejdsfred. Må jeg stille den højtærede statsminister det spørgsmål: bliver der arbejdskamp, hvis folketinget ændrer de lovforslag, som regeringen har fremsat? Hvis vi her i folketinget enes om at foretage forskellige revisioner af disse lovforslag, bliver der så

[Poul Møller.]

arbejdskamp? Er det ikke således, at lovgivningsmagten bøjer alle sig for i vort samfund, hvad enten lovgivningsmagten tiltræder en lønforhøjelse, som statsministeren foreslår, eller tiltræder et andet beløb? Sådan må det naturligvis være. Derfor er det ikke et spørgsmål om arbejdskamp eller arbejdsfred, men et spørgsmål om, hvad der skal stå i det lovforslag, som er forelagt folketinget.

Den højtærede statsminister beklagede sig over, at det kneb med klarheden i vore synspunkter; vi havde ikke taget standpunkt. Den højtærede statsminister sagde, at vi havde haft adskillige dage til at se på regeringens principper og burde have haft standpunkterne færdige til denne debat. Se, hvis vi nu var mødt med færdige standpunkter her i dag til morgen, ville den højtærede statsminister så ikke have sagt: man kan jo se, at der ikke er noget at forhandle om; oppositionen møder jo her med sine standpunkter færdigt afsluttede, og der kan ikke bygges bro mellem disse synspunkter? Ville det ikke have været meget vanskeligere for statsministeren, hvis vi havde sagt: vi ønsker de og de og de positive ting ind i denne lovgivning; vil statsministeren forhandle herom?

Hvis statsministeren ønsker en prøve herpå, skal jeg gerne fra min tale i formiddags uddrage forskellige positive ting og spørge, om han vil forhandle herom:

Vil statsministeren forhandle om, at folketinget i stedet for selv at fastsætte lønrammen instituerer en uvildig voldgiftsinstans til at fastsætte lønrammen? Statsministeren siger, at det er ikke et led i en helhedsløsning. Det er lige så meget et led i en helhedsløsning som det, statsministeren er kommet med udkast til, naturligvis; alle andre lovforslag kan jo forhandles ud fra det synspunkt, at vi har overladt til en uvildig voldgiftsinstans at fastsætte lønrammen. Jeg spørger, om statsministeren er villig til at forhandle herom.

Jeg har spurgt statsministeren, om han kunne sikre os mod længdning og imod, at det bevægelige lønsystem førte til, at flere lønmodtagere end de lavestlønnede fik lønforhøjelser i det første år. Han har ikke givet os nogen garanti. Jeg har derefter sagt, at så kan vi ikke hjælpe de lavt-

lønnede ved dette. Skal vi så ikke i stedet for — hvis ikke man vil have en voldgiftsinstans — vende os imod en uændret forlængelse af overenskomsterne, så at vi her finder frem til en familiepolitik, som kan hjælpe de lavtlønnede familieforsørgere, som særlig har brug for hjælp? Vil statsministeren forhandle herom, for det må særlig være forsørgersynspunktet, der har vægt for de lavtlønnede?

Vil statsministeren forhandle om revision af udgiftspolitikken, så vi kan opgive den bundne opsparing? Vil statsministeren forhandle om, at folkepensionsbidraget ændres, imod at vi, som vi har tilbudt det, fastsætter datoen for, hvornår den fulde folkepension kan gennemføres for alle? Vil statsministeren forhandle om, at vi i stedet for den bundne opsparing, statsministeren foreslår, når frem til en mere effektiv og mere klar privat opsparingsordning her i landet end den, som blev forkvaklet ved de socialdemokratiske krav, der blev gennemført ved ordningen i efteråret?

Se, vi kunne have mødt med alt det; nu møder vi altså med det, og nu spørger vi, om statsministeren vil forhandle om disse problemer. Vil han forhandle om vore tanker? Vil han gøre det i morgen, eller vil han stå fast på det, som han sagde: under alle omstændigheder, ligegyldigt hvad der sker, om der kommer udvalgsbehandling eller ikke kommer udvalgsbehandling, om der kommer valg eller ikke kommer valg, så vil regeringen fastholde denne plan, som regeringen har forelagt? Hvis det er tilfældet, så er der jo ikke så forfærdelig meget at bebrejde oppositionen, fordi den ikke er kommet med ændringsforslag til denne plan, så kunne det jo ikke have skabt enighed alligevel. Derfor er jeg helt enig med det ærede medlem hr. Henry Christensen om, at den højtærede statsminister modsiger sig selv ved både at ville provokere os til at fremsætte ændringsforslag og samtidig sige, at der kan ikke røres noget væsentligt i den plan, som regeringen her har forelagt.

Jeg synes i øvrigt ikke, at den højtærede statsminister har grund til at bebrejde oppositionen, at den ikke har taget endelig stilling til lovforslagene ved disses første behandling. Det er vor parlamentariske skik, at vi har en principiel førstebehandling; at vi derefter går til udvalgsbehandling, og at

[Poul Møller.]

vi gerne ved udvalgsbehandlingen fremsætter de positive forslag og stiller de ændringsforslag til regeringsforslagene, vi ønsker fremsat. Det er en ældgammel parlamentarisk skik, som også statsministeren har levet under i mange år, og statsministeren har ingen grund til at forvente, at den skulle ændres til fordel for ham i denne situation. Jeg ved ikke engang, om forretningsordenen tillader os at stille ændringsforslag til lovforslag ved første behandling; jeg har aldrig været ude for, at det er sket.

Statsministeren siger, at vi har haft adskillige dage til at se på disse principper. Ja, vi har dog ikke haft så mange dage, som der er lovforslag. Vi fik dem præsenteret fredag eftermiddag; de blev fremsat her i tinget mandag, og hele den konservative gruppes medlemmer blev først bekendt med dem mandag. De sidste forslag er først omdelt færdigtrykt i dag under førstebehandlingen. Der er ikke gået 48 timer efter lovforslagenes fremsættelse, før vi tog fat på første behandling. Er det rimeligt at sige, at oppositionen har spildt tiden? Er det rimeligt, højtærede statsminister, under disse vilkår, når det drejer sig om 12 vidtgående lovforslag med stærke indgreb over for erhvervslivet, at sige, at mindre end 48 timers arbejde med disse forslag er tidsspilde? Det er ikke rimeligt, og den højtærede statsminister må ikke tro, at han styrker sin ellers gode position ved at forlange det af en opposition og bebrejde den, at den ikke har sine ting klar til onsdag formiddag vedrørende lovforslag, der er fremsat mandag eftermiddag. (Statsministeren [J. O. Krag]: Jeg skal svare om lidt!). Det ved jeg den højtærede statsminister skal, det giver forretningsordenen også den højtærede statsminister ret til.

Den højtærede statsminister vil altså under alle omstændigheder fastholde den plan, der er forelagt, og han har om valgmulighederne sagt, at der er ikke noget i vejen for at holde valg om dette, og henviser til, at mit partis formand, det ærede medlem hr. Poul Sørensen, for nylig har talt om valg. Jeg ved, at det ærede medlem vil tage ordet i den anledning, men jeg vil gerne sige, at så vidt jeg erindrer, angik den pågældende diskussion, hvordan vi skulle løse spørgsmålet om den folkelige tilkendegivelse, inden vi skal ind i fællesmarkedet. Da var der nogen, der øn-

skede en vejledende folkeafstemning, hvis man kan finde ud af, hvad det er; det er en tanke, jeg aldrig har brudt mig om, for en folkeafstemning må være en endelig afgørelse, eller også må afgørelsen træffes her; man kan ikke have en vejledende folkeafstemning. Men heroverfor sagde man: vi må have en folkeafstemning, inden vi går ind i fællesmarkedet, så folk kan tage stilling til denne sag. Den højtærede statsminister ved, at dette er faldet bort, fordi Europapolitikken er brudt sammen; men at vi skulle gå til valg på spørgsmålet om, hvor høje lønningerne skal være i Danmark, det er dog vist et helt andet problem.

Jeg har aldrig vendt mig mod den tanke, at staten skulle fastsætte rammen for lønforhandlingerne, men hvis den skal gøres til genstand for en valgkamp, ville jeg næsten foretrække en gammeldags lønkamp. For hvis det i fremtiden skal være således, at vi gennem valgkamp skal afgøre, hvor store lønningerne skal være i vort samfund, tror jeg, demokratiet er kommet ud på en farlig slidske, som vi kan glide nedad, hvor alskens løftepolitik kan føres frem, og hvor man er i stand til at vinde et valg ved at love folk højere lønninger.

Dette kan ikke være rimeligt, al den stund man ikke selv skal betale disse højere lønninger, men det er noget, man pålægger andre eller indirekte kommer til at betale gennem valutakrise, måske gennem arbejdsløshed eller gennem højere priser. Derfor vægrer jeg mig ved at tro, at den regering, vi har, første gang den forsøger at føre aktiv indkomstpolitik, fastsætter lønhøjden ved statens indblanding og medvirken, og uden at der foreligger et forligsmandsforslag, som man kan skønne efter. Jeg vægrer mig ved at tro, at denne regering vil gøre lønsspørgsmålet til et spørgsmål om vælgernes afgørelse.

Den højtærede statsminister sagde, at der havde fundet en forhandling sted mellem parterne inden for den ramme, som det samfundsøkonomiske råd havde udstukket. Det økonomiske råds formandskab har for nylig, nemlig den 25. februar, i forgårs, udtalt sig og sluttede — jeg beder om tilladelse til at citere — med følgende bemærkning:

„I den foreliggende situation må hensynet til betalingsbalancen derfor være

[Poul Møller.]

afgørende, og det store underskud nødvendiggør, at indkomststigninger indtil videre må begrænses til det mindst mulige.“

Her står vi imidlertid over for et forslag, om hvilket det ærede medlem hr. Hans Rasmussen i dag har udtalt, at herved er der opnået mere, end man kunne få ved en uvildig voldgift, et forslag, om hvilket vi har socialdemokratiets løbeseddel, som jeg har læst højt, om, at der er indkomstforbedringer til alle lønmodtagere. Her står vi over for et forslag, om hvilket sekretæren for De samvirkende Fagforbund, LO, har udtalt, at det giver arbejderne mere, end de normalt får ved en overenskomstsituation. Skulle dette virkelig svare til formandskabets udtalelse, at underskuddet på betalingsbalancen nødvendiggør, at indkomststigninger indtil videre må begrænses til det mindst mulige? Jeg tvivler på det.

Den højtærede statsminister sagde, at nu kunne udvalget få morgendagen til at gøre sit arbejde færdigt. Nu skal udvalget som bekendt først nedsættes, og vi skal ikke modsætte os, at dette udvalg bliver nedsat i aften, når denne forhandling er færdig. Men jeg vil rigtignok gerne spørge den højtærede statsminister, med hvilken motivering dette udvalgsarbejde skal afsluttes i morgen — med hvilken saglig motivering. Jeg kan nok fornemme en politisk motivering; men hvilken saglig motivering er der for, at udvalgsarbejdet om 12 vigtige lovforslag skal slutte den dag, det bliver påbegyndt? Tror man virkelig, at demokratiet kan holde til det? Tror man, vælgerne vil synes, at vi arbejder grundigt og sagligt her i tinget, når de ved, at landets statsminister efter at have fremsat 12 lovforslag mandag, der sættes til første behandling onsdag, så siger: nu kan I få dagen i morgen, torsdag, til at behandle disse 12 lovforslag, og hvis I ikke er blevet enige om dem inden aften . . . — ja, så siger han for resten ikke, hvad der vil ske, og det var det, jeg gerne ville spørge ham om.

Hvad sker der egentlig, hvis vi ikke er blevet færdige til i morgen aften? Det ville da være meget rart at vide, og mon ikke man også skylder offentligheden at fortælle, hvad der vil ske i morgen aften — for jeg betragter det næsten som håbløst, at et sagligt og grundigt udvalgsarbejde om 12 lovforslag skulle kunne gennemføres inden for 12 timer; der kommer vel deputationer, og de kan i sig selv tage lang tid, ved vi, og det er jo enhver borgers ret at komme til et folketingsudvalg — statsministeren kan i hvert fald ikke afskære ham retten til det. Vi skal også have en række oplysninger, selv om jeg godt ved, at statsministeren siger, at det ingen interesse har med disse spørgsmål, for det er principperne, vi skal behandle.

Nu har jeg altså fremført nogle principper her i aften, og den højtærede statsminister får lejlighed til at svare på det. Jeg vil gerne have svar på spørgsmålet om, hvad der sker, hvis vi ikke er færdige i morgen aften. Jeg går ud fra, at der sker det, at enten fortsætter vi udvalgsarbejdet, eller også gennemfører regeringen sine lovforslag med det flertal, regeringen har, for det er jo en flertalsregering. (*Tilråb*: Det siges!). Ja, det siges, at det er en flertalsregering, og det vil måske så vise sig. Jeg går ud fra, at det er dette, regeringen har i sine tanker. Hvis den vil gennemføre lovforslagene med sit eget flertal, kan den gøre det, det er i overensstemmelse med de parlamentariske regler. Jeg vægrer mig som sagt ved at tro, at der skulle ligge noget andet i dette udtryk, at vi skal være færdige på én dag.

Weikop: Når jeg tager ordet på dette sene tidspunkt, er det, fordi jeg betragter det lovforslag om pris- og avancementstop, som den højtærede handelsminister har fremsat, som så vigtigt, at jeg nødsages til at gøre et par bemærkninger til handelsministeren. Jeg gør det også, fordi jeg synes, at den højtærede handelsminister har givet hr. Bertel Dahlgaard en så hård medfart, at den har overrasket mig. Jeg tror også, at

[Weikop.]

den tidligere minister hr. Bertel Dahlgaard vil være blevet uhyre overrasket, hvis han har hørt forhandlingerne i aften, og måske sige til sig selv: frænde er frænde værst.

Den højtærede minister sagde, at jeg havde overdrevet det; jeg havde sagt om dette vigtige lovforslag. Hvad var det, jeg gerne ville have frem? Jeg ville gerne have en bedømmelse og en diskussion af lovforslaget frem; men den bedømmelse, jeg kom med, kunne den højtærede minister altså ikke tage alvorligt, fordi han fandt den overdreven. Det lød jo meget elegant — jeg var lige ved at sige, at det lød elegant radikalt. Men det var nu en meget letfærdig påstand af den højtærede handelsminister, at det var overdrevent, alene af den grund, at de betragtninger, jeg fremsatte, var nøjagtig de samme, som hr. Bertel Dahlgaard fremsatte om et andet lovforslag, der næsten svarede til den højtærede handelsministers. Den højtærede minister kan jo prøve på at sammenligne § 1 i sit lovforslag med den tilsvarende paragraf i den lov, jeg tænker på.

Det er derfor, jeg siger, at den højtærede handelsminister i aften har fældet så hård en dom over hr. Bertel Dahlgaards synspunkter, som der vel sjældent er hørt magen til her i denne sal.

Det er rigtigt, at jeg sagde, at det var en genoplivning af krigstidens restriktioner. Hvorfor havde vi restriktionerne dengang? Det var, fordi der var varemangel. Og hvad var det, hr. Bertel Dahlgaard sagde? Han sagde, at vi ikke skulle have sådanne restriktioner, når vi ikke havde varemangel. Derfor mener jeg — alene under henvisning til hr. Bertel Dahlgaards udtalelser — at det var fuldt berettiget af mig at sige, at det er farligt at komme ind på denne restriktionsvej. Men det var, ligesom den højtærede minister overhovedet ikke ville komme ind på en saglig argumentation — og det beklager jeg meget, for jeg betragter det som et meget alvorligt lovforslag — lige så lidt som han svarede på nogle af de spørgsmål, jeg havde stillet.

Jeg vil gerne sige, at når man skal tage stilling til et lovforslag, er det for mig meget væsentligt, om det kan administreres. Det er rigtigt, at jeg i denne forbindelse både henviste til hr. Bertel Dahlgaard og

til professor Hoffmeyer, som det ærede medlem hr. Hans Rasmussen altså ikke betragter som en vismand, men som alligevel er en af de tre vise mænd. Denne henvisning fejede den højtærede minister elegant væk.

Jeg synes som sagt, det er meget væsentligt, om en lov, der skal føres ud i tilværelsen, også kan administreres. Derfor nødsages jeg til lige at komme med et citat fra Folketingstidende. Det er fra den 4. oktober 1962, det findes på sp. 98, og det lyder således:

„... har man fra flere sider peget på muligheden af gennemførelse af et egentligt avancementstop, hvorved det forbydes de handlende at foretage forhøjelse af deres nettoavancer i forhold til de på et givet tidspunkt gældende avancer. Efter regeringens opfattelse vil gennemførelse af et avancementstop imidlertid ikke være et egnet middel i den foreliggende situation. Selv med et meget omfattende kontrolapparat vil det ikke være muligt effektivt at kontrollere overholdelsen af et avancementstop for de utallige varer, der forekommer i handelen i stadig skiftende udvalg, arter og kvaliteter. Hertil kan føjes, at et sådant generelt forbud vil ramme højest vilkårligt; det vil ramme de handlende hårdest, som i forvejen har været rimelige i deres prisberegninger, og begunstige de handlende, som har været mindre rimelige.“

Se, det er ganske tydelige ord om, at man ikke kan gennemføre et avancementstop, og det er naturligt med disse ord som baggrund at tage en drøftelse af det; men hvem er det, der har sagt det; jeg her har citeret? Det er den højtærede handelsminister. Skal handelsministeren nu fejes ned af bordet ligesom hr. Bertel Dahlgaard og hr. Hoffmeyer? Jeg ved det ikke, men jeg synes, at den højtærede handelsminister skal være noget forsigtig med elegant at feje noget til side, når vi taler om en så alvorlig lovgivning som denne; den højtærede handelsminister er ved denne behandling overhovedet ikke kommet ind på de spørgsmål, som man rejser over for ham. Jeg synes, at det havde været rimeligt, om den højtærede handelsminister netop i sådanne alvorlige spørgsmål som disse var gået mere alvorligt ind på problemerne i stedet for at fortælle mig noget om, at nu gav jeg

[Weikop.]

blomsterkranse til Bertel Dahlggaard, og selv om det var noget sent, så kom de dog. Ærlig talt, højtærede minister, det synes jeg slet ikke var rimeligt. Men når det nu er sket, vil jeg sige, at så tænker jeg på en gravskrift, hvor der stod: „Erindrer du lidt godt om næsten, husk da det og glem helst resten.“

Helge Larsen: Jeg tror egentlig ikke, det er overflødigt på dette tidspunkt af debatten at erindre om, at de forslag til helhedsløsning, som vi i dag har til behandling, i virkeligheden er noget nyt, fordi vi i år forsøger at klare alle de mange indkomstproblemer, som rejser sig ved forårstide hvert andet år, søger at klare dem på én gang og ud fra en helhedsvurdering. Det er det synspunkt, som har ligget bag ved tanken om den økonomiske samordning; det var det synspunkt, der i vid udstrækning lå bag ved tingets åbningsdebat i oktober i fjor, hvor der fra alle sider blev henvist til nødvendigheden af at vise mådehold og at finde en løsning ud fra et samfundsmæssigt synspunkt. I øvrigt blev der også, så vidt jeg erindrer, fra alle sider vist overordentlig stor forståelse for det problem, som har været drøftet så stærkt her i dag, nemlig de lavtlønnedes problem.

Når jeg nu ved afslutningen af denne debat på min gruppes vegne gerne vil give tilslutning til de betragtninger, som den højtærede statsminister på regeringens vegne fremsatte, gør jeg det, idet jeg gerne vil rekapitulere min gruppes hovedsynspunkter. Det er disse, at vi ved både fra det økonomiske råds formandskabs redegørelse og fra det økonomiske sekretariats beregninger, at der i 1963 ikke kan regnes med en større produktionsfremgang end den, vi havde i 1962, men at vi i 1963 ikke har den valutareserve, som vi havde i 1962, og at det derfor ved tilrettelæggelsen af indkomstpoltikken er nødvendigt at tage hensyn til, at vi nu skal forsøge at genopbygge en valuta-beholdning og forbedre betalingsbalancen.

Det er ud fra det synspunkt, min gruppe har tilsluttet sig den opfattelse, at nøgleordet i disse bestræbelser må være et indkomststop, der gælder praktisk talt for alle, bortset fra de lavtlønnede i private erhverv og i offentlige stillinger, de socialt svage

stillede blandt pensionister, enker og invalider, at der altså derudover ikke vil være nogen mulighed for indkomstforøgelse i 1963. Derfor må min gruppe ud fra sit grundsynspunkt fastholde den helhedsbetragtning, at alle samfundsgrupper må deltage i de afsavn, som her skal finde sted, afsavn, der ikke er større, end man blot skal afstå fra en fremgang i forhold til i fjor; man skal altså ikke have mindre. Derfor ønsker vi alle disse 12 lovforslag betragtet som en helhed, og det gælder naturligvis også de forslag, som det ærede medlem hr. Weikop just for et øjeblik siden kritiserede så stærkt, om pris- og avancestop og om udbyttebegrænsning.

Vi har sagt, at det krav om mådehold, vi har ønsket respekteret, er et krav, der stilles til alle. Det ønsker vi også fastholdt i den lovgivning, som nu skal gennemføres, og jeg skal med disse ord give min gruppes tilslutning til de synspunkter og de udtalelser, som den højtærede statsminister fremsatte. Jeg skal samtidig på min gruppes vegne anbefale, at man stemmer imod det af det ærede medlem hr. Chr. Madsen fremsatte forslag til motiveret dagsorden, og jeg skal ligeledes på min gruppes vegne anbefale, at man stemmer for det forslag til motiveret dagsorden, som af det ærede medlem hr. Hans Rasmussen er fremsat på de to regeringspartiers, socialdemokratiets og det radikale venstres, vegne.

Aksel Larsen: Jeg er ganske klar over, at på nuværende tidspunkt og efter det, der er sket, er det egentlig andre ting, vi skal diskutere, end det, der i denne debat er sagt om de 12 lovforslag, men på den anden side er jeg nødt til at komme med nogle bemærkninger dels til de højtærede ministre og dels til enkelte af ordførerne.

Jeg takker den højtærede finansminister, fordi han har oplyst mig om, at der absolut ikke er tale om, at den bundne opsparing skal indkræves mere end 1 år. Han har erklæret, at det er tilstrækkeligt. Jeg beklager naturligvis, at landet har en regering, hvor statsministeren og finansministeren har hver sin opfattelse, men det er der åbenbart ikke noget at gøre ved. Den højtærede statsminister har nemlig, som jeg tidligere har citeret, i sin tale her i mandags, hvor han motiverede lovforslagene, sagt følgende:

[Aksel Larsen.]

„Forslaget er udarbejdet på en sådan måde, at de beløb, der skal svares i bunden opsparing af den enkelte skatteyder, stort set svarer til de skattnedsættelser, der opnås ved at gennemføre udskrivningsloven som foreslået. Dette betyder, at skattelettelsen gennemføres, men at den først bliver effektiv, efterhånden som den bundne opsparing frigives, d. v. s. efter lovforslaget i årene 1966-71.“

Jeg har citeret det før, den højtærede statsminister har haft ordet, han har talt med stor stemmestyrke og frigjorthed og ikke taget afstand fra denne udtalelse. Så længe den højtærede statsminister ikke har gjort det, må jeg altså fastslå, at det er hans mening, at vi skal fortsætte i 3 år med den bundne opsparing, medens finansministeren heldigvis har en anden mening. Ja, hvis det ikke er tilfældet, må jeg altså konstatere, at den højtærede statsminister ikke har været klar over, hvordan det lå, da han holdt sin tale i mandags, til trods for at talen forelå skriftligt.

Den højtærede arbejdsminister siger om mig, at jeg altid er utilfreds. Jeg ved ikke rigtig, om den højtærede handelsminister — jeg skal lade være at kigge på ham — vil underskrive det, for han sagde noget om, at jeg befandt mig som en fodboldspiller, der dribblede og havde stor fornøjelse deraf, og det tyder ikke på, at jeg har virket sådan synderlig utilfreds, da jeg var heroppe.

Menså siger den højtærede arbejdsminister: her er stillet nogle penge til rådighed, og parterne må, som de plejer, finde ud af, hvordan de skal fordeles. Som de plejer! Undskyld, jeg har oplevet en del overenskomst-situationer, men i de allerfleste har det været sådan, at når man sluttede overenskomster, aftalte man, hvem der skulle have hvor meget, hvor meget der skulle lægges på den akkord og den timeløn o. s. v., og hvis forligsmanden stillede et mæglingforslag, og navnlig, hvis den gamle forligsmand, som er blevet noget aktuel, stillede et mæglingforslag, var det på den anden side således, at så vidste man sådan nogenlunde, hvor meget hver enkelt arbejder skulle have. Dette her er slet ikke, som man plejer. Her kommer man og siger 68 millioner og 139 millioner, og så må nogen bagefter finde ud af, hvordan de skal fordeles. Hvem der skal have hvor

meget, aner vi ikke noget om. Jeg har ikke forlangt, at den højtærede minister her skulle fortælle mig, hvor meget arbejdsmand Petersen i Røjle kan få, men jeg har sagt, at vi bør dog, før folkettingen kan tillade sig at træffe beslutning om, hvordan løsningen skal være i de kommende år, have at vide, hvad arbejderne har i løn, og hvad de vil få i løn, hvis dette lovforslag bliver ophævet til lov.

Hvad angår min lønstatistik, er det rigtigt, at den, jeg opererede med, stoppede i 1960, men jeg gjorde det kun for at illustrere det urimelige i, at de tre vise mænd opererer med en statistik over timelønnen, når den slet ikke er relevant, eftersom der er sket en arbejdstidsforkortelse, og derfor førte jeg nogle tal frem, jeg har fundet frem til tidligere. Man må tilgive mig. Nok har vi fået regeringens lovforslag, tænk, allerede så tidligt som i mandags, og nok har vi fået de tre vise mænds afsluttende rapport — jeg fik den i går eftermiddags — men jeg ved ikke, hvem der kan have ret til at forlange, at jeg fra i går eftermiddags til i dag skulle kunne nå at studere den igennem og så give mig til ikke alene at studere rapporten igennem, men også finde ud af, hvorvidt de statistiske tal, man anfører, er rigtige eller ikke er rigtige. Jeg har kun set det, man opererer med i timelønsfortjeneste og har sammenlignet med tidligere tiders timelønsfortjeneste, men man har omhyggeligt glemt, at der er sket en arbejdstidsforkortelse, hvorfor det var ugeløn eller månedsløn, de skulle have opereret med. Det er det, jeg har villet illustrere.

Så er der spørgsmålet, hvor meget man vil planlægge at give i lønforhøjelse. Der må jeg beklage, at selv efter det, den højtærede arbejdsminister har sagt, er det alligevel en kendsgerning, at i lovforslaget såvel som i bemærkningerne dertil står der intet om, at lavtlønstillægget på de 68 millioner, der skal ydes fra og med 1. marts i år, skal fortsætte med at bestå, og at der oven på det efter 1 års forløb skal lægges 139 millioner, som skal fordeles til alle arbejdere, der arbejder hos medlemmer af Arbejdsgiverforeningen. Det står der ikke. Jeg skal fritage tinget for igen at få oplæst, hvad der står i lovforslagets § 3 såvel som i bemærkningerne, men jeg fastholder, at det står formuleret således, at lavtlønstillægget,

[Aksel Larsen.]

hvis jeg må kalde det det, på de 68 millioner, skal ydes for 1. år. Der står udtrykkeligt for 1. år og i bemærkningerne: „... d. v. s. eet år“ med to e'er; det kan da ikke betyde 2 år. Altså, måske mener man noget andet. Ja men så må man erkende, at man har været uheldig ved konciperingen, og så bør man lave det om.

Så er det meget kedeligt, at statsministeren siger her, at nu modsætter socialistisk folkeparti sig altså det gode, regeringen vil gøre, nemlig at give alle arbejdere i Danmark tilsammen 400 mill. kr. i løntillæg i løbet af 2 år. Alle arbejdere, det er dem inden for Arbejdsgiverforeningens og uden for Arbejdsgiverforeningens rammer. Ja men hvis det var sådan, at de 139 millioner skulle lægges oven på de 68 millioner, ville det blive til 275 millioner for Arbejdsgiverforeningens medlemmers ansatte i løbet af 2 år, og er der lige så mange udenfor — det har man hævdet — bliver det altså det dobbelte, nemlig 550 mill. kr. og ikke 400 mill. kr. Det var ikke mig, der sagde 400 mill. kr., det var den højtærede statsminister.

Man må ikke bebrejde tinget, hvis det i en sådan situation spørger: hvad er sandheden? Jeg ved det ikke. Jeg håber, at den udlægning, jeg har fået af den højtærede arbejds- og socialminister, er rigtig, men jeg henstiller, at man i hvert fald ulejliger sig med, inden man enten ophører forslaget til lov eller afbryder forhandlingerne og går ud til valg, i det mindste at trykke lovforslaget om, så der står det rigtige, hvis det, der er trykt i det, er forkert.

Den højtærede handelsminister sagde, at mit forslag til prislov af oktober 1962 ikke var anvendeligt, og så kom han med en hel bunke argumenter imod et lovforslag, som ingen af de tilstedeværende kan huske, hvorfor de ikke kan forstå denne argumentation. Jeg synes, det havde været bedre, hvis han havde beskæftiget sig med det forslag, han her har lagt navn til, men det undlod han klogeligt. Han havde ikke noget at sige til den omstændighed, at han nu siden oktober stædigt har modsat sig enhver skærpelse af sit prislovforslag, men nu pludselig synes, at nu bør det skærpes. Han har intet som helst at sige om de 150.000 kunder. Jeg har ikke stået her og

polemiseret imod det ærede medlem hr. K. B. Andersen. Jeg havde nogle bemærkninger til socialdemokratiets ordfører i dag, nemlig det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, men det, jeg i øvrigt i denne forbindelse sagde, var dette, at vi fik at vide i fjor, at det var fysisk umuligt for monopoltilsynet at betjene de 150.000 kunder, det ville få, hvis socialistisk folkepartis lovforslag blev gennemført. Jeg har spurgt den højtærede minister: hvordan er det så nu, hvor monopoltilsynet antagelig får endnu flere kunder? Er det stadig fysisk umuligt, eller er der en chance for, at det nu kan lade sig gøre, og hvad er årsagen til, at det har forandret sig så totalt fra oktober måned i fjor til februar måned i år?

Jeg konstaterer kun i forbifarten, at det, jeg har sagt om udbyttebegrænsningsforslagets mangler, går handelsministeren let og elegant uden om. Han trænger ikke til at bemærke noget. Han taler ganske vist så smukt om, at man skal have en helhedsløsning, og at man skal forhindre, at der kommer for store indkomststigninger nogetsteds. Derfor skal man have udbyttebegrænsning. Men jeg har påvist, at denne udbyttebegrænsning ikke er nogen begrænsning, men en art bunden opsparing, for om 2 år kan aktionærerne få pengene, og det har den højtærede handelsminister ikke haft noget at sige til. Det vil sige, at han bekræfter min opfattelse. Den udbyttebegrænsningslov, man her foreslår, er ligesom udbyttebegrænsningsloven af foråret 1940 en narresut, der skal få andre ting til at smage lidt bedre.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen siger, at jeg kom ind på sygelønsordningen. Det ved jeg ikke af; det kan være, jeg lige har nævnt den med et enkelt ord, men det var ikke min sag at komme ind på den. Men så bebrejdede han mig, at jeg gik uden om efterlønsordningen. Den ved jeg at jeg nævnte, og jeg sagde, at det kan forhandles senere. Men jeg forstår ikke, hvorfor dette skulle siges.

Så sagde det ærede medlem hr. Hans Rasmussen noget andet, som var yderst interessant. Han sagde for det første, at det er mærkværdigt, at socialistisk folkeparti her i tinget går imod lovforslaget om overenskomstforlængelse, for borgmester Brauer i København har sagt, at det sven-

[Aksel Larsen.]

ske system er slet ikke så tosset. Efter det svenske system afvejer man forud, hvordan situationen ligger, og hvad der kan blive råd til. Jeg tror såmænd heller ikke, det er så helt tosset; det kommer an på, hvordan det praktiseres, men jeg ved ikke af, at der er foregået nogen som helst afvejning. Det materiale, der skal understøtte regeringens lovforslag, kom i går, og regeringens lovforslag var fastlagt omend ikke færdigudarbejdet i sidste uge, så jeg er altså ikke så sikker på, at man i forvejen har kunnet foretage nogen afvejning. Jeg tror snarere, at man sådan har slået plat og krone om, hvor meget man skulle give, og hvor lidt man kunne nøjes med.

Det andet interessante, det ærede medlem hr. Hans Rasmussen sagde, var dette: det har vist sig, at omsforliget ikke sikrede os, og derfor kommer vi igen. Må jeg minde det ærede medlem om, at i fjor erklærede hans parti og hans regering og for øvrigt alle 4 forligspartier, at når man lavede dette omsforlig, havde man — man sagde ikke udtrykkeligt for evige tider, men sådan opfattede befolkningen det — klaret valutaen og beskæftigelsen og økonomien og det hele, og nu kommer det ærede medlem hr. Hans Rasmussen selv og siger: vi erkender, at det duede ikke, så nu må vi komme med noget mere. Så får vi igen at vide, at dette er en helhedsløsning, det vil hjælpe på det hele, hvis vi bare stemmer for alle 12 lovforslag, altså med udsigt til, at om et halvt år vil ikke det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, men en tredje socialdemokratisk ordfører komme og sige: det duede ganske vist ikke, så nu må vi have et nyt forlig.

Den højtærede statsminister havde set frem til debatten med større forventning. Det kan jeg godt forstå. Jeg ved udmærket, med hvilken forventning han havde set frem til denne debat. Han havde set frem til en debat af en helt anden art, hvor folkettinget ikke sagde det, der i grunden var det eneste fornuftige: disse lovforslag er så komplicerede, så lad os kigge lidt nærmere på dem og se, om de overhovedet duer. Den højtærede statsminister havde virkelig troet, at folkettinget og partiordførerne ville springe op og bide i de manglende gardinstænger og sige: ned med regeringen og lovforslagene, så statsministeren derefter

kunne sige: „Ærede vælgere! der er intet udkomme med disse mennesker. Nu udskriver vi valg. Stem på os!“ Vi har skuffet den højtærede statsministers forventning. Jeg kan ikke beklage det, for når der kommer sådan en buket lovforslag, må vi sige: må vi få nogle beregninger, der viser, om de duer, og hvordan virkningerne af dem bliver.

Den højtærede statsminister mener, at den dagsorden, det ærede medlem hr. Chr. Madson har foreslået, røber hjælpeløshed. Jeg ved ikke, hvori hjælpeløsheden skulle ligge. Den udtrykker temmelig klart vor mening også om regeringen, idet den til regeringen siger: I skulle slet ikke være kommet med det forslag om forlængelse af de kollektive overenskomster; det skulle I være så kloge at trække tilbage. Så siger den videre, at Arbejdsgiverforeningen burde have indladt sig på forhandling. Jeg er overbevist om, at hver eneste ærlig fagforeningsmand i Danmark vil skrive under på, at det er fuldkommen utåleligt og uanstændigt, at Arbejdsgiverforeningen skal have lov til at nægte overhovedet at forhandle — og det er det, der er sket. Her burde både regering og folketing med størst mulig autoritet sige til Arbejdsgiverforeningen: vil I så komme i gang! Det er det, vi foreslår, men det mener altså den højtærede statsminister er hjælpeløshed.

Så kommer socialdemokratiet og det radikale venstre ved det ærede medlem hr. Hans Rasmussen med et forslag til en anden motiveret dagsorden. Ja, jeg går ud fra, at den er fremsat i første række af de sædvanlige grunde, man har til at fremsætte sådan en: for at regeringspartierne kan slippe for at stemme om den dagsorden, andre har foreslået. Det skal man naturligvis have lov til. Men så nøjes man ikke med at komme med en af de sædvanlige appareringsdagsordener; man kommer med en dagsorden, som forlanger, at folkettinget på nuværende tidspunkt skal godkende alle de 12 lovforslag, som regeringen har fremsat. Det kan man ikke forlange af folkettinget — det er aldeles udelukket. Folketinget kan dog ikke — navnlig efter at vi af den højtærede statsminister er blevet belært om, hvorledes han højagter parlamentets og folkestyrets traditioner — give sig til, før det har behandlet disse lovforslag, at

[Aksel Larsen.]

godkende dem ved en afstemning. Det er jo en umulighed. Derfor ville naturligvis det eneste rigtige være, at man sagde: det vil vi overhovedet ikke have med at gøre — så kan regeringspartierne jo more sig med at vedtage en dagsorden, der siger, at de er tilhængere af de lovforslag, regeringen har fremsat. Det formodede jeg faktisk de var, før forslagene blev fremsat — det troede jeg faktisk — men de mener, vi er i tvivl om det, og så må det ekstra fastslås, og det skal de have lov til.

På den anden side: når jeg er i tvivl — og det kan man jo somme tider være — så søger jeg at tænke lidt logisk, og det hjælper mig, og nu har jeg fundet ud af, at når vi har foreslået en dagsorden, som vi gerne vil have til afstemning, men som logisk set ikke kan komme til afstemning, hvis der vedtages et andet dagsordensforslag først, er vi faktisk nødt til at stemme imod det forslag for at vise, at vi oprettholder vor egen dagsorden. Men i øvrigt har en afstemning om det ærede medlem hr. Hans Rasmussens forslag til dagsorden ingen betydning, for den kan jo kun bekræfte, at regeringspartierne er tilhængere af de lovforslag, regeringen har fremsat, og det var der vel en mulighed for at man allerede tidligere kunne tro på.

Dernæst hævder den højtærede statsminister, at regeringen har optrådt parlamentarisk korrekt ved at fremsætte lovforslagene i folketinget, og det har man gjort, fordi man højagter folkestyrets traditioner og for at få klarhed over bredden af den tilslutning, man kunne vente; men så siger han næsten i samme åndedrag, at det er jo adskillige dage siden — han sagde endda en hel uge siden — man fremlagde disse lovforslag for venstre og de konservative i fortrolige, lukkede forhandlinger. Hvorledes det kan harmonere med respekten for folkestyrets traditioner, er jeg altså ikke helt klar over.

Jeg er heller ikke helt klar over, om disse lovforslag virkelig har været forelagt venstre og de konservative for en uge siden. Jeg ved, at jeg efter påkrav fik den højtærede statsministers redegørelse fra fredag i lørdags, — og det takker jeg naturligvis for — og jeg fik samtidig et par af de udarbejdede lovforslag og skitser til et par andre. I mandags kom så buketten af lovforslag og stats-

ministerens fremsættelsestale, men jeg synes ærlig talt ikke, det berettiger statsministeren til at fortælle, at vi har haft så strålende god tid til at studere dette her, at alting måtte være helt klart, og at vi måtte kunne tage stilling til det nu. Vi har da vist aldrig før været i den situation, at det er blevet forlangt, at folketinget skulle tage stilling til 12 komplicerede lovforslag i løbet af 48 timer.

Derfor må vi, hvis regeringen vil have sine lovforslag behandlet, hvis det er dens alvorlige mening, at den vil have dem behandlet, naturligvis have den fornødne tid til denne behandling, og så kommer vi heller ikke uden om udvalgsbehandling. Nå, men jeg har jo forstået, at en sådan skal vi også få. Den højtærede statsminister har virkelig ikke noget imod en udvalgsbehandling — den skal bare være afsluttet i morgen aften, længere må den ikke vare. Nå ja, derefter må der altså godt restere nogle detaljer, men selv om tinget ikke med enstemmighed i dag vedtager det ærede medlem hr. Hans Rasmussens dagsordensforslag, skal i hvert fald et bredt flertal i tinget inden i morgen aften principielt erklære, at de vil godkende samtlige regeringens lovforslag; ellers sker der noget, og vi kan godt gætte 3 gange, men det er nu ikke nødvendigt; vi ved jo godt, hvad det er, man tænker på. Det skal man have lov til fra regeringens side, og jeg er såmænd lige ved at sige, at regeringen skal have tak for det. Når jeg siger, jeg er lige ved at takke regeringen for det, er det, fordi jeg mener, regeringen godt kunne have optrådt på en helt anden måde, så den ikke havde bragt folketinget i den situation og ikke havde bragt landet i den situation, den bringer det i.

Nu har vi hørt den højtærede statsministers forargede tale om det skandaløse i, at socialistisk folkeparti vil føre landet ud i en arbejdskamp. Men hvis et bredt flertal i tinget ikke inden i morgen aften har sagt, at det vil stemme for regeringens 12 lovforslag, så udskriver regeringen valg — og så kan de jo ikke så godt vedtages under en valgkamp, vel?

Hvad der så sker under valgkampen med hensyn til arbejdskamp eller ikke arbejdskamp, ved jeg naturligvis ikke, men når jeg henholder mig til den højtærede stats-

[Aksel Larsen.]

ministres egne udtalelser, må jeg have lov til at sige, at dette her ser ikke helt godt ud. Man støtter sig på den omstændighed, at nu er regeringen kommet med en helhedsløsning, og så kommer den højtærede statsminister og siger: må vi se de herrers plan, har de andre partier nogen planer? De har haft hele 2 dage til at udarbejde en plan i. Hvad er meningen? Hvorfor ligger den ikke udformet som lovforslag? Det gør den aldeles ikke, for det har der ikke været tid til.

Men i hvert fald, hvad mit parti angår, har den højtærede statsminister ikke været i tvivl om, hvorledes vi alene skulle klare hele historien. Den højtærede statsminister kender udmærket vore planer, ministeren kender også vor mening om regeringens hidtidige virksomhed. Denne regerings hidtidige virksomhed har jo været sådan, at dens økonomiske politik har spillet fallit. Dens omspolitik er blevet tilstrækkeligt karakteriseret af det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, som selv erkender, at den duede ikke, og derfor må man nu et halvt år senere forsøge på at klinke det skårede postelin. Regeringens markedspolitik ligger i grus. Regeringens militærpolitik er på vej til at ruinere landet eller i hvert fald at berøve det dets valuta, og hvad angår det militære samarbejde med Tyskland, som regeringen har hovedansvaret for, så tror jeg nok, den kan få attest fra størsteparten af befolkningen på, at det er uforsvarligt. Regeringens hidtidige, muligvis i morgen foreløbigt ophørende, stædige samarbejde med venstre og de konservative om en politik, der hidtil i alt væsentligt har været gennemførelsen af VK-programmet, kan kun betyde, at regeringen har svigtet sine egne vælgere og sine egne partiers programmer. En regering, som gik til valg i 1960 under parolen „gør gode tider bedre“, og som siden den tid har budt os omsforlig og nu kommer med denne buket — ja, jeg tror virkelig, den gør landet og befolkningen en tjeneste ved at lade vælgerne komme til.

Vi har, som jeg sagde før, gjort regeringen fuldkommen klar over, hvad vi mener der burde gøres. Man ved det fra vor indsats under forhandlingerne om omsætningsafgiften i fjor og fra vore senere forslag og senere udtalelser. Man ved, at vi anser det for det væsentligste i alt, hvad det økono-

miske angår, at vi får bremset inflationen og får standset prisstigningerne. Vi mener, at noget sådant er muligt, men det er ikke muligt, hvis man ustandseligt forhøjer militæruddgifterne, og hvis man ikke vil gribe alvorligt ind mod urimelige prisstigninger og imod avancementstigninger. Vi har den opfattelse, at det, der skal til, er, at man hos den danske befolkning skal genskabe tilliden til kronen, så vil det også blive langt lettere at klare overenskomstsituationen.

Man ved, at vi er modstandere af de skattelettelser, der blev aftalt med venstre og de konservative ved omsforliget i fjor. Det har ikke fra vor side manglet på opfordringer til regeringen om at frigøre sig fra denne aftale. Man ved, at vi i øvrigt er tilhængere af en skattereform, og man kender vore skatteforslag. De ligner i ubehagelig eller i behagelig grad socialdemokratiets kongreskonfirmerede forslag om en skattereform, om ophævelse af skattefradragretten, om indførelse af kildeskat, om kapitalvindingsskat med stop for jordspækulation o. s. v. — alt sammen noget, som jo kunne gennemføres, og som vi gang på gang har talt for og ved lejlighed stillet forslag om.

Man ved, at vi mener, man burde sørge for, at der blev bygget boliger nok og billige boliger nok i dette land. Vi mener, det kan gøres, og vi er aldeles ikke fremmede for tanken, men ville tværtimod favorisere tanken om at forcere boligbyggeriet i en grad, så man førte en del af forbruget af mindre varige forbrugsgoder over på de varige forbrugsgoder, der hedder boliger.

Man ved, at vi er modstandere af den landbrugspolitik, man har ført, og at vi ønsker landbrugets drift og eksport lagt om.

Man ved, at vi ønsker en anden og mere aktiv udenrigshandel end den, landet har.

Man kender alt dette her, så det er fuldkommen uberettiget, at den højtærede statsminister spørger: har I da slet ingen planer? Er I da fuldkommen tomhændede? Det er regeringen, der enten er fuldkommen tomhændet eller har haft et dårligt håndslag hidtil, så den har ikke ret til at komme med den art spørgsmål.

Der er meget andet, vi gerne vil have gennemført, som findes også i den såkaldte helhedsløsning, som repræsenteres ved rege-

[Aksel Larsen.]

ringens lovforslag. Men desværre skæmmes den såkaldte helhedsløsning derved, at man på den mest urationelle måde stadig vil fortsætte med tilskuds politik over for landbruget og med den kunstige levnedsmiddelfordyrelse. Man vil opretholde den skattelettelse, man i sin tid begik den brøler at aftale med venstre og de konservative. Og der er andre ting i den, som vi mener vi må være modstandere af. Netop af den grund er de 12 lovforslag ingen helhedsløsning. Men det er sådan, at hvis man tager de dårlige ting ud af buketten, så ville der blive skabt et klima herhjemme socialt og politisk, så man bestemt ville kunne klare overenskomstsituationen uden lovgivning og uden regeringsindgreb. Og det ville altså gøre det lovforslag, der foreligger om forlængelse af de kollektive overenskomster, overflødigt.

De 12 lovforslag fra regeringen repræsenterer ikke en helhedsløsning. Men jeg har ikke noget imod, at regeringen og socialdemokratiet tror det, og hvis de vil stille ultimatum på dette grundlag, så værsgo; men at en statsminister på et sådant grundlag stiller et ultimatum af den art, som vi har fået præsenteret her i dag, det viser, at han i virkeligheden er klar over sin helhedsløsnings og sin politik's indre skævhed. Lad os få det prøvet over for vælgerne. Vi skal se, at selv om valget i sig selv på selve valgdagen ikke løser problemet, så åbner det for en løsning af problemerne, som bliver bedre end det, vi hidtil har været præsenteret for.

Rimstad: Til den højtærede arbejdsminister vil jeg gerne sige med hensyn til lønglidningen — altså det, vi i dette tilfælde kalder afsmitningen — at det er jo ikke nok, at den højtærede statsminister siger, at det er lovens forudsætning, at en sådan afsmitning ikke finder sted. Der må også i loven findes bestemmelser, der klart og skarpt forhindrer en sådan afsmitning. De findes af gode grunde ikke, og jeg er her enig med det

ærede medlem hr. Axel Kristensen i, at de kan ikke laves. Det er først og fremmest af den grund, at vi ikke kan medvirke til den højtærede arbejdsministers forslag.

Til den højtærede handelsminister har jeg den bemærkning at gøre, at jeg synes, at han stiller tingene på hovedet, når han siger, at det ikke alene er lønmodtagerne, der skal bære byrderne, men at også private rentenydere må bære deres del af byrden. Vor argumentation var jo her i overensstemmelse med forslaget's klare hensigt netop den, at når rentenyderne, aktionærerne, ikke skal have regulering, fordi vi altså skal have udbyttebegrænsning, må forudsætningen være, at lønmodtagerne heller ikke får regulering. Men det får de netop. Det er det, der er forkert.

Den højtærede handelsminister talte om den lille beskedne enke, der ikke, som jeg nævnte, kunne få regulering. Han gav mig jo ret, men morede sig over, at jeg betegnede en skatteyder, der betalte op imod halvdelen af formuens afkastning i formueskat, som en beskedne borger på linje med de lavest lønede i vort samfund. Jeg bliver da nødt til at gøre et lille regnestykke. De såkaldte lavestlønnede tjener jo akkurat maksimalt 275 kr. om ugen eller ca. 14.000 kr. om året. Der er mange små rentenydere med en formue f. eks. på 400.000 kr., der i dag kun får omkring 3 pct. ud af deres investeringer. De kan f. eks. have investeret i det statsgaranterede danske luftfartsselskabs aktier, eller deres investeringer kan være gamle. De kan altså have ca. 12.000 kr. i afkastning om året, og formueskatten, der må betales, er af en størrelsesorden på 5.000 kr. Jeg må derfor sige, at mit udtryk „op imod halvdelen“ er ikke så forkert, at den højtærede handelsminister ligefrem behøver at more sig over det; han har blot ikke klargjort sig tallene; det er det, der er i vejen, men det må erkendes, at de jo også er overraskende.

Til den højtærede statsministers bemærkninger til de uafhængige har jeg den kommentar, at der jo heri var meget skum og lidet

[Rimstad.]

øl. Jeg forstod, at det, det for ham drejede sig om, var besvarelse af spørgsmålet: er De demokrat eller ej? Jeg kan forsikre den højtærede statsminister, at vi ikke har til hensigt at besvare det spørgsmål efter recepten: er De socialdemokrat, ja eller nej? Folk, der spørger sådan, anser vi — til beroligelse for statsministeren — ikke for gode demokrater.

Hvad angår den af det ærede medlem hr. Chr. Madsen foreslåede dagsorden, er vort partis stilling den, at vi i og for sig ikke har indvendinger imod, at regeringen tager lovforslaget af bordet, men vi kan ikke gå med til, at folketinget ved stillingtagen for en af parterne i overenskomstsituationen og imod den anden part ødelægger forhandlingsklimaet og dermed muligheden for et positivt resultat. Vi kan derfor ikke stemme for dagsordensforslaget.

Mit partis formand, det ærede medlem hr. Iver Poulsen, vil redegøre for vor stilling til den af det ærede medlem hr. Hans Rasmussen foreslåede dagsorden.

Iver Poulsen: Den højtærede handelsminister stillede mig [det] spørgsmål, hvilken forskel der var på løn-, pris- og avancestop i efteråret, da vi foreslog det, og så det, der bliver foreslået i dag, og som jeg kaldte det rødeste røde.

Jeg mener, at jeg i mit første indlæg ganske klart gav oplysning om, hvad forskellen var på det af os stillede forslag og det af den højtærede handelsminister nu fremsatte forslag. Handelsministeren sagde, at det ikke blot skulle være arbejderne, der skulle holde for med lønstop og indtægtsstop, men det skulle også andre grupper. Ja, naturligvis skal også andre grupper. Den fordeling af fattigdommen, som vi nu står over for, den må vi alle sammen tage del i, og det må også de handlende og fabrikanterne og producenterne, og hvem der ellers kan være. Det må hele samfundet gøre, naturligvis. Men det, vi mente og stadig mener, er, at hvis man virkelig gennemfører et generelt løn- og indtægtsstop, så er det ganske unødvendigt at gennemføre et stort kontrolapparat for at sikre et prisstop; det skal, som den højtærede handelsminister også sagde i oktober måned, den fri konkurrence alene sørge for. Den fri konkurrence

bliver endnu hårdere den dag, vi får et generelt løn- og indtægtsstop, og så er hele det kontrolapparat, som den højtærede statsminister nu vil starte for at kontrollere løn- og prisstoppet, fuldkommen overflødig.

Den højtærede handelsminister sagde ligeledes i oktober måned, at den mest effektive kontrol med prisregulering er den, forbrugerne udøver ved at følge med i priser og kvaliteter. Den kontrol får vi, og det er den mest effektive, og derfor mener vi, at det er ganske omsonst og overflødig at indføre et stort og kostbart kontrolapparat med priser og avancer.

Jeg håber, at den højtærede statsminister nu ganske klart kan se forskellen på, hvad vi sagde dengang, og hvad den højtærede handelsminister nu er ude på.

Dernæst siger den højtærede handelsminister: ja men det er kun på begrænsede områder, kontrollen skal gennemføres, for der er en hel række områder, hvor det ikke er nødvendigt. Her vil jeg i hvert fald minde den højtærede radikale og påståede liberale handelsminister om, at der er noget, der hedder at række en vis mand en lillefinger, og det svarer til at give et socialistisk parti et kontrolapparat i hånden, som meget vel lader sig udbygge, måske hurtigt efter et valg, hvor den såkaldte liberale islet i den nuværende regering måske er blevet noget reduceret. Den højtærede statsminister var så elskværdig at sige: lad nu de uafhængige ligge, hvor de ligger, ude på fløjen. Jeg takker naturligvis statsministeren for, at vi får lov at ligge, hvor vi ligger, men jeg kan betro den højtærede statsminister, at han overhovedet ikke har nogen indflydelse på, hvor vi lægger os; vi lægger os dér, hvor det passer os. (*Munterhed*). Og vi bliver ikke flyttet af den højtærede statsminister, så den tilladelse anser jeg bare for en høflig gestus over for os.

Derimod var den højtærede statsministers udtalelse med hensyn til, hvorledes de uafhængige tager deres ansvar, ikke høflig. Den var det stik modsatte. Den højtærede statsminister tillod sig at sige, at ansvaret tynger ikke de uafhængige, og begrundelsen var, at vi ikke følte det ansvar over for det socialistiske samfund, som statsministeren føler. Men sådan kan man ikke tillade sig at tale om andre menneskers ansvar og om,

[Iver Poulsen.]

hvordan de føler deres ansvar. Vi føler vort ansvar over for det borgerlige Danmark, og vi føler det som en pligt at bekæmpe enhver bestræbelse for at socialisere samfundet. Den højtærede statsminister føler sit ansvar lige stik modsat; han ønsker at bekæmpe det borgerlige, liberale Danmark og at fremme samfundets socialisering. Derfor tror jeg, at hverken statsministeren eller jeg skal give sig til at dømme om hinandens ansvarsfølelse. Men jeg er ikke bange for at påstå, at de uafhængiges ansvarsfølelse over for det, vi nu engang føler ansvar for, er lige så stærkt udviklet som den højtærede statsministers.

Dernæst sagde den højtærede statsminister, at vi havde sagt, at den fremgangsmåde, regeringen anvendte, og dens plan var udemokratisk. Ja, hvis man ved planen forstår den måde, hvorpå regeringen ønsker disse lovforslag behandlet, kan jeg godt gå med til, at den er demokratisk, men fremgangsmåden vil jeg holde på er udemokratisk. Jeg skal ikke sige noget til, at statsministeren og regeringen forhandler med kredse uden for tinget om forskellige lovforslag og foranstaltninger, der skal træffes. Det er der ikke spor at sige til. Men i det øjeblik det som her sker, at man forhandler med visse kredse uden for folketinget og med disse kredse aftaler bestemte retningslinjer, hvorefter lovgivningsarbejdet skal foregå, og man derefter kommer til den folkevalgte lovgivende forsamling og siger: sådan og sådan skal det være, for det har vi bestemt med kredse uden for dette ting, i det øjeblik er jeg ikke bange for at påstå, at den mand, der vil følge disse retningslinjer, ikke er værdig til prædikatet demokrat.

Angående det dagsordensforslag, som det ærede medlem hr. Hans Rasmussen har fremsat, vil jeg gerne igen minde om afdøde forhenværende statsminister Knud Kristensens ord i forbindelse med det politiske forlig. Knud Kristensen sagde:

„Det politiske forlig er ikke altid foragteligt. Det er forligets indhold, det kommer an på.“

Det er en linje, som vi naturligvis følger, fordi vi finder den helt rigtig.

Når man nu fra socialdemokratisk side ved det ærede medlem hr. Hans Rasmussen

foreslår, at folketinget giver sin tilslutning til, at de foreliggende problemer af økonomisk og fordelingsmæssig art søges løst i overensstemmelse med hovedlinjen i regeringens helhedsløsning, er afgørelsen for vort vedkommende meget let at træffe. Her forlanger man et politisk forlig, hvor hovedlinjen er så indlysende rød og socialistisk, at dette vil blive forligets indhold, og derfor kan der ikke være nogen vanskelighed i for os at tage stilling til dette dagsordensforslag: vi kan ikke stemme for det.

Poul Sørensen: Det var mig ret uforståeligt, at den højtærede statsminister også skulle omtale min person i den tale, som han holdt med meget stor patos for lidt siden. Inden jeg siger et par ord om de urigtigheder, som statsministeren bragte frem om min stilling til problemet valg, må jeg måske knytte et par bemærkninger til et eller to af de spørgsmål, der har været fremme.

Jeg har i en række år her i tinget haft lejlighed til at drøfte arbejdsmarkedet med det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, og jeg tør nok sige, at hver gang vi har nærmet os problemet om en moderne afgørelse på arbejdsmarkedet for at undgå strejker og lockouter, var det ikke småting, der lød fra det ærede medlems side. Han bandlyste os fuldstændig. Ingen skulle blande sig i den hellige ret, som de to parter havde. Igenem årene har vi forsøgt at fremlægge forskellige synspunkter til drøftelse for at hindre de ødelæggelser, som arbejdskampe kan medføre. Vi har forsøgt at bede parterne se på en løsning med en frivillig voldgift, som de selv etablerede, så at man derved kunne undgå arbejdskampene — med hån afvist af det ærede medlem hr. Hans Rasmussen. Vi har derefter, når tinget stod i den situation at skulle optræde som voldgift, rejst spørgsmålet, om ikke den faste voldgiftsordning i de tilfælde, hvor tinget ellers skulle træde til, ville være at foretrække som den moderne form på arbejdsmarkedet — afvist med foragt af det ærede medlem hr. Hans Rasmussen.

Derfor var det med undren, at vi i efter sommeren hørte det ærede medlem foreslå, at nu skulle staten afgøre lønningerne. Nu skulle folketinget være det organ, som lagde lønningerne fast, og vi står altså nu, idet

[Poul Sørensen.]

det ærede medlem har vundet sejr og hans synspunkter er realiseret af den høje regering, i dag med et forslag, hvor det ærede medlem må æde alt i sig, hvad han har fremført over for os, der mente, at den forældede form måtte moderniseres; men til forskel fra os andre tager det ærede medlem det lange spring, at han fuldstændig opgiver den frihed og selvstændighed, som han hidtil har krævet at parterne skulle have, og kræver, at nu skal staten ved lov ordne det hele. Det er den rundtur, det ærede medlem, et fremtrædende medlem af fagforbundene her i landet, har foretaget; det er det resultat, det ærede medlem er nået til. Jeg ved meget vel, at tiden i aften eller i disse dage ikke er til at få en grundig drøftelse af arbejdsmarkedets fremtid, men én ting er i hvert fald givet, tror jeg, at flertallet her i landet ikke før har haft øjnene oppe for, at parterne ikke selv kan få lov til at ordne deres forhold fremefter, men folketinget nu tvinges til at tage denne sag til sig af det ærede medlem, er det rigtigt, at folketinget får lov til at gardere sig med en saglig løsning, ved at voldgift på den ene eller den anden måde træder ind i billedet.

Må jeg sige om spørgsmålet besparelser: jeg forstår udmærket denne drøftelse og den form, drøftelsen har fået, idet man siger imod os: påvis besparelser! Må jeg blot for at forklare oppositionens stilling minde det høje ting og offentligheden om, at vi i 1959-60 fremlagde en række besparelsesforslag her i tinget. Disse forslag blev behandlet på den måde, at den regel, der hidtil havde hersket partierne imellem, hvorefter det parti, der fremsatte forslaget, kunne lede arbejdet og søge frem til et resultat, blev frataget os, og alle forslagene endte i udvalg, hvor flertallet, socialdemokratiet, tog ledelsen, og forslagene blev uden resultat. Der blev ikke arbejdet i disse udvalg. Derfor må offentligheden føle det som en naturlig ting, når vi skal skelne imellem de former, vi kan komme frem med, at vi selvfølgelig må regne med, at vi vil blive mødt med den samme fremgangsmåde fra de radikales og socialdemokraternes side. Derfor går vi stadig ind for den fremgangsmåde, som sidste år gav resultat, og som bestod i, at man henstillede til eller krævede af regeringen, at den skulle finde frem til besparelser. Jeg

er overbevist om, at et stort flertal ude i befolkningen vil forstå, at den fremgangsmåde, der har vist sig effektiv, når man altså vil spare, kan også bringes til anvendelse over for det kæmpebudget, som har været diskuteret her i dag.

Det andet lader sig altså ikke gøre. Det viser vor erfaring os, for flertallet modsætter sig en rimelig og anstændig behandling af besparelsesforslagene. Det må vi forlade, og så må vi henholde os til det, som gav resultat sidst, men som regeringen nu nægter at acceptere.

Jeg vil da gerne sige som min bedømmelse af den situation, vi står i — det nytter vel ikke at sige det til den høje regering, men lad mig sige det, fordi jeg skønner, at jeg måske får ret i det — at hvis jeg ser på den katastrofe, som skete i 1961 for de herrer, som har flertallet her i salen, med indtægtsstigningen og med udvidelsen af det offentlige forbrug, voldsomme tal på begge områder, er det i hvert fald nu ganske klart for offentligheden, at dér, hvor det brød sammen for statsminister Kampmann, dér står nu statsminister Krag med en politik, hvor i hvert fald de offentlige budgetter er udvidet i samme udstrækning, som det skete i 1961, og det, vi diskuterer i denne sene natte-time, er jo, om indtægtsudvidelsen, hvis dette her gennemføres, ikke i virkeligheden bliver lige så stor, som da sammenbruddet for regeringen skete i 1961. Disse overvejelser, som jeg selvfølgelig ikke kan gå dybere ind på ved denne lejlighed, er udtryk for den ængstelse, vi må nære for, at det er et blændværk, der her er tale om, og at udviklingen, hvis det skal realiseres, løber fra den høje regering, så vi ender på samme sted som sidst.

Jeg vil gerne spørge den højtærede statsminister, som jo med charme, men sjældent godt underbygget, fremfører sine ord: hvor har jeg udtalt mig om valg som refereret herfra? Det kunne jeg dog godt lide at vide. Mit partis politiske ordfører har refereret, at jeg har haft den opfattelse, at vi skulle have en prøve hos vælgerne, inden vi accepterede fællesmarkedet. Er det en urimelig tanke at have, højtærede statsminister? Den tanke har jeg haft, og det har jeg talt om, og da fællesmarkedet var faldet bort, i hvert fald foreløbig, meddelte jeg i mine politiske taler, at jeg ikke havde

[Poul Sørensen.]

noget ønske om at fortsætte en debat om valg, for min forudsætning derfor forelå ikke mere. Nu står den højtærede statsminister her i dag og pådutter mig, at det er mig, der har begyndt en diskussion om valg her i disse uger, og det ville dog være rart her, fordi den højtærede statsminister tager os alle til sig som den, der er alfaderlig og skal skærme og vejlede os — det er vi ikke særlig tilfredse medovre hos os, men det er altså den form, statsministeren anvender — at få at vide hvor, og derfor beder jeg, for det man pådutter og siger om én, må da i hvert fald være rigtigt, altså statsministeren venligst meddele mig, hvor disse udtalelser er faldet. De er urigtige, og så skulle den højtærede statsminister finde sig for god til at fremføre dem. (*Statsministeren* [Krag]: Jeg tror, det ærede medlem har misforstået mig!). Nå, men så får vi måske forklaringen, når statsministeren svarer.

I samme forbindelse er der en ting, jeg også gerne vil bede statsministeren redegøre for. Statsministeren var så venlig at henvende sig til mig under mødet her i dag og meddele, at sagerne skulle behandles i et udvalg kl. 10 i morgen. Jeg fik også meddelelse om, at det skulle gå hurtigt, og det har vi fået at vide hele dagen igennem. Vil den højtærede statsminister ikke være så venlig at gøre et par bemærkninger om, hvorvidt han mener, at man kan anmode os om inden for — jeg taler slet ikke om i morgen, for det er jo umuligt — men inden for ganske kort tid at færdiggøre det foreliggende kompleks? Den arbejdsgang, som den højtærede statsminister åbenbart har fået accepteret af tingets højtærede formand, går ud på, at vi i morgen skal behandle et sæt af landbrugslove, som indebærer, at der skal lægges en retningslinje for landbruget i denne vanskelige tid for et stykke tid fremover, efter at fællesmarkedet er brudt sammen. Disse ting skal behandles, regeringen skal svare på spørgsmål her i salen, samtidig med at den anmoder os om at sidde i et udvalg et andet sted og behandle helt andre forslag. Jeg vil gerne føje det tillægsspørgsmål til alt det, der er sagt til den højtærede statsminister: mener statsministeren, at det er rimeligt, at vi skal sidde et andet sted og arbejde, mens debatten om så vidtgående

og økonomisk vidtrækkende forslag finder sted? Er det ikke rimeligt, at lederne af partierne er til stede her i salen, således at vi kan blive orienteret om, hvilke modbemærkninger den høje regering har at gøre til vore bemærkninger? For den tanke, som enkelte her i salen har om, at vi skulle være færdige i morgen, kan statsministeren da ikke — det vil jeg gerne spørge om — forbinde med, at vi skal behandle landbrugslove af denne vidtrækkende karakter?

Ja, det er lidt sent at stille spørgsmålet, men jeg har ikke kunnet komme til før. Desværre må man vel så se i øjnene, at det kan afstedkomme nogle tillægsspørgsmål efter statsministerens tale, men det melder der sig måske også andre til.

Finansministeren (Poul Hansen): Jeg skal gøre nogle få bemærkninger til, hvad de ærede medlemmer hr. Henry Christensen og hr. Poul Møller har sagt om finanspolitikken og om forslaget om bunden opsparing.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen spurgte, hvorfor opsparingen var anlagt således, at den gav netop det beløb, der var tale om. Det kan jeg simpelt hen besvare dermed, at det var det beløb, vi havde brug for at inddrage. Det ærede medlem mente, at hvis vi nu enedes om, at udgifterne skulle nedsættes med 200 mill. kr., så måtte man forhandle derom, og han gjorde i denne forbindelse den bemærkning, at hvis han eller hans parti fik overladt finansministeriet i en uges tid, skulle de nok finde ud af det. Idet jeg erindrer min diskussion med det ærede medlem hr. Foged forleden, frygter jeg lidt for, at det, det ærede medlem og hans parti ville finde ud af, var, at der lå en hel del udgiftsforslag, som det måske var fornuftigt at gennemføre; de ville nemlig se, at vi har gået sagerne særdeles tæt igennem. Men jeg forstår altså, at vi ikke hverken af den ærede ordfører for venstre eller den ærede ordfører for de konservative kan få noget at vide om, hvor det er, man vil sætte ind med besparelserne. Man bliver altså ved med denne generelle tale om besparelser og har stadig væk intet konkret at sige. Man har givet forskellige undskyldninger derfor. Jeg synes nu, at man har lov til i nogen måde at betegne disse undskyldninger som søforklaringer.

Til det ærede medlem hr. Poul Møller må

[Finansministeren.]

Jeg først sige, at jeg synes, hans tale her i sidste omgang var meget præget af vrede, jeg synes næsten en uklædelig vrede, og det forekom mig også, at denne vrede i hvert fald på et enkelt punkt gik lidt ud over tankens klarhed — det skal jeg lige om et øjeblik vende tilbage til.

Det ærede medlem spørger her, hvor felttoget mod sambeskatningen er henne; man udskyder dette problems løsning yderligere. Hvor ved det ærede medlem det fra? Det ærede medlem ved, at vi har haft et udvalg siddende til at arbejde med dette problem. Jeg havde håbet, at betænkningen kunne have foreligget, der har været visse tekniske vanskeligheder dermed, men når nu denne betænkning kommer, går jeg ud fra, at den ledsages af et eller andet oplæg vedrørende dette problem, og så er jeg enig med det ærede medlem i, at vi ikke uden videre kan lade det ligge, men jeg synes, det er lidt tidligt, det ærede medlem fastslår, at dette er blæst af.

Så var der talen om, hvor stor en del af indkomststigningen eller af nationalindtægtens stigning der går til staten; dér fastholdt det ærede medlem sine betragtninger fra før. Dertil vil jeg gerne sige, at det ærede medlem kan ikke fastholde dette synspunkt; de gennemsnitlige priser i 1963 vil være højere end i 1962, alene af den grund at der har været prisstigninger i løbet af 1962. (Poul Møller: Hvor mange procent?). Lad os sige, at det drejer sig om 6 pct.; så betyder alene dette på en nationalindkomst på 50 milliarder 3 milliarder kr., så meget er det højere, før der er plads for nogen reel forbedring. Denne reelle forbedring er anslået til måske 2 milliarder kr. Læg disse to tal sammen, så får vi 5 milliarder kr., og tallet kan muligt være større. Vi kan også regne den anden vej og sige, at når statsbudgettet stiger med 1.600 mill. kr., er det ikke udtryk for, at der er taget nye opgaver op, som koster 1.600 mill. kr.; en stor del af dette beløb er jo på forhånd beslået af pris- og lønstigninger og er altså for så vidt ikke en reel stigning. Derfor holder det ærede medlems betragtninger ikke, og det synes jeg det ærede medlem skulle erkende.

Det ærede medlem bevidnede mig sin ringe tillid, og det må jeg jo finde mig i,

men jeg synes nu alligevel, det er et mærkeligt kriterium for tillid, det ærede medlem stiller op. Han forlanger af os, at hvis der er tale om en gennemsnitlig indkomststigning eller en stigning i nationalproduktet på 10 pct., må statsbudgettet også kun stige 10 pct.; så skal finansministeren eller regeringen sørge for, at der kun sker denne stigning, og så må vi altså, forstår jeg, selv finde ud af, hvordan det skal ske, dertil har det ærede medlem ingen assistance at tilbyde. Det ærede medlem må vist give mig ret i, at lige meget hvordan man ville bære sig ad, kunne en besparelse af dette omfang ikke findes på området uden for de lovbundne udgifter; det vil med andre ord sige, at den lovgivning, der er gennemført i dette høje ting, og som det ærede medlem og hans parti, jeg tror næsten til 100 pct., har medansvar for, den skulle vi uden videre tilsidesætte i budgetteringen. Jeg gad vidst, hvad det ærede medlem ville sige, hvis vi var kommet med tingene på denne måde. Jeg gad også vidst, hvad det ærede medlem ville sige, hvis vi havde foretaget de begrænsninger i statens investeringer på trafikområdet og på uddannelsesområdet, som var nødvendige, hvis vi skulle opnå disse besparelser. Jeg tror, det ærede medlem er nødt til at erkende, at i denne sag kan man ikke bare komme og sige: ja, man må spare det og det, og så må regeringen klare resten. Det må forlanges, at også det ærede medlem kommer med lidt mere konkrete anvisninger. Den anden facon er for let.

Handelsministeren (Bauusgaard): Jeg skal ganske kort svare på de bemærkninger, som de ærede medlemmer hr. Poul Møller og hr. Weikop fremsatte til mig vedrørende mine betragtninger over pris- og avancestopforslaget og udbyttebegrænsningsforslaget.

Det ærede medlem hr. Weikop gentog, at mit lovforslag om pris- og avancestop næsten svarede til det, der blev fremsat i 1956, til trods for at jeg både i fremsættelsen og ved min tale her i aften tydeligt har understreget, at det rummer det stik modsatte princip, nemlig en kombination af dette kortvarige generelle prisstop og så overgangen til indseende med priser. Det ærede medlem overser — måske med

[Handelsministeren.]

vilje — at jeg har tilrettelagt mit forslag sådan, at den kontrol, som det permanente prisstop ville kræve, undgår vi. Det ærede medlem overser — i hvert fald giver han udtryk for at have overset det — at der ikke er tale om indgreb under nogen form over for sådanne områder, hvor en urimelig prisudvikling ikke konstateres, eller hvor der ikke må antages at være en prisudvikling, som er ude af trit med den almindelige økonomiske status her i landet. Vil det ærede medlem virkelig for alvor bestride, at vi i det sidste par år har været igennem en periode med et efterspørgselspres, som har medført en lønudvikling og en prisudvikling, der er betænkelig i Danmarks konkurrencemæssige stilling?

Det ærede medlem hr. Poul Møller spørger mig, om jeg overhovedet tror på, at mine forslag vil betyde lavere priser. Ja, det tror jeg på, fordi jeg ser, at der er en ganske nøje sammenhæng mellem det indkomstop, som også det konservative folkeparti siger det er tilhænger af, og så de lovforslag, jeg har fremsat. Det ærede medlem siger, at jeg ved, det er vanskeligt at kontrollere, hvornår det er lønglidning. Ja, det ved jeg, men tror det ærede medlem overhovedet på, at han med den endnu mere rigoristiske lønpolitik, han har gjort sig til talsmand for, uden villighed til indgreb på andre områder har nogen som helst mulighed for at vinde den genklang i befolkningen, som er selve forudsætningen for, at vi kan få den indkomstpauze, som kan hjælpe på valutaen?

Så spørger det ærede medlem, om jeg tror, at mine forslag hjælper på valutaen. Ja, det tror jeg på. Det tror jeg på, fordi der er denne sammenhæng, som det ærede medlem og hans parti mener at kunne se bort fra.

Jeg må sige, at det har forbavset mig at se det ærede medlem hr. Poul Møller stå her på det konservative folkepartis vegne og sige, at han mener, at det er betænkeligt at gennemføre de lavtlønstillæg, som regeringen har foreslået, samtidig med at det ærede medlem på det konservative folkepartis vegne totalt afviser, at der skulle være brug for en pris- og avancelov og en udbyttebegrænsningslov. Jeg synes, at dette i allerhøjeste grad må give anledning til

eftertanke hos dem, der har hørt det ærede medlems udtalelser.

Statsministeren (J. O. Krag): Den meget voldsomme polemiske form, der nu anvendes fra konservativ side, er jeg ikke så forfærdelig ivrig efter at komme ind på; det ved det ærede medlem hr. Poul Sørensen fra tidligere lejligheder, hvor vi har talt sammen på denne måde.

Jeg vil gerne sige, at jeg ikke på nogen måde har forsøgt at pådutte det ærede medlem, at han i denne situation skulle have rejst spørgsmålet om valg. Det har jeg overhovedet ikke sagt. Jeg har henvist til og sagt udtrykkeligt, at det var i andre situationer, det ærede medlem hr. Poul Sørensen har været en ganske ivrig „valg snakker“, hvis jeg må bruge det udtryk. Hvis jeg erindrer rigtigt, var et af det ærede medlems kommentarer til omsforliget i sin tid, at man måske hellere burde have taget et valg. Jeg kan huske forkert, men jeg mener nu at erindre, at det ærede medlem udtalte sig sådan i forskellige interviews. Jeg mener også at kunne erindre, at det ærede medlem under markedsdebatten — som jo nu er overstået, og vi befinder os i en anden situation — gentagne gange, som jeg også forstår det ærede medlem indrømmede her, talte om, at valg måske var noget, der skulle anvendes i forbindelse med markedsafgørelsen. Jeg mener endog at kunne erindre, at det ærede medlem har talt om valg i forbindelse med jordskælvsklausulen. Det eneste, meget beskedne, ræsonnement, jeg har tilladt mig at gøre gældende, er, at det dog ikke kan forholde sig sådan, at når man fra konservativ side taler om valg, er det gode, sunde og rimelige tanker, men hvis man fra nogen anden side taler om det, betegnes det som hysteri. Det er alt, hvad jeg har ønsket at fremføre i denne forbindelse, og jeg kan ikke se, at jeg dermed har påduttet det ærede medlem hr. Poul Sørensen noget som helst.

Om noget af det, der i øvrigt var et hovedelement i flere af de indlæg, der er kommet, bl. a. fra det ærede medlem hr. Poul Sørensen og det ærede medlem hr. Poul Møller, nemlig hvorvidt en forhandling med regeringen om helhedsløsningen overhovedet har nogen mening, eller om regeringen

[Statsministeren.]

på forhånd har låst sig sådan fast til denne helhedsløsning, at forhandling er uden betydning, vil jeg gerne udtale, at selvfølgelig har behandlingen betydning, selvfølgelig er der ting i denne helhedsløsning, vi kan forhandle om. Vi kan ikke forhandle om alting. Jeg har allerede sagt det i et tidligere indlæg og vil gerne gentage det, at hvis man ønsker at fjerne lavtlønstillægget og erstatte det med en henvisning til tvungen voldgift, så ønsker vi ikke at forhandle om det. Sådan kan hver part jo have nogle punkter, hvorom man vil forhandle, og andre, hvorom man ikke vil forhandle. Lige så tydeligt har både finansministeren og jeg tilkendegivet, at vi er parat til at forhandle om besparelser. Vi ser vel de realistiske besparelsesmuligheder i et lidt andet lys, end man fra konservativ side foregiver at se dem, men det kan vi forhandle om. Der er nævnt spørgsmålet om at fordoble folkepensionsbidraget i stedet for at forhøje det med en halv procent. Det kan vi da tale om i udvalget. Jeg er ikke sikker på, at det er en god idé med en fordobling, men vi kan tale om det.

Det vil med andre ord sige, at når vi går ind i et udvalgsarbejde af denne karakter i morgen, er det selvfølgelig, fordi der reelt kan tales om tingene, ellers ville det være ganske meningsløst at iværksætte det. Det betyder ikke, at man på forhånd er villig til at opgive enhver position, og det må være ganske rimeligt, at regeringen på forhånd gør opmærksom på, at der er visse ting, man ikke vil opgive, andre ting, man kan tale om. Jeg formoder, at vore ærede modparter har det på samme måde.

Så er spørgsmålet: hvor længe kan man forhandle? Jeg har skam ikke sat nogen grænse for forhandlingerne til i morgen. Det, jeg har sagt, er, at det må være muligt at få en principiel afklaring i morgen af, hvorvidt der er udsigt til et forlig eller der ikke er det, og det vil jeg meget gerne bede om, at man bestræber sig for under disse forhandlinger at klargøre. Det er også ganske rigtigt, at jeg har gjort en bemærkning herom til det ærede medlem hr. Poul Sørensen, og han tog ved den lejlighed ikke det forbehold, han nu senere er kommet i tanker om med hensyn til landbrugsforhandlingerne. Når jeg spurgte, var det for at få at vide, om det ærede medlem er parat til at

forhandle på denne måde, og det forstod jeg at han var. Nu kan det være, at det ærede medlem har ændret standpunkt, men det kan jeg da i hvert fald ikke gøre for.

Jeg har i og for sig ikke ønsket, at partierne i dag skulle fremkomme med ændringsforslag; det er jeg da helt enig med det ærede medlem hr. Poul Møller om ville være ganske usædvanligt under en førstebehandling. Det er ikke det, jeg har efterlyst. Det, jeg har efterlyst, er, om de mange kritikere har alternative planer, de mange, der siger, at dette ikke er en helhedsløsning, eller at det ikke er en acceptabel helhedsløsning, eller at dette overhovedet ikke er forsvarligt, eller hvad man nu har sagt og kritiseret på de store linjer og på de små linjer. Heroverfor er det, jeg har spurgt: ja men har man en plan? Og jeg har henvist til det faktum, at den eneste plan, der ligger til behandling, er regeringens.

Så kan man sige: ja men vi har ikke haft tid. Det er måske heller ikke så megen tid, man har haft. Nu er det jo næsten, som om det først er i forgårs, det er gået op for de ærede medlemmer, at vi stod over for en meget alvorlig forårssituation med overenskomster, med skattelettelsesafgørelsen, med videreførelse af stabiliseringspolitikken, med udsigten til, at man samtidig også skulle løse problemerne om tjenestemandslønningerne og om landbruget, og alt dette skulle løses i en indbyrdes socialt retfærdig sammenhæng. Er det virkelig først gået op for de ærede medlemmer i forgårs eller i fredags? Jeg troede dog, at disse problemer havde en større bekendthedskvalitet, og jeg troede, at man måske i partierne havde tænkt over brede planer til deres løsning, der kunne sættes op over for dem, regeringen har forelagt.

Nu får vi altså en udvalgsbehandling i morgen, og jeg håber, at man dér kan nå frem til en principafklaring, så vi kan danne os et skøn over, hvorvidt der her er udvej for et forlig med et af oppositionens partier, med to af oppositionens partier eller på anden måde, således at vi har en mulighed for at tilrettelægge vort videre arbejde fremover.

Det kan godt være, at jeg ikke bør tale faderligt. Det vil jeg da også meget nødig prøve på, og jeg vil især ikke gøre det over

[Statsministeren.]

for det ærede medlem hr. Poul Sørensen, der har så langt større erfaring end jeg. Men jeg må virkelig endnu en gang understrege, at de problemer, vi her behandler, er dybt alvorlige for samfundet. Jeg har ikke sagt, at hvis der bliver ændret i helhedsløsningen, bliver der storkonflikt. Det ved det ærede medlem hr. Poul Møller også godt at jeg ikke har ment. Det, jeg har sagt, er, at de problemer, vi her skal løse, er så store og tunge og samfundsvigtige, at hvis vi ikke løser dem, risikerer vi den store konflikt.

Jeg har ikke sagt, at alt skal være klap-pet og klart, inden vi slutter i morgen. Hvorledes skulle det være det? Det ville dog være en uløselig opgave. Jeg har kun sagt, at vi i morgen må være i stand til at lægge vor arbejdsplan, for disse store og alvorlige problemer har et tidspres over sig, som dels stammer fra arbejdsmarkedet — og arbejdsmarkedet er jo en alvorlig ting — dels stammer fra eksporten. Vi ved, at hvis et lands eksportindustri igennem en længere periode er omgærdet med usikkerhed om, hvorvidt en bestemt situation bliver løst eller ikke, kan det skade ordretilgangen. Ikke mindst det ærede medlem hr. Hans Rasmussen har gjort opmærksom på dette, og det må dog også have interesse for konservative kredse, hvad jeg er sikker på det har. Det er, hvad jeg har sagt, og jeg mener, det er berettiget at sige det. Jeg vil nu med stor interesse imødesee morgendagens forhandlinger.

I anledning af de bemærkninger, det ærede medlem hr. Axel Kristensen gjorde over for mig, vil jeg gerne understrege, at jeg i høj grad værdsætter den forhandlings- og forligsvilje fra venstres side, det ærede medlem gav udtryk for. Vi må nu se, hvor langt videre dette vil være opklaret i morgen.

Til det ærede medlem hr. Aksel Larsen skal jeg kun sige, at der nu vil blive udarbejdet et notat vedrørende tallene for de to års lønforhøjelser. Det vil fuldstændig

klargøre problemet, så enhver mystik vil være fjernet fra den side af sagen.

K. B. Andersen: På dette meget sene tidspunkt af aftenen skal jeg indskrænke mig til at gøre nogle bemærkninger i forbindelse med et enkelt konkret punkt blandt de mange, der har været drøftet. Det er det samme spørgsmål, som den højtærede finansminister og den højtærede statsminister var inde på, nemlig spørgsmålet om besparelser.

Det ærede medlem hr. Poul Møller brugte bl. a. den vending, at staten æder så og så meget til sit eget forbrug. Nu korrigerer jeg ikke denne bemærkning af hensyn til befolkningen og heller ikke af hensyn til medlemmerne her i salen — det ville være en fornærmelse, for de ved jo nok, hvad det drejer sig om — men jeg gør det af hensyn til det ærede medlem. Det er dog noget, vi alle sammen ved, at staten ikke æder til sit eget forbrug, men anvender disse penge, for at de enkelte borgeres muligheder kan blive større, end de ellers ville være med hensyn til uddannelse, med hensyn til tryghed, med hensyn til erhvervs-muligheder og på mange andre måder. Det ved det ærede medlem. Det ærede medlem siger også ved denne lejlighed det modsatte af, hvad det ærede medlem ved er rigtigt, og derfor har jeg villet gøre denne bemærkning.

Men det, der navnlig kaldte mig op, var de bemærkninger, det ærede medlem hr. Poul Sørensen gjorde vedrørende besparelser, for her har vi jo med en helt anderledes erfaren mand at gøre, hvad angår besparelser, end det ærede medlem hr. Poul Møller.

Som en hel del af tingets medlemmer vil erindre, tog man for en halv snes år siden meget alvorligt fat på hele dette besparelses-problem. Man nedsatte et udvalg i en situation, hvor et tidligere medlem af det høje ting, en såre erfaren mand i disse sager, hr. Jensen-Brobj, havde udtalt, at man nemt kunne spare 600 mill. kr. Det er et beløb af omtrent samme størrelsesorden som

[K. B. Andersen.]

det, oppositionspartierne nu mener forholdsvis let at kunne finde. Man nedsatte altså i den anledning fra regeringens side et spareudvalg, hvori også folketinget havde repræsentation. For det konservative folkeparti sad det daværende medlem lektor Karl Olsen, og for venstre sad først hr. Elgaard, der så blev afløst af hr. Jensen-Broby.

Dette udvalg, hvis betænkning jeg står med her — den blev afgivet i 1952 — holdt 113 møder. Resultatet af disse 113 møder, hvor man gennemgik et statsbudget, der på det tidspunkt var på 2,5 milliard kroner, var, at man fandt frem til besparelser på 12 mill. kr. — det vil altså sige $\frac{1}{2}$ pct.

Men så meddelte forskellige ministerier, at hvis det ikke sådan lige var besparelser inden for det pågældende år, men hvis man kunne få lov til at kigge lidt på det senere gennem nogle år, kunne det være, at man kunne finde lidt mere. I mellemtiden havde der for resten været regeringsskifte, og nu havde man fået en borgerlig regering med det ærede medlem hr. Erik Eriksen som chef, det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft som udenrigsminister og det ærede medlem hr. Poul Sørensen som arbejds- og socialminister, og denne regering ville spareudvalget derfor anmode om at finde frem til, hvor der nu kunne spares. Så gik samtlige ministerier i gang igen, og da man sådan kunne få lov til at strække det gennem nogle år og tage indtægtsforøgelse med som besparelser, fandt man frem til 28 mill. kr. Dermed var man dog nået op på 1 pct., og dermed var man for så vidt klar til at slutte.

Men så fik hr. Jensen-Broby en god idé. Jeg beder om tilladelse til at bringe nogle korte citater fra betænkningen, hvori det ærede medlem fik sin gode idé optaget som mindretalsudtalelse på følgende måde:

„Alle bevillinger på finanslov og tillægsbevillingslov, som ikke er fastlagt i særlig lov, og alle administrationsudgifter, som ikke er lovbundne, nedsættes med 10 pct.“

Nu havde hr. Jensen-Broby nok tænkt sig, at ideen var så god, at han skulle have den alene, men det syntes udvalget imidlertid ikke, og de sagde: vel, så tager vi en runde til, og så skriver vi til samtlige ministerier og siger: kan I klare den opgave? — og det er en opgave, der ligger snublende nær op ad den, oppositionen nu stiller, når den siger:

vi forstår, at der er visse lovbundne ting, vi ikke kan pille så meget ved, men resten må vi kunne kigge på, og det må vi kunne tage fat på.

Så kommer svarene fra samtlige ministerier. Jeg vil gerne have lov til at gengive nogle af dem — jeg lover den højtærede formand, at jeg skal gøre det i telegramstil.

Formanden: Jeg anmoder det ærede medlem om at tage hensyn til tidspunktet.

K. B. Andersen: Jeg beder kun om at få lov til at tale, ligesom andre ærede medlemmer har fået lov til det. Jeg skal som sagt gøre det ganske kort, i telegramstil.

Der kom altså svar fra samtlige ministre, og deri sagde først den højtærede statsminister, at med hensyn til spørgsmålet, om der kunne påregnes en reel besparelse på de øvrige konti, måtte han henvise til, at der netop var foretaget en grundig gennemgang, og den daværende statsminister, det nuværende ærede medlem hr. Erik Eriksen, mente ikke, der kunne foretages sådanne besparelser.

Videre sagde den højtærede udenrigsminister, at han beklagede, at han ikke kunne finde mulighed for besparelser inden for udenrigstjenesten.

Den højtærede socialminister svarede på samme måde, at han ikke så, at forslaget kunne imødekommes, og meddelte, at det ikke var muligt at få de ønskede besparelser.

Den højtærede trafikminister sagde, at hvis der skulle spares ved at udskyde visse ting, ville det kun blive endnu dyrere.

Den højtærede kirkeminister sagde, at der kunne i hvert fald ikke spares i hans ministerium.

Den højtærede undervisningsminister sagde, at det kunne dog ikke være meningen, at vi skulle spare på de kulturelle ting, der var så afgørende for hele landet.

Den højtærede forsvarsminister kunne ingen besparelser finde, og det sluttede med, at den højtærede finansminister sagde, at heller ikke han kunne finde besparelser, men at han var villig til at være opmærksom på de sparemuligheder, der var.

Det er det samme, som den nuværende højtærede finansminister har sagt, det samme, som den nuværende regering siger;

[K. B. Andersen.]

men sådan taler man altså om besparelser, når man har ansvaret. Det er længe siden, oppositionen har haft det ansvar, og jeg kan forstå, når jeg hører dens tale i aften om besparelser, at den også regner med, at der er længe til, at den skal have et ansvar.

Formanden: Jeg gør opmærksom på, at der er ingen, der antaster medlemmernes talefrihed, men jo flere ting der føres ind i debatten, jo længere tid vil forhandlingerne vare, og vi har en meget lang forhandling i morgen. (*Afbrydelse*). Vi taler ikke forretningsorden.

Poul Sørensen: Besparelser har jeg gjort nogle bemærkninger om, og jeg skal ikke fortsætte denne drøftelse på nuværende tidspunkt.

Jeg vil gerne sige til den højtærede statsminister angående landbrugslovenes behandling i morgen, at da vi talte sammen ved 10—11-tiden, stod det mig da ikke klart, at der skulle være et sådant pres på, at tinget i løbet af 30 timer skulle klare disse 12 lovforslag, som alle skal tages under ét, altså også de lovforslag, der skal behandles på fredag, forstår jeg. Det stod mig da ikke klart, da jeg sagde, at vi var selvfølgelig villige til at komme til udvalgsforhandling kl. 10 i morgen, hvis man ønskede det. Der er gået rygter, som altså nu er slået ned, om, at det måtte jo være sådan, at man skulle have afsluttet arbejdet i morgen, og jeg vil nok sige, at hvis vi skal behandle de fire store lovforslag her i udvalg kl. 10, og tinget skal behandle omfattende landbrugslove i morgen, hvordan skulle man så koordinere resultaterne? Gruppemøde kunne man ikke få. Skulle man så pr. fornemmelse søge at finde ud af det for at kunne tage stilling til spørgsmålene? Men nu er vi altså — den højtærede statsminister må ikke misforstå mig — kommet ned på jorden, nu forstår jeg, at den normale forretningsgang i tinget respekteres. Selvfølgelig har regeringen lov til at tage som udgangspunkt, at de 12 lovforslag er en enhed. Det respekterer jeg, og det anerkender jeg. Men så spørger jeg den højtærede statsminister: når det skal anerkendes, vil den højtærede statsminister så ikke give mig medhold i, at så

må vi i hvert fald også have fredagen overstået, hvor de sidste af disse 12 lovforslag er til første behandling?

Jeg håber, at vi nu er nede på jorden, tager det på normal vis og giver tinget mulighed for anstændigt at arbejde med disse lovforslag, og det ville glæde mig, om denne dags mange trængsler og diskussioner endte med, at vi i vor gruppe og selvfølgelig samtidig hele tinget fik meddelelse fra statsministeren om, at der skal foregå en grundig, selvfølgelig også så hurtig som vel muligt, men en grundig behandling, således at vi også tager de sidste af helheden, altså fredagens lovforslag, med ind i de samlede overvejelser.

(Kort bemærkning).

Hans Rasmussen: Det ville sikkert have glædet det ærede medlem hr. Poul Sørensen og hans parti, om jeg i denne situation havde optrådt som den standhaftige tinsoldat. Den rolle har jeg nu ikke ønsket at være i, og det har jeg ikke gjort, bl. a. fordi jeg ved, at det ærede medlem hr. Poul Sørensen, når det drejer sig om lønarbejderne og deres stilling under overenskomstforhandlinger, er fjendtlig stillet over for dem. Det ærede medlem er jo parat til at foreslå voldgift, og hvad var resultatet blevet, såfremt der var kommet en større konflikt i gang på arbejdsmarkedet? Så havde det ærede medlem hr. Poul Sørensen vist snart henvendt sig til statsministeren eller fremsat et forslag om voldgift i tinget, og stillet over for det, at vi eventuelt skulle have nogle overenskomster uændret fornyet, hvor der alligevel har fundet produktivitetstigninger sted, finder jeg, at det er bedre at varetage de folks interesser, som jeg dels repræsenterer i fagbevægelsen, dels repræsenterer her i tinget.

Jeg synes, at det resultat, der foreligger, at de lavtlønnede inden for de to år kan få 275 mill. kr., og at der kan røres ved kvindernes dyrtidstillæg og efterlønnen, vistnok er en måde, som er tålelig at ordne forholdene på, og jeg vil gerne være i forbindelse med realiteterne. Det er derfor, jeg er gået ind i disse forhandlinger. Det er derfor, fagbevægelsen er gået ind i en helhedsløsning af hensyn til den situation, vi er i. Derfor kan det ærede medlem anlægge de betragtninger, han vil, om mine kolbøtter, men til syvende og sidst bliver det mest

[Hans Rasmussen.]

positive resultat den politik, jeg har anlagt her.

Det forekommer mig i øvrigt, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen — det er vel kommet som et chok, at der nu stilles nogle forslag — ikke plejer at være så tungnem, når det drejer sig om pris- og avancementstop, udbyttebegrænsning og bunden opsparing. Der har det ærede medlem altid kunnet være med, og det er det, forslagene går ud på. Nu er det så vanskeligt for det ærede medlem at forstå forslagene, nu skal de granskes igennem på alle mulige måder, nu er det, ligesom det ærede medlem allierer sig med oppositionen. Nej, det ærede medlem skulle ligesom i sine unge dage være lidt gesvindt i hovedet, så kunne det være, det gik lidt hurtigere.

Jeg tror, at som regeringen har anlagt sine forslag her, er de vist navnlig til gavn for de lavtlønnede, for fagbevægelsens medlemmer og for den brede befolkning, fordi de ønsker en helhedsløsning på vor økonomiske situation.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: Jeg skal i hvert fald tjene debattens afslutning med ikke at gå ind på den historiske redegørelse, det ærede medlem hr. K. B. Andersen fremkom med.

Jeg vil gerne sige til den højtærede finansminister, at der var et spørgsmål, jeg har stillet ham et par gange, og som jeg anser det for meget væsentligt at få besvaret også af hensyn til at vurdere regeringens forhandlingsvilje. Jeg har spurgt den højtærede finansminister, hvis det er således, at man finder frem til, at der automatisk kommer forøgede indkomster ud over, hvad man nu budgetterer med, og at man kan nå frem til besparelser af større eller mindre omfang, om finansministeren så kan give folketinget det klare tilsagn, at i det omfang, det sker, kan man naturligvis give afkald på andre finansindtægter — det er den bundne opsparing, vi her taler om. Det svar må finansministeren kunne give os som rettesnor for situationen.

Om besparelsesdiskussionen kan jeg på nuværende tiespunkt blot sige, at vi sidste år nåede frem til en vej, der viste, at vi

kunne nå til besparelser i et vist omfang. Det er måske den mest effektive vej til besparelser, vi hidtil har haft gennem de senere år, og vi er naturligvis indstillet på med regeringen at forsøge at gå den samme vej.

Statsministeren fastholder stadig kravet om, at nu skal vi nå til afklaring i løbet af i morgen. Tænk, højtærede statsminister, om det krav var blevet stillet, da vi indledte forligsdrøftelserne sidste år. Så ved den højtærede statsminister, at så havde der ingen som helst muligheder været for folketinget til behandling af tingene. Den højtærede statsminister var, det vil jeg gerne medgive, i sine sidste bemærkninger noget mere afdæmpet i forhold til det stærke standpunkt, han stod med i sin forrige tale. Det kan måske give det indtryk, at den højtærede statsminister dog har fornemmelsen af at have været ude på en is, der ikke godt kan bære, hvis man også samtidig hermed vil varetage folkestyrets og folketingets sande værdighed og interesser.

Det, vi stadig vil undersøge, det, som vil være vor opgave og vil blive efterprøvet, vil ikke være, om der skal føres formelle drøftelser, men om der er vilje til en realitetsdrøftelse og realitetsbehandling af den økonomiske situation. Det er det, vi har erklæret os villige til.

(Kort bemærkning).

Poul Møller: Jeg beder det ærede medlem hr. K. B. Andersen undskylde, at jeg ikke i en kort bemærkning kan besvare det, han sagde, heller ikke af den grund, at jeg ikke fik fat i det alt sammen på det sene tidspunkt. Der var kun én ting, jeg lagde mærke til i det ærede medlems lange fremstilling, det var, at på det tidspunkt, han talte om, var statsudgifterne 2½ milliard. Siden har vi fået en socialdemokratisk ledet regering, og nu er udgifterne 10,3 milliard. Jeg skal ikke gøre flere bemærkninger til det ærede medlems dokumentation, som i øvrigt nok var rigtig.

Sambeskatningsspørgsmålet er ikke udkudt, siger den højtærede finansminister. Så har den højtærede finansminister ikke forstået den sammenhæng, der er mellem folketinget, hvor vi skulle forhøje proportional-

[Poul Møller.]

grænsen til 22.000 kr. og derved fremkalde større tilskyndelse for hustruer til at tage arbejde ude.

Og så det bundne opsparingsforslag, som den højt ærede finansminister har fremsat, og som jeg forstår, den højtærede finansminister vil have gennemført. Det er vel en af de ting, der skal gennemføres, nå, det er det måske ikke. Men i så fald, hvis det bliver gennemført, betyder det, at den tilskyndelse til udearbejde for hustruer, der skulle ligge i, at man har forhøjet proportionalsskattegrænsen fra 18.000 kr. til 22.000 kr., forsvinder, når man samtidig skal svare den bundne opsparring med 2 000 kr. inden for det interval.

Jeg er tilhænger af et indkomststop, deri har handelsministeren ret, og hvis der var et indkomststop i disse forslag, ville jeg stille mig uhyre venligt over for en hel del i denne portion, men jeg begyndte i morges, i går morges, må vi sige, med at prøve på at påvise, at der ikke var et indkomststop. Jeg brugte det ærede medlem hr. Hans Rasmussens udtalelse og sekretær Thomas Nielsens udtalelse, og jeg har i aften haft socialdemokratiets løbeseddel fremme for at påvise over for det radikale venstre og den højtærede handelsminister, at der ikke er noget indkomststop. Derfor ser jeg ikke nødvendigheden af at gennemføre de andre foranstaltninger.

Og så til sidst til den højtærede statsminister, som heldigvis standsede fra sin selvmorderiske drift hen imod afgrunden. Det var, lige som om han stoppede op her til sidst, han fik Hamlets tvivl — Hamlet var også prins af Danmark — og denne tvivl gjorde, at han nu gav os besked om, at der var ingen grænse for forhandling. Det er naturligvis klart, at der er visse ting, regeringen ikke vil give afkald på, og der er visse ting, vi ikke giver afkald på, og så må vi se under forhandlingerne, om vi ud fra forskellige synspunkter kan nå et resultat, og det må vi så begynde på i dag kl. 10.

Jeg bøjer mig for, at taletiden er udløbet, men det havde rigtignok været rart, om de lovforslag, der skal til første behandling i dag og i morgen, kunne henvises til udvalgsbehandling, før vi skal tage stilling til, hvorvidt de skal gennemføres; men alt det

ordner sig jo nok, efterhånden som vi kommer hen ad vejen.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg har fået attest af det ærede medlem hr. Hans Rasmussen på, at min forstand ikke er, hvad den har været. Jeg er blevet gammel og ved at blive senil. Det kan også godt være, men på den anden side, er det ikke noget bevis på senilitet, at jeg gerne vil have at vide, hvad der ligger bag disse lovforslag, og hvilke virkninger de vil få, hvis de bliver vedtaget.

Jeg tillader mig at gøre det ærede medlem hr. Hans Rasmussen opmærksom på, at vi her behandler forslag til lov om forlængelse af kollektive overenskomster, forslag til lov om udbyttebegrænsning, forslag til lov om pris- og avancementstop, forslag til lov om bunden opsparring for skatteåret 1963-64 plus de 3 komplicerede landbrugslovforslag plus lovforslag om sygeforsikring og forskellige andre sociale lovforslag, som ganske vist er sat på dagsordenen til i morgen. Synes det ærede medlem hr. Hans Rasmussen ikke, at det er rimeligt at sige: vi vil dog have lov til at kigge lidt nærmere på de lovforslag? Er det virkelig et bevis på senilitet, at man ikke, så snart sådanne lovforslag bliver forelagt, ved nøjagtigt: hvad skal så maskinarbejder Petersen i Hobro tjene? Jeg synes ikke, det er noget bevis.

Derimod vil jeg sige til det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, at han må selvfølgelig gerne — som mange af sin gruppe — glæde sig ved tanken om, at man nu måske kan slippe ud af den umulige politiske situation, man har bragt sig i det sidste par år, ved at alliere sig med venstre og de konservative. Nu kan man måske slippe ud af den ved at lave et valg. Det skal være jer vel undt, men det er for billigt at komme og sige, at nu allierer Aksel Larsen sig med oppositionen. Det er for billigt sagt af ordføreren for et parti, som i snart 2 år ikke har bestilt andet end i stort og småt at alliere sig med venstre og de konservative.

(Kort bemærkning).

Axel Kristensen: Det ærede medlem hr. K. B. Andersen talte hånligt om besparelser

[Axel Kristensen.]

på 28 mill. kr., men disse 28 mill. kr. skal sættes i forhold til et budget på ca. 3.000 mill. kr. Det ville på det nuværende budget svare til 100 mill. kr.

Statsministeren (J. O. Krag): Regeringens forslag til en helhedsløsning består af 12 lovforslag. Deraf har de 4 mest centrale lovforslag været til første behandling her i dag. Det, jeg på grundlag af denne første behandling har henstillet, er, at disse 4 centrale lovforslag kommer til en udvalgsbehandling, der påbegyndes tidligst muligt i morgen, hvorefter man i løbet af morgendagen forsøger at afklare disse ganske enkle og overskuelige principper, der er knyttet til dem. Jeg kan ikke se, at jeg herved har foretaget noget, der er parlamentarisk urimeligt. Jeg synes tværtimod, det er parlamentarisk rimeligt, og i forhold til det tidspres, opgavens saglige karakter stiller os over for, særdeles rimeligt. Jeg forstår da også, at man i hovedsagen har accepteret denne fremgangsmåde.

Handelsministeren (Bavnsgaard): Det ærede medlem hr. Poul Møller sagde, at der ikke er indkomststop i denne helhedsløsning. Jeg beklager, at det ærede medlem kan fremhæve dette, efter at vi en lang dag har debatteret disse lovforslag. Der er indkomststop bortset fra de lavtlønnede grupper, som jeg har forstået, at alle, også det konservative folkeparti, er enige om skal have et beskedent tillæg.

Finansministeren (Poul Hansen): Jeg må bede det ærede medlem hr. Henry Christensen om undskyldning for, at jeg ikke svarede på et spørgsmål før — det havde været min hensigt.

Det ærede medlem nævnte de to ting, der kunne forekomme: at der bliver forøgede indtægter, og at der kunne blive tale om besparelser. Jeg må sige, at ved den opstilling vi fra regeringens side har foretaget, har vi regnet med besparelser, omend i mere beskedent omfang, end det ærede medlem åbenbart gør. Det er klart, at hvis der på anden måde skulle vise sig øgede indtægter giver det naturligvis mulighed for forhandling om de områder, hvorpå vi har fore-

slået indtægter tilvejebragt. Vi mener, det er en af de ting, der kan tales om.

(Kort bemærkning)

Aksel Larsen: Jeg hørte den højtærede statsminister sige, at de fire lovforslag, vi har behandlet i dag, er de vigtigste, og derfor må vi have dem i udvalg og have klaret den principielle indstilling til dem i løbet af i morgen. Efter hvad jeg har forstået af den hidtidige debat, har regeringen næsten med fanatisme hævdet, at de tolv lovforslag tilsammen udgør en helhedsløsning. Jeg vil gerne have at vide: er det de fire lovforslag, eller er det de tolv lovforslag, der er en helhedsløsning?

Formanden: Jeg henstiller, at man snart afvikler de korte bemærkninger.

(Kort bemærkning)

Poul Møller: Den højtærede handelsminister har åbenbart ikke læst lovforslaget vedrørende de kollektive overenskomster, for i så fald ville han have set, at der var afsat et ganske betydeligt beløb til næste år, som ikke går udelukkende til de lavtlønnede, men over hele linjen, og det er fremgået klart af debatten her, at fag med bevægelige lønsystemer kan gennemføre lønforhøjelse i den 2-årige periode, vi lovgiver for, så derfor er der intet indkomststop. Derfor er der en mulighed for afsmitning fra det, vi foretager her, og det er det, vi skal have undersøgt i et udvalg. Vi beklager, at regeringen ikke har undersøgt disse afsmitningsmuligheder, inden man fremsatte lovforslaget, eller givet en redegørelse for dem.

Så vil jeg sige til den højtærede statsminister, at vi har accepteret forhandlinger, men vi kan ikke give noget løfte om, at vi når frem til nogen principiel afklaring i morgen.

Jeg er hele tiden gået ud fra, at landbrugslovforslagene også var en del af helhedsløsningen, og at de også skulle principielt afklares, før vi kunne tage stilling til, hvorvidt vi var tilhængere af helhedsløsningen eller ej. Landbrugslovforslagene kommer som bekendt til behandling om nogle timer her i tinget.

Hermed sluttede forhandlingen om lovforslagene og om de 2 fremsatte forslag om motiveret dagsorden.

Forslag om motiveret dagsorden af Hans Rasmussen (se spalte 3239) vedtoges med 89 stemmer mod 17; 67 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Hermed bortfaldt det af *Chr. Madsen* stillede forslag til motiveret dagsorden (se sp. 3183).

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Hans Rasmussen: Jeg foreslår, at de fire lovforslag henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Da der foreligger indstilling fra grupperne, skal jeg allerede i indeværende møde lade foretage valg af det udvalg, som det nu blev besluttet at nedsætte.

Man gik altså til:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

*Forslag til lov om forlængelse af kollektive overenskomster,
forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v.,
forslag til lov om pris- og avancestop
og
forslag til lov om bunden opsparing for
skatteåret 1963-64.*

Valgt blev: *Hans Rasmussen, K. B. Andersen, Holger Eriksen, Evald Kristensen, Peter Nielsen, Viola Nørlov, Carl Petersen, Helge Larsen, Kirkegaard, Axel Kristensen, Henry Christensen, Jens Chr. Christensen, Erik Eriksen, Poul Møller, Poul Sørensen, Weikop og Aksel Larsen.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste måde afholdes i dag, torsdag den 28. februar, kl. 9 med følgende dagsorden:

1) *Første behandling af:*

Forslag til lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om en kornordning for høståret 1963-64.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om en rapsordning.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om invalide- og folkepension. (Om forhøjelse af invalide- og folkepensionsbidrag).

6) *Første behandling af:*

Forslag til lov om særligt tillæg til folke-invalide- og enkepensionister samt om forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold.

7) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om den offentlige sygeforsikring.

8) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om leje.

Mødet hævet kl. 0³⁰.